

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 27.

Onsdagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 17.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till medicinalstyrelsen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 29.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 11 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 30) med tulltaxa för inkommande varor, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare.

Ang.
överlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fängvårds-
anstalterna
m. m.

I en inom första kammaren väckt och till kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 180, hade herr *Alfred Petré*n hemställt, att riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att föreskrift måtte utfärdas angående skyldighet för domstolarna att, i den utsträckning Kungl. Maj:t funne lämpligen kunna ske, ställa rättegångsprotokollen till fängvårdsanstalternas förfogande eller, där villkorligt straff ådömts och förordnande om övervakning skett, till övervakarens förfogande.

I motionens syfte hade herr *Bror Petré*n instämt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att bestämmelser måtte utfärdas angående skyldighet för domstolarna att i mål rörande till frihetsstraff dömda personer i lämplig utsträckning ställa rättegångsprotokoll eller delar därav till vederbörande fängelsemyndigheters förfogande för tillgodoseende av den individu-

Ang.
öfverlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)

ella fångbehandlingen samt för möjliggörande för övervakare av villkorligt dömda att vederbörligen fullgöra dem påvilande uppgifter.

Reservation hade anmälts av herr *Vrang*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Vrang*: Herr greve och talman! Såsom framgår av handlingarna, har jag fogat en reservation till detta utskottsutlåtande och anhåller att nu med några ord få vidare utveckla den talan, som jag därmed kan anses hava förbehållit mig.

Avsikten med den motion, som här föreligger, och sålunda även med det utlåtande, som utskottet har avgivit, är att bereda fängelsemyndigheterna möjlighet att ge fångarna en mera individuell behandling för deras fostran till bättre människor, än som man förmenar sig kunna åstadkomma med de handlingar, som nu stå till buds. Motionären har i början av motionen uttalat, att då en fånge öfverlämnas till straffverkställighet översändes endast själva utslaget, och detta för övrigt ofta endast i transumt, men i övrigt icke några rättegångshandlingar. Mot denna uppgift anser jag dock tala en omständighet, som åtminstone borde vara för fångvårdsstyrelsen bekant och som jag anser på ett ganska effektivt sätt fylla det önskemål, som här ifrågasatts. För varje fånge, som undergår rannsaking vid domstol för brott, på vilket följer fängelse eller straffarbete — sålunda urbota brott — skall upprättas en s. k. straffuppgift. Denna straffuppgift förvaras hos en avdelning inom kungl. fångvårdsstyrelsen. Jag anser mig nödsakad att trötta med att läsa upp några korta rubriker ur denna straffuppgift för att ange, vad den skall innehålla.

Utom upplysning om tillnamn, förnamn, kyrkobokföringsort och yrke skall i denna uppgift lämnas meddelande, huruvida den häktade är bettlare, vagabond, prostituerad, soudenör, yrkesförbrytare eller dylik person. Därefter innehåller frågeformuläret en del uppgifter om personens födelseår och födelseort, föräldrarnas namn och yrke, födsel (inom eller utom äktenskapet), civilstånd, nationalitet o. s. v. En punkt, som man här bör fästa avseende vid, är frågan om bildningsgrad: om vederbörande har högre bildning, vanlig folkskolebildning, om han kan läsa och skriva, kan läsa men ej skriva, eller kan varken läsa eller skriva. Än viktigare i detta sammanhang är en uppgift, som skall lämnas, huruvida den lagförde i anseende till sinnessjukdom ej kunnat till ansvar fallas, angående tiden och, i fråga om förvist mål, domkrets, inom vilken brottet eller gärningen förövats. Det är sålunda mycket fullständiga uppgifter, som redan finnas där. Men så har det invänts, efter vad jag hört, att fångvårdsmyndigheterna icke utan rättegångsprotokollen skulle kunna få uppgift om diverse förhållanden av rent social innebörd. Häremot vill jag ställa den omständigheten, att i en annan punkt av den här åberopade straffuppgiften förekommer följande frågor: nödställd belägenhet, svår förolämpning, rusigt tillstånd, kronisk alkoholism, kroppsligt lyte, svag fattningsgåva, lindrig sinnessjukdom, fallandesot, annan sjukdom, senilitet.

Såvitt jag förstår finnas redan härigenom så pass fullständiga uppgifter rörande fångar, att någonting därutöver näppeligen torde kunna vara behöfligt. Jag har inom utskottet förfäktat den meningen, att om andra uppgifter än de som på detta sätt erhållas skulle ställas till fångvårdsmyndigheternas förfogande, skulle detta vara uppgifter från brottslingens yngre dagar, från hans skoltid, alltså från hans lärare, konfirmationslärare, från kommunalordföranden eller fattigvårdsföreståndaren i hans hemort, med ett ord från dessa personer, som känna honom från hans barndom och sålunda hava kännedom om den miljö, i vilken han växt upp och som sålunda skulle kunna anses disponera honom till brottsling.

Från föreningen Sveriges häradshövdingar har också i det yttrande, som inforrats från föreningen, lämnats några uppgifter, som äro av synnerligen stort värde till förmån för den åsikt, som jag här tillåtit mig förfäktat. Denna förening säger på ett ställe i yttrandet, att i allmänhet får man i dessa protokoll endast de uppgifter, som fångarna själva hava lämnat om sig, och föreningen drager därav den slutsatsen, att det arbete, som här ställes i utsikt för domarna, skulle ge ett resultat, som icke skulle motsvara de därmed förenade kostnaderna.

Vidare står den frågan öppen, hur protokollen, om de nu skola ställas till fängelsemyndigheternas förfogande, lämpligen skola erhållas. Det finns exempel i Sveriges rättsannaler på protokoll, som omfattat ända upp till 1,200 sidor, och man får väl utgå ifrån, att icke ett så stort protokoll skall återgivnas in extenso, utan transumeras. Men transumeringen bleve väl ytterst beroende på domarnas godtycke. Domaren läte utskriva, vad han tyckte borde skrivas ut om saken, visserligen efter vissa givna direktiv, men det är ändå icke alltid så säkert, att de vore så lätta att tillämpa. Och om transumering skulle äga rum, skulle det ju kunna hända — det vore mycket troligt till och med — att en domare för att lämna transumt av ett sådant protokoll nödgades genomgå en sådan lunta, som jag nyss nämnde, på till exempel 1,200 sidor, och det är väl tämligen orimligt att begära, att han för den ringa penning, som här kan ifrågakomma såsom ersättning, skulle göra detta till det myckna arbete, som i övrigt åvilar häradshövdingarna.

Det har sagts, att denna sak har varit föremål för ett så livligt intresse från fångvårdsstyrelsens sida. Därom kan man ju hava delade meningar. Det påpekas, att fångvårdsstyrelsen år 1900 gjorde en framställning i saken. På de 25 år, som sedan dess förflutit, har man ingenting hört i frågan från fångvårdsstyrelsen. Efter vanligt sätt att se, vill man icke i denna omständighet inlägga något precis brinnande intresse. Det är klart, att när nu fångvårdsstyrelsen har fått anledning att yttra sig i frågan på grund av begäran från utskottet — detta i sin tur till följd av denna framställning från en enskild motionär — fångvårdsstyrelsen vid detta tillfälle skall visa intresse för saken — det faller av sig självt. Men jag vill säga, att det intresse, som icke tyckes ligga djupare än att frågan fått ligga till sig i 25 år, det intresset torde få anses vara skäligen svalt. Hade något verkligt behov förelegat, synes det som om fångvårdsstyrelsen skulle hava kunnat gå en annan väg för att få frågan framförd, till exempel av Kungl. Maj:t, och att fångvårdsstyrelsen icke skulle hava behövt för den sakens skull ansluta sig till ett förslag från en enskild motionär. Även om denna motion är än så väl utarbetad och sammanfattad och dess syfte än så gott, så torde den i alla fall icke kunna göra anspråk på — det tror jag icke heller, att motionären gör — att innehålla alla de synpunkter, som för frågans belysning kunnat vara nödvändiga.

Då jag alltså, herr greve och talman, anser, att de uppgifter, som redan nu stå till fängelsemyndigheternas förfogande, äro givande nog för det syfte, som fångvårdsstyrelsen och motionären avse, då jag vidare håller före, att det resultat, som skulle vinnas med förslaget, icke skulle stå i någon som helst rimlig proportion till de kostnader, som skulle komma att uppstå, då jag icke heller kan inse, att överhuvud taget nyttan av de föreslagna åtgärderna och den apparat, som här skulle sättas igång, stå i något som helst lämpligt förhållande till varandra, hemställer jag om avslag på såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr **Anderson, Erik**: Herr greve och talman! Jag har inom utskottet biträtt majoritetens mening, och jag skall för den skull be att med några ord få motivera denna min ståndpunkt.

Ang.
öfverlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)

Ang.
öfverlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts)

Den mest gängse uppfattningen om våra strafflagars uppgift är, att för ett visst brott skall utmätas straff efter en viss straffsats, beroende på hur pass svårartat brottet varit — alltså den brottslige skall lida för sina gärningar. Jag anser, att det icke är fullt riktigt att ensidigt se saken på det sättet. Jag menar nämligen, att våra straffanstalters uppgift i första hand är att isolera en brottsling, som är en plåga för sin omgivning och den övriga laglydiga befolkningen. Den andra uppgiften för straffanstalterna är att söka om möjligt förbättra brottslingen, så att han icke en dag, när han slipper lös, återigen skall börja sin för andra individer och för samhället skadliga verksamhet. Men för att en straffanstalt skall kunna utföra ett sådant arbete är det nödvändigt, att myndigheterna hava en ingående kännedom om den brottslige, icke allenast den kännedom, som myndigheterna kunna inhämta om brottslingen under den tid han är på straffanstalten, utan också om hans föregående liv och verksamhet. Det är nämligen högst olika individer, som komma in på en straffanstalt. Den ene uppträder hård, fräck och oböjlig, och han måste behandlas på sitt sätt. En annan, som råkat i en tillfällig misär, kommer nedbruten och botfärdig och erkänner sitt brott, och det är givet, att han inom straffanstalten bör behandlas på sitt särskilda sätt. En tredje kan simulera och uppträda fullständigt oklanderligt, men begagnar första tillfälle, som ges, för att spela myndigheterna ett nytt spratt, kanske inom fängelsets murar. För att det skall vara möjligt för fångvårdsmyndigheterna att lägga behandlingen på ett ur dessa synpunkter fördelaktigt sätt och så, att den brottslige skall kunna undergå någon förbättring, är det, som jag nämnde, fullkomligt nödvändigt, att de ha kännedom om brottslingens föregående liv. De upplysningar, som för närvarande stå till buds, äro icke fullt tillräckliga, utan det är behöfligt att erhålla bättre upplysningar. Detta kan ske endast genom att de protokoll, som förts vid rättegångsförhandlingarna, bliva ställda till vederbörande fångvårdsmyndigheters förfogande.

Men om man alltså fullständigt sympatiserade med motionären i denna del, ansåg man dock inom utskottet, att ett bifall i allo till motionen skulle förorsaka alltför mycket arbete för vederbörande domare och kanske onödiga kostnader för staten. Man har för den skull inom utskottet i avsevärd mån beskurit motionen. I den form, förslaget nu fått i utskottsutlåtandet, skall förslaget genomförande — därom är jag övertygad — icke förorsaka vederbörande domare alltför mycket arbete, och de kostnader, som komma att åsamkas staten, komma att bli ganska minimala.

Jag hemställer alltså, herr greve och talman, om bifall till utskottets förslag i den föredragna frågan.

Herr Borell: Herr greve och talman, mina herrar! Jag vill börja med att säga, att jag icke kommer att göra något yrkande i denna fråga. Jag vill endast framhålla ett par synpunkter, som jag anser kunna vara av en viss betydelse.

Det är enligt min mening så, som styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar framhåller, att i regel innehålla rättegångsprotokollen icke mycket, som kan vara av verklig betydelse uti ifrågavarande hänseende — inga uppgifter utöver vad som lätteligen kan av fångvårdsmyndigheterna inhämtas genom direkta samtal med fången eller genom andra handlingar, som för dem äro tillgängliga. Undantagsvis kan emellertid förhållandet vara ett annat — det gäller huvudsakligen i grövre brottmål — och man bör ju naturligtvis icke i sådana fall, där det kan vara av verklig betydelse, att protokollen tillhandahållas fångvårdsmyndigheterna eller övervakarna, motsätta sig, att så också sker. Emellertid får man icke förbise, att under det man strävar efter att häradshövdingarna och domstolarna i allmänhet skola hinna med att så mycket som möjligt ägna sig åt det verkligt viktiga i domarämbetet, läggas dag från dag på dem

arbete och uppgifter av allehanda slag, som betänkligt inkräkta på deras tid till skada för de viktigare uppgifterna. Man får enligt min mening icke ordna denna sak så, att här lägges på domstolarna en ökad börda. Ej heller får man förbise, att frågan om utskriften är en fråga av mycket stor ekonomisk betydelse. Vi veta ju alla, att det har förekommit, att i vissa större domsagor expeditionen icke har gått så snabbt som allmänheten haft skäligen anledning att påfordra. Såvitt jag förstår, beror detta i allmänhet icke på att domaren icke hunnit med bearbetningen och uppsättningen av målen, utan det beror på att domarna med de stora kostnader, som utskrivningen numera betingar, dragit sig för — kanske i vissa fall rent av icke haft råd — att hålla sig med erforderliga skrivkrafter, så att expeditionen kunnat flyta jämnt med uppsättningen. Man får icke förvärpa detta förhållande. Jag anser, att detta är av ganska stor betydelse i detta hänseende. Skola således utskrifter göras av ifrågakommande handlingar, som ofta kunna bli mycket vidlyftiga, så är det nödvändigt, tror jag, att det beredes domarna ersättning härför. Det är alltså nödvändigt, på sätt styrelsen för häradshövdingeföreningen framhåller, dels att man inskränker skyldigheten för domarna att lämna protokoll till sådana fall, där det verkligen är av praktisk betydelse och således av behovet påkallat, och dels att man ser till att domarna erhålla ekonomisk gottgörelse för de kostnader, som härigenom försakas dem.

Jag har velat säga detta för att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på dessa förhållanden, då Kungl. Maj:t, därest den föreliggande skrivelsen avlåtes, kommer att taga frågan under närmare övervägande.

Herr Petré, Bror: Då jag instämt i motionens syfte, ber jag att få säga några ord med anledning av de uttalanden, som gjorts av den föregående talaren. som ställt sig mer eller mindre avvisande mot motionens tankegång.

Det som har gjort, att jag funnit, att något lämpligen bör åtgöras på detta område, är mindre min erfarenhet från domarverksamhet än mina erfarenheter från Kungl. Maj:ts kansli. Det är ju så, att för varje nådeärende, som skall prövas, liksom för varje ansökan om villkorlig frigivning, som passerar Kungl. Maj:ts regering, måste det föreligga fullständiga protokoll, för att man skall kunna bedöma det föreliggande fallet. Nu veta vi, att ett provande av den villkorliga frigivningen ingår som ett systematiskt led vid fängvårdsbehandlingen. Det är ju numera så, att när två tredjedelar av strafftiden äro gångna och den dömda suttit inne minst ett år, föreligger nästan undantagslöst ett bedömande från fängvårdsmännens sida, om det finnes giltig anledning att påkalla eller understödja en ansökan om villkorlig frigivning. Då måste dessa protokoll merendels föreligga fullständiga för bedömandet av orsakerna till och omständigheterna vid brottet samt den dömdes tidigare vand. Det är då för dessa flerårs-fångar, för vilka ansökningar om villkorlig frigivning och nåd förr eller senare i regel förekomma, olägligt att ej hava protokollen tillgängliga redan under loppet av fängbehandlingen liksom det är en kraftförbrukning fullkomligt onödig att låta det fortgå, som för närvarande är förhållandet, då alla protokoll, som domstolarna i samband med målens handläggning fått skriva ut till allmänna åklagarna, till den provande överrätten i vissa fall och vidare ej sällan till de dömdes rättegångsbiträden, få ligga obegagnade på olika håll i landet; man har nämligen nu intet system för att göra dessa protokoll tillgängliga för fängbehandlingen och prövningen om frigivning villkorligt eller i nådeväg. Det är väl då ej annat än klokt, i fall det kan anordnas så, att dessa utan kostnad för rekvirenterna redan utskrivna protokoll uppsamlas från vederbörande åklagare, rättegångsbiträden och även domstolar till ett ställe, så att fängvårdsmyndigheterna kunna hava gagn av dem i förut angivna hänseenden.

*Ang.
öfverlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fängvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)*

Ang.
överlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)

Dessa äro de närmaste anledningarna, varför jag instämt i *motionens syfte*. Men det är tydligt, att det ock är andra fördelar med den föreslagna anordningen. Jag kan från egen domarverksamhet vittna om, att mängden gång, när man haft att handlägga mål angående en återfallsförbrytare vid underdomstol, man känt ett behov att för straffmätningen närmare efterforska och utröna, vilka orsakerna till och omständigheterna vid hans tidigare begångna brott varit, och i möjligaste mån huru den miljö varit, i vilken han levt sitt liv. Då har man merendels ingen annan ledning rörande de tidigare brotten än en uppgift från straffregistret, innehållande att då och då fick han sig ådömt och avtjänade han det och det straffet för det och det brottet. Och så får man försöka leta sig fram med frågor till den tilltalade för att få en samlad bild utav det hela. Det skulle vara på ett helt annat sätt betryggande, om protokollet från föregående straffådömanden lågo samlade på ett ställe och man finge rekvirera dem och läsa igenom dem för att såmedelst i och för straffmätningen få en mera ingående kännedom om personen. Jag skulle vilja för min del understryka, att vad fångvårdsstyrelsen säger om rättegångsprotokollens betydelse för bedömande av individen och möjligheten att med utsikt till framgång kunna påverka honom till det bättre är så fullständigt sant. Det må vara, att det mängden gång icke finnas fullständiga uppgifter om den dömdes ungdoms- och levnadsförhållanden och sådant, men själva skildringen av brottet, av dess närmare orsaker och planläggning, av den förslagenhet och beräkning, den dömda därvidlag har lagt i dagen, är ofta av bestämmande vikt för bedömandet av individen och behandlingen av honom ur fångvårdssynpunkt.

Det finns också ett annat förhållande, beträffande vilket min erfarenhet har sagt mig, att det icke är bra som det nu är, och det är frågan om övervakarna av de villkorligt dömda. Dessa övervakare böra bland annat verka för att den civila ersättningsskyldighet, som ålagts den dömda — låt mig säga exempelvis vid begången misshandel, i form av gottgörelse för utgifter till läkarvård, framtida men och sveda och värk — blir vederbörligen fullgjord. Lagens avfattning ger direkt anledning därtill, men som det nu är, är det icke system i anordningen. Övervakarna få inga andra handlingar än en övervakningsbok med däri intagen uppgift om brottets art och det ådömda straffet. Det skulle utan tvivel vara till gagn för hela övervakningssystemet, om det kunde skapas garanti för bättre kännedom för övervakaren om vad som förekommit i målet än som nu ofta finnes. Nu ordnar man nog detta ibland även utan bestämmelser. Jag brukar telefonera och be vederbörande övervakare komma in å domarkansliet och läsa igenom protokollen. Ibland lyckas det, ibland åter icke. Det är tydligt, att när det gäller att verka till förekomsten av återfall i brott av personer, som äro villkorligt dömda, är det av den största vikt, att man känner hela den miljö, som utgör bakgrunden för det begångna brottet.

Jag tror, att om denna skrivelse avlåtes till Kungl. Maj:t, kommer Kungl. Maj:t att pröva frågan förutsättningslöst och göra de ytterligare beskrifningar eller utvidgningar, som möjligen kunna vara önskvärda i fråga om de föreslagna åtgärderna. Jag tror, att det är av vikt, att något åtgöres på detta område, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petré, Alfred: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av den förste ärade talarens anförande. Han yttrade nämligen, att det förhållandet, att fångvårdsstyrelsen, efter det styrelsen 1901 gjorde en framställning i ärendet, icke inkommit med någon ny sådan, skulle vittna om föga intresse för den angelägenhet det här gäller. Jag vill därtill säga, att det icke torde vara brukligt, att ett ämbetsverk kommer in med en ny framställning, så länge en föregående icke blivit avgjord av Kungl. Maj:t. I öv-

rigt har det upplysts i motionen, att fångvårdsstyrelsens framställning blivit överlämnad till de s. k. fångvårdssakkunniga för att av dem tagas under övervägande. Anledningen till att motionen nu framlagts är den, att Kungl. Maj:t härom året beslöt, att de fångvårdssakkunnigas arbete skulle upphöra, och jag kan meddela, att den framkommit i fullt samförstånd med fångvårdsstyrelsen. Det har nämligen varit efter samtal med chefen för fångvårdsstyrelsen, som jag väckt min motion.

För övrigt kan jag nämna, att man i alla intresserade fångvårdskretsar finner det synnerligen önskvärt, att det blir en ändring i nuvarande förhållanden, så att fängelsemyndigheterna få tillgång till rättegångsprotokollen. Det har sagts här, att det inte skulle vara mycket gagn därmed, emedan rättegångsprotokollen icke innehålla mycket utöver fångarnas egna uppgifter. Den siste talaren har dock redan framhållit, att de innehålla redogörelser för hur brotten begåtts, och jag kan även omnämna som min erfarenhet — sedan någon tid har jag tjänstgjort som läkare vid fångvårdsanstalt — att man får en helt annan kännedom om en fånge från den dag, då man haft tillfälle att gå igenom rättegångsprotokollen. Man får därvid först och främst reda på brottens antal och hur han begått dem. Vidare är att märka, att det numera i många fall sker en förundersökning. Då får man icke endast sådana biografiska data, som fången själv lämnar, utan man får i alla dessa fall en redogörelse för den undersökning, som blivit verkställd.

Man har ju på senare tid strävat efter att komma fram till en mera individuell fångvård. Ett uttryck för denna strävan är t. ex. anordnandet av jordbruksfängelset i Mariestad. Herrarna veta kanske genom pressen eller på annat sätt, att denna fångvårdsanstalt haft synnerligen stora svårigheter att kämpa med. Jag har besökt den ett par gånger under den tid fångvårdssakkunniga arbetade; jag deltog nämligen i deras arbete. Direktören där betonade för mig särskilt, att det varit så svårt att sköta detta fängelse, därför att han icke haft någon kännedom om fångarna. Han vet ingenting mer än vad som står i utslaget, och det innehåller ingen karakteristik av fångarna. Det skulle alltså vara till ofantligt gagn, om direktören där haft tillgång till rättegångshandlingarna, så att han fått kännedom om deras innehåll. Som jag i motionen har framhållit och som även betonades av den siste talaren, är det också av stor vikt, att fängelsedirektörerna ha så noggrann kännedom om fångarna som möjligt, innan de bestämma sig för att förorda villkorlig frigivning. Det kan hända, som fängelsedirektören sagt mig, att de, när rättegångsprotokollen för sålant ändamål infordrats, fått sådana upplysningar om fångens karaktär och föregående, att de, om de förut haft kännedom därom, icke skulle ha tänkt på villkorlig frigivning. Bara en sådan liten detalj belyser vikten av att fångvårdsmyndigheterna redan från början hava tillgång till rättegångsprotokollen och få så noggranna upplysningar som möjligt om de fångar, som till dem överlämnas.

Nu har det av en talare framhållits, att man också får tänka på att icke bereda domstolarna alltför stora kostnader med detta arbete. I anledning härav vill jag fästa uppmärksamheten på att utskottet, i enlighet med vad som också i motionen framhållits, har yttrat, att man naturligtvis på allt sätt bör underlätta uppgiften för domstolarna, så att man icke pålägger dem mera arbete än som är nödigt. Utskottet säger sålunda, att en rannsakningsfånge, som erhållit protokoll åt sig utskrivet utan avgift, borde vara skyldig att ställa detta till fängelsemyndighetens disposition, och att vederbörande allmänna åklagare, som fått utskrift av rättegångsprotokollet, ävenledes skulle vara skyldig att lämna det till fångvårdsmyndigheterna, samt att vidare i alla de fall, där det skett överklagande till högre rätt, den utskrift av protokollet, som hos överdomstolen finnes förvarad, skulle stå till vederbörande

*Ang.
överlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)*

Ang.
öfverlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)

fängelsetynderigheters disposition. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på att utskottet också uttalat sig för, att, där så kan anses skäligt, en särskild ersättning bör lämnas för det ökade arbete, som åläggas domstolarna.

Slutligen vill jag framhålla, att införandet av en sådan ordning som den här föreslagna skulle för domstolarna själva bliva till synnerligen stort gagn, därigenom att det då funnes tillgänglig en utskrift av rannsaktionsprotokol- len från föregående mål. Domstolarna skulle på detta sätt icke endast som nu från straffregistret få uppgift på hur många gånger och för vilka brott en återfallsförbrytare blivit dömd, utan det funnes då också tillgängliga utskrif- ter av rannsaktionsprotokollen från föregående mål, som kunde ställas till domstolarnas disposition. Den ordning, som här är föreslagen, bleve alltså till gagn även för domstolarna, och jag skall, herr talman, på anförda skäl be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vrang: Den näst föregående talaren ville, såvitt jag förstod honom rätt, att alla protokoll i brottmål skulle in extenso finnas tillgängliga hos fångvårdsmyndigheterna. Detta motiverades därmed, att de i varje fall måste vara till hands, när det är fråga om nådeansökningar eller villkorlig frigiv- ning. Då emellertid åtskilliga fall av beviljade nådeansökningar och villkor- lig frigivning ha förekommit, måste tillgång till protokollen, såvitt jag för- står, redan finnas i den mån, de äro av betydelse för dessa avgöranden. Ut- skottet, vars mening jag icke biträder, har säkerligen i sitt yttrande icke velat inlägga den meningen, att man skulle utskriva alla protokoll. Därigenom skulle man komma till kostnader, som det vore önskvärt att nu få reda på, så att man finge en tillräcklig, hälsosam bävan för dem.

Det har av den siste talaren åberopats, att chefen för fängelset i Mariestad ofta klagat över att han icke har tillräckligt ingående kännedom om sina fångar. Jag vågar än en gång säga, att den kännedom om fångarna, som fångelsedirektörerna få genom protokollen, de må vara utskrivna från början till slut, knappast blir mer omfattande än genom de uppgifter, som äro lämnade en- ligt det av mig åberopade formuläret till straffregistret. Jag tror snarare, att de, som behöva dessa utdrag, lättare och bekvämare finna de uppgifter de önska i straffregistret än genom att läsa igenom de långgrandiga och många gånger icke alltför trevliga protokollen.

Jag har ingen anledning att frågå mitt yrkande.

Herr Petrén, Bror: Den siste talarens anförande visar oförtydligt, att han här rör sig på ett område, där han icke är hemmastadd. Han fällde det yttrandet, att man genom de från domstolarna kommande straffregisterupp- gifterna, i vilka det finnes en uppräknig av sju à åtta frågor, som skola be- svaras endels med över- och understrykningar av i formuläret upptagna bestämningar, kan i tillräcklig mån få den bild av fången, som fångvårdsmynd- igheten behöva för att bedöma individerna. Jag behöver icke närmare utveckla för kammarens övriga ledamöter, huru verklighetsfrämmande denna herr Vrangs syn på hithörande ting är, att bilden från rättegångsprotokollen skulle kunna tillfredsställande ersättas av dessa formulärsvår.

Sedan sade herr Vrang, att konsekvensen av mitt anförande skulle bliva, att fullständiga rättegångsprotokoll beträffande *alla* fångar i landet skulle ut- skrivas och samlas på hög. Jag behöver väl icke upplysa om att villkor- lig frigivning icke kan komma i fråga för alla fångar i landet. Det kan, så- som jag angav, endast komma ifråga för sådana, som suttit inne minst ett år och för vilka tillika två tredjedelar av strafftiden är gången eller, med andra ord, sådana, som ådömts minst inemot ett par års strafftid. Det kan således endast komma att gälla en mindre anpart av fångar.

Detta må vara nog sagt som svar på den siste talarens anförande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
överlämnande
av rättegångs-
protokoll till
fångvårds-
anstalterna
m. m.
(Forts.)*

Herr *Vrang* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av motion nr 182 av herr *Lindhagen* om befolkningsfrågan.

*Ang.
befolknings-
frågan.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 182 hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla hos regeringen,

1) att en begynnande uppmärksamhet måtte ägnas befolkningsfrågan och dess uppenbara sammanhang med andra aktuella spörsmål;

2) att därvid bland annat måtte stödjas ett upplysningsarbete, särskilt bland de mindre bemedlade befolkningslagren, om vilket ansvar föräldrar hade inför individen, familjen, staten och mänskligheten att envar i sin mån förebygga den fattigdom, arbetslöshet, rasförsämring och olyckor av många slag, som katastrofalt växte upp ur en osund överbefolkning;

3) att den svenska utrikespolitiken måtte i det internationella samarbetet framföra befolkningsfrågans betydelse samt mana till en samverkan för att på dagordningen uppföra bemödanden till en rimlig och rättvis avveckling av densamma.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Utskottet har avstyrkt ifrågavarande motion, och det har också i motionen förutspåtts. Det säges nämligen där, att »vårt land är litet, och för dess statskonst synes det bekvämligast att hålla det lilla

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

landet nere i obetydlighet, så snart det gäller stora ideella mål. Det är säkerligen ett fåfängt bemödande att söka intressera de svenska statsmakterna för befolkningsfrågan i världen såsom ett stort öde, vars annalkande stormar redan brusa omkring oss.»

När emellertid enligt många uppfattning läget är så farligt och frågan så betydelsefull, nödgas vi i alla fall föra talan vid de tillfällen, som vederböra, för denna stora sak. Vi vilja icke alls förneka, att dagens små omsorger måste ligga den levande generationen närmast. Men vi hålla före, att människan lever icke allenast av bröd. Det behöves också någon ryggrad i de dagliga bestyren och någon vägledande utsikt bortom dem.

Nu måste jag i alla fall med ganska stor bedrövelse konstatera, att alla sådana verkligt viktiga frågor undanskjutas i det politiska livet och att vi däremot med så mycket större iver kasta oss över skumplöjningen på de politiska ödemarkerna och organisera de tusende små slagsmålen, om vem som skall vara först vid plogen och kunna tillskansa sig några fördelar. För ett sådant småsysslande myntades en gång det bekanta ordet: efter oss syndafloden. De oavlåtliga försyndelserna mot eviga lagar och den fasta föresatsen att blunda för dem ha gjort, att milstolparna i mänsklighetens utveckling äro markerade av katastrofer.

En sådan försummad realitet är enligt vår uppfattning befolkningsfrågan, vilken reser sig som ett högt fjäll över de flesta av nutidens sociala missförhållanden. Länders och slutligen hela jordens överbefolkning kan icke leda till annat än fattigdom, strid för existensen och uppvaknanden med förskräckelse. Tvärtom har man av många skäl, som angivits i motionen och på vilka jag icke här skall ingå, ansett, att en tillväxt av befolkningen är synnerligen önskelig. I motionen har först betonats denna frågas starkt framträdande internationella karaktär, i det att det är en kamp om bosättningsplatserna på jorden för att kunna leva, en kamp emellan europeiska folk och färgade folk samt även mellan dessa inbördes. Det har berörts särskilt i motionen nr 170 i år, och jag har för övrigt väckt den frågan upprepade gånger under tio år. Detta är således en stor fredsfråga, ty det är ju klart, att när man icke har någonstades att bosätta sig och när man icke har något att äta, kastar varenda människa alla fredsdyller över bord och ger sig ut i kriget för livet med vilka medel som helst.

Nu börjar, såvitt jag förstår, befolkningsfrågan bliva så pass närgången även hos oss, att landet bör ha vaknat upp ur drömmen om lyckan av en ständigt växande befolkning. Det var icke längre sedan än två år, då jag hörde en jordfrågeentusiast från Skåne utförligt utveckla för mig, huruledes vårt land genom att tillgodogöra sig jorden borde kunna föda sextio miljoner människor. Det måtte bli trevligt och då tror jag, att vi måste försöka flytta härifrån allesamman. Det är tvärtom bistra erfarenheter, som nu klappa på vår dörr. Emigrationens försvärande, den konstanta arbetslösheten och alla dylika tecken i tiden göra, att man kan säga, att det utan tvivel mörknar över vägarna.

Jordkommissionen liksom även en föregående jordberedning har fäst uppmärksamhet på denna sak. Vi veta hur svårt det är och vilka diskussioner vi måste hava här i riksdagen, ofta till ingen nytta, för att utfinna medel till att kolonisera den svenska jorden, så att nya jordbruk kunna upprättas. Men om det mot förmodan skulle lyckas att upprätta tillräckligt många jordbrukshem åt dem som behöva och kunna bruka dem, så kommer det i alla fall en tid, då det i fönstren till dessa nya stugor tittar fram en mängd små huvuden, som fråga: Vilka jordbruk tillämnas ni oss alla? Och då står man inför den frågan igen, lika olöst som för den föregående generationen. Jordkommissionen trodde emellertid på de skäl, jag förut anfört, att denna fråga icke kommer att

väcka någon uppmärksamhet, förrän det är för sent. Kanske det är den bleka nöden, som någon gång tvingar släktena att tänka på dessa saker. Men kommissionen har för sin del icke kunnat underlåta att redan nu fästa uppmärksamheten på denna fråga. Ty den skänker det nödiga perspektivet åt ett förehavande, som tilltror sig att, trots de mäktiga från skilda håll skickligt utlagda förhindren, kunna uträtta något för den jordlösa befolkningen genom en allmän kolonisationsverksamhet i vårt land.

Nu har motionären framställt tre yrkanden, och utskottet har som sagt avstyrkt dem. Jag skall då be att på en gång få bemöta utskottets svar på yrkandena under 1) och 2). Det första yrkandet var, att riksdagen ville anhålla hos regeringen, att »en begynnande uppmärksamhet måtte ägnas *befolkningsfrågan* och dess uppenbara sammanhang med andra aktuella spörsmål». Det andra yrkandet var, att »därvid bland annat måtte stödjas ett upplysningsarbete, särskilt bland de mindre bemedlade befolkningslagren, om vilket ansvar föräldrar hava inför individen, familjen, staten och mänskligheten att envar i sin mån förebygga den fattigdom, arbetslöshet, rasförsämring och olyckor av många slag, som katastrofalt växa upp ur en osund överbefolkning».

Utskottet har, tror jag, något litet missuppfattat första punkten såsom avseende endast befolkningsfrågan. Men jag menar även där överbefolkningsfrågan lika väl som under andra punkten. Utskottet säger, att befolkningsfrågan har ju regeringen och riksdagen ägnat uppmärksamhet i många viktiga avseenden sedan lång tid tillbaka och det är därför icke av förhållandena motiveerat att vidare rikta någon uppmärksamhet på denna sak. Man kan emellertid fråga sig, vilka de många viktiga avseenden, som utskottet syftar på, äro. Såsom skall framgå av det följande, är det just överbefolkningsfrågan, som vi enligt min uppfattning icke ha tillräckligt sysselsatt oss med.

Därom säger utskottet, att utskottet icke kan dela uppfattningen, att här till äventyrs föreligger något nödläge, och det på tre skäl. Först säger utskottet, att samtidigt med att befolkningen i landet ständigt ökas, har också inkomsten per huvud ökats, men i betydligt högre grad än befolkningen. Jag har verkligen icke varit i tillfälle att skaffa reda på, varifrån utskottet fått dessa uppgifter, och är ännu mindre i stånd att bedöma, om en sådan slutsats, som utskottet därav drager, är befogad. Det skulle förvåna mig, om vi allesammans ha mycket större inkomster nu än vi hade före världskriget. Jag har icke hört detta påstående förr. Det är en ny upplysning, och jag får verkligen säga, att detta är alldeles främmande för mig, men det vore mycket glädjande, om så vore fallet. Det kanske förhåller sig så, att till följd av det fallande penningvärdet de nuvarande lönerns nominella belopp äro något högre än före världskriget, men säkerligen gäller detta icke reallönerna.

Den andra invändningen är, att emigrationen enligt utskottets mening icke nödvändigt behöver innebära, att de emigrerande representera ett befolkningsöverskott och att den därför icke i och för sig behöver ingiva alltför starka farhågor med hänsyn till landets försörjningsförmåga. Men detta är blott ett antagande, som utskottet gjort, och det kan alltså lika väl förhålla sig på motsatt sätt. Det har emellertid utskottet lämnat därhän utan att på något sätt antyda, vad utskottet tänker om saken. Emellertid har man, såvitt jag erfarit, överallt, där frågan diskuterats, utgått från att emigrationen från Sverige är ett uttryck för att svenska folket saknar tillräckliga försörjningsmöjligheter. Den stora emigrationsutredningen tillkom ju på sin tid uteslutande för att påvisa, huru detta missförhållande skulle kunna undanröjas genom att skaffa nya försörjningsmöjligheter, och fortfarande ha alla, som jag hittills talat med, utom detta utskott, framhållit, att det är en stor fara för försörjningsmöjligheterna i landet just däri, att emigrationen icke vidare är samma säkerhetsventil, som den var i de gamla tiderna.

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

Slutligen invänder utskottet, att arbetslösheten under de senare åren oavbrutet sjunkit och att den, i den mån som den allmänna depressionen kan väntas vika, än ytterligare torde komma att minska. Ja, det är verkligen glädjande, att det finnes en sådan förhoppningsfullhet åtminstone i någon vrå i vårt land, som det nu finnes inom utskottet. Men arbetslösheten går ju fram och tillbaka. I dag är den kanske något mindre än i går, och nästa dag är den något större. De siffror, som utskottet stöder sig på, äro väl de officiella siffrorna från arbetsförmedlingskontoren och liknande anstalter. De visa dock icke den arbetslöshet, som verkligen råder i landet. Jag skulle önska, att utskottet varit med om de dagslånga debatter, som nyligen ägt rum i andra lagutskottet och i sammansatta lag- och jordbruksutskottet, där även befolkningsfrågan togs upp till allmänt skärskådande. Då fick man höra uttalas den allmänna uppfattningen, som bestyrktes av en och annan ledamot av utskottet på grund av personliga erfarenheter, att tillståndet ute i landet för närvarande är mycket förtvivlat, ty ungdomarna, det uppväxande släktet från 17 till 22 år och däröver, gå överallt i de små bondehemmen, i de små arrendatorshemmen, i de små industriarbetarhemmen, till övervägande delen arbetslösa, och det finns ingen möjlighet att skaffa dem något arbete, de må vara hur duktiga som helst. De tåra på föräldrahemmet. Visserligen uträtta de där sådana småsysslor de kunna hjälpa till med, men man kan inte skaffa dem någon utkomst. Ett sådant tillstånd ha vi tidigare inte haft, som det som nu råder. Det var en småbrukare, som i utskottet talade om att han hade flera barn och hade försökt att skaffa dem inträde i alla möjliga yrken. Men det var bara stängda portar överallt för alla dessa duktiga, arbetsföra ungdomar, som gingo hemma i familjehemmet och tårde på detta utan möjlighet till någon utkomst.

Det är väl också av den anledningen som det överraskande inträffade, att sammansatta lag- och jordbruksutskottet enhälligt tillstyrkte förslaget om avlåtande av en skrivelse med begäran om undersökning av möjligheten till en vidsträcktare kolonisation i landet än som för närvarande äger rum, ett resultat, som jag knappast väntat och som också vid debattens början ansågs uteslutet, ty de flesta talarna yttrade sig emot förslaget. Men när man sedan från olika håll upprullade just denna befolkningsfråga, började stämningen bli mer och mer betänksam, och denna betänksamhet utlöste sig slutligen i ett enhälligt utskottsutlåtande om den saken.

Motionen sammanfattas å sid. 4 i följande ord: »Då emigrationen och de dröjande jordreformerna således ej erbjuda tillräckliga utvägar, då en fortsatt industriell kamp på världsmarknaden är en bedräglig och vacklande grund, då en vänlig överenskommelse mellan folken att införa kristendom i världsordningen står i vida fältet, återstår ingen annan utväg för svenska folket än att begränsa sin barnalstring.» Motionen håller före, att det måste finnas även ett ansvar, när det gäller att kasta ut nya individer i en snöd och obarmhärtig värld, från de fattiga hemmen kasta ut individer, som aldrig bett att få komma till och som sedan måste utkämpa en så svår kamp för tillvaron. Jag har tyckt, att när det bedrivs ett upplysningsarbete exempelvis för nykterhetens befrämjande, bör därmed också kunna förenas en erinran om att man även på detta område bör uppträda med någon omtanke. Frågan diskuteras alltmer även av nationalekonomer. Det har bland annat nyligen på P. A. Norstedt & Söners förlag utkommit en bok, som jag först efter motionens skrivande fick kännedom om. Den heter »Befolkningsfrågan» eller något dylikt, och där har professor Heckscher i ett företal just belyst dessa synpunkter och på ett försiktigt sätt kommit till ungefär samma resultat.

Nu har emellertid motionen i tredje punkten velat utsträcka problemet till dess rätta sammanhang, nämligen till de internationella förhållandena, och hemställt, »att den svenska utrikespolitiken måtte i det internationella samarbetet

framföra befolkningsfrågans betydelse samt mana till en samverkan för att på dagordningen uppföra bemödanden till en rimlig och rättvis avveckling av densamma».

Utskottet svarar på detta helt enkelt, att det synes utskottet »icke lämpligt, att sådana framställningar göras i en fråga, som huvudsakligast är en vederbörande lands inre angelägenhet». Härav framgår, tror jag, att utskottet saknar de erforderliga perspektiven på denna sak. Det har senast vid denna riksdag motionerats av mig, att t. ex. nationernas självbestämmanderätt och därmed också deras rätt att få erforderliga boplatser inte får vara en inre angelägenhet för en härskande stat utan måste bli en internationell rättsfråga. Vad särskilt befolkningsfrågan beträffar och kampen om de olika bosättningsmöjligheterna i världen, är detta en sak, som antingen måste ordnas genom fredlig uppgörelse eller eljest knappast kan leda till annat än upprepade krig och — låt oss kalla dem för vad de måste bli — världskrig. Vad mig beträffar har detta förmenande inte haft sin grund i någon vidsynt uppfattning, utan tvärtom i att frågan är så enkel och påfallande, att jag i min enfald inte kunnat annat än under en lång följd av år upprepade gånger fästa även riksdagens uppmärksamhet på denna internationella angelägenhet. Ett svenskt ståndpunktstagande är så mycket viktigare, då vi nu genom inträdet i Nationernas förbund såsom medlemmar av detta komma att deltaga i världspolitiken. Då måste också vår uppmärksamhet och våra bemödanden inriktas på att göra vår plikt i detta arbete och se framåt och inte bara stå i ett på stället marsch.

Min senaste framställning i befolkningsfrågan före denna gjordes som sagt i år uti motionen nr 170. Konstitutionsutskottet, som enhälligt avstyrkte den, menade, att riksdagen endast borde sysselsätta sig med praktiska angelägenheter. Jag hade då tillfälle att polemisera mot dess uppfattning av innebörden i ordet »praktisk» och sökte framhålla vad som i dessa frågor i tidernas längd är praktiskt. Jag skall icke upprepa det utan hänvisar till protokollet. Herr von Geijer, som förde utskottets talan, erkände, att denna fråga möjligen kan ha betydelse. Den hör dock till föreläsningssalen eller predikstolen, men absolut inte hit. Om man aldrig hos statsmakterna, den stora verkstaden för vad som skall ske, får sysselsätta sig med sådana saker, som verkligen äro frigörande och förlösande, utan detta bara skall hänskjutas till predikstolar och föreläsningssalen, då komma vi ju ingen vart.

Detta erinrar mig om en debatt jag för åtskillig tid sedan hade med en framstående socialdemokrat, numera minister. Vad tjänar det till, käre Lindhagen, sade han, att i den här frågan framföra sådana synpunkter? De ha ju under tvåtusen år predikats från predikstolarna och ändå har det inte blivit bättre, menade han. Jag kunde inte annat än svara honom, att om dessa grundsatser om den kristna etiken och dess många föregångare samt deras betydelse även för samhällslivet hade predikats även i alla partitidningars dagliga ledare i tvåtusen år, så skulle nog mänskligheten stå på en högre ståndpunkt.

Denna fråga jämte andra har av mig i år väckts bland annat i den interparlamentariska fredsgruppen, liksom jag brukat ibland göra där liksom i utländska instanser under de senaste fjorton åren. De voro före häromdagen på ett fåtaligt, av ungefär sexton personer besökt gruppmöte. Det gällde som sagt olika saker, men gruppens styrelse tog dem i klump och yttrade, att eftersom de flesta redan blivit avslagna av riksdagen, hade gruppen ingen anledning att ta befattning med dem. Alltså inte heller med de återstående motioner, som ej voro avslagna av riksdagen, utan de fingo följa med som påbröd, och så gott var det, det erkänner även jag. Det blev emellertid sedan debatt om varje sak och vid voteringar röstade styrelsens närvarande medlemmar enhälligt mot alla framställningarna, vilka däremot biträdades av en växlande obetydlig minoritet.

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

Dylika förslag hava i utlandet enskilt vunnit sympati och erkännande: jag har fått många bevis därpå, och ett gående till grunden av tingen måste komma en gång, men här i landet synes det särskilt svårt att få gehör därför. Utskottets talan fördes vid det nämnda tillfället — utom av ordföranden — också av Värner Rydén, som huvudsakligen höll före, att gruppen hade att syssla med närliggande praktiska frågor och att det skulle nedsätta gruppens verksamhet och inflytande, om gruppen befattade sig med sådana där ideella och för verklighetens värld främmande angelägenheter.

I går händelsevis köpte jag tidningen Aftonbladet, och då slumpade det sig inte bättre än att i den stod ett långt referat av ett föredrag, som dagen förut hållits av envoyén C. G. Westman. Jag närde någon förhoppning, att det var professor K. G. Westman, men han bestred nyss fullkomligt för mig identiteten, så där fick jag således icke det stöd jag hade förväntat. Vad sade envoyén Westman? Jo, han talade vidlyftigt om den vita rasens framtid. Han erinrade, att här hota ofantliga faror från de undertryckta asiatiska folken, som kanske också få stöd av Ryssland, och han säger, att en europeisk solidaritet åtminstone till en viss grad är en nödvändighet för upprätthållandet i främmande världsdelar av Europas och den vita rasens prestige. Han utvecklar sedan, hurusom Europa, tack vare sin högre kultur, alltmer fått hegemoni över dessa främmande folk, och det gällde nu att upprätthålla denna hegemoni. Vidare betonade han, att det är om utrymmet i världen, som striden står, och han framlade med styrka alla de företeelser, som också jag tillåtit mig i denna punkt framlägga. Han betonade, i synnerlig olikhet med konstitutionsutskottet och den interparlamentariska gruppens styrelse, att detta utan tvivel vore världens betydelsefullaste fråga. Aftonbladet, som ju aldrig haft rum för mina motsvarande tankar annat än i spaltparaden — och jag gläder mig, när jag kan bereda någon ritare en liten inkomst i hans fattigdom då och då — Aftonbladet tillfogade för egen del i ett mellanstick: »En särskilt tänkvärd bild av denna verklighet gav talaren i sin intressanta och märkliga exposé över de allvarliga motsättningar mellan västerland och österland, vilka utan tvivel komma att bli den närmaste framtidens stora problem.» Och tidningen betonar vidare, att »minister Westmans tal verkar med sina allvarliga erinringar» — nu böra kammarens ledamöter höra på allesamman — »som en kylig fläkt utifrån den realiteternas värld, mot vilken man just nu i kanslihus och parlamentskorridorer här i landet tycks ha täppt till varje fönster».

Alltså, där fick ni!

Det förhåller sig nog på det sättet. Men vad är skillnaden, och varför är Aftonbladet just nu så entusiastiskt i sitt intresse för denna realiteternas värld? Jo, därför att envoyén Westman kom till den slutsatsen, att även vi måste i viss mån vara med om att upprätthålla Europas förenämnda prestige och hegemoni, och även därför måste vi rusta för att i vår mån bidra till att hindra Asien från att på något sätt frigöra sig från Europas hegemoni. Jag för min del har däremot ansett, att vi böra försöka utjämna denna tvist genom rimliga överenskommelser. Om vi bara vädja till vapnen, ja, då ha vi det nya världskriget som ett brev med posten när som helst inom en kanske inte alltför avlägsen framtid. Jag frågar: vilken är mera praktisk, envoyén Westmans uppfattning om att man skall upprätthålla orättrådigheten med vapenmakt, eller min, att man skall försöka göra tvisten till en internationell rättsfråga. Jag riktar samma fråga också till herrar von Geijer och Rydén och andra vederdelomän i denna sak.

Herr talman, jag yrkar bifall till motionen.

Herr Almkvist: Herr greve och talman, mina herrar! För att försvara utskottets utlåtande torde jag för min del icke få taga i anspråk mer än en

bråkdel av den tid herr Lindhagen använde för att utveckla skälen för sin motion.

Om man undersöker, vad det egentligen är, herr Lindhagen yrkat, finner man, såsom han också själv mycket riktigt angav, att han först och främst yrkar på att regering och riksdag skola ägna en begynnande uppmärksamhet åt befolkningsfrågan och dess uppenbara sammanhang med andra aktuella spörsmål. Det är alltså den svenska statsmakten, som skall ägna befolkningsfrågan i det egna landet en första begynnande uppmärksamhet. Utskottet anser det vara alldeles omotiverat att rikta en sådan anmodan till regeringen, därför att både riksdag och regering sedan lång tid tillbaka ha sin uppmärksamhet fästad på befolkningsfrågan och göra vad i deras förmåga står för att på ett rationellt sätt vårda sig om detta viktiga spörsmål. Mot detta påstående uppställde herr Lindhagen i sitt anförande här nyss den frågan: vad är det som är gjort? Såsom ett svar därpå skulle jag i främsta rummet vilja påpeka den sak, som han själv berörde, nämligen kolonisationsfrågan. Statsmakternas åtgöranden till kolonisationsfrågans lösning, liksom beträffande den mängd andra vittgående spörsmål om ökad upplåtelse av jord, som årligen handläggas, vittna om det stora och djupa intresse, som statsmakterna ådagalägga, när det gäller förhindra att befolkningsproblemet inom Sverige skall bli alltför brännande och svårlöst. Men även en stor del av de sociala och kulturella åtgärder, som från regeringens och riksdagens sida vidtagas, gå ju ut på att bereda befolkningen en bättre och lyckligare tillvaro i den mån, det nu kan ankomma på statsmakterna att se till, att en sådan förbättring sker.

Den andra delen av herr Lindhagens framställning innehåller ett yrkande om att ett upplysningsarbete skall utföras särskilt bland ekonomiskt mindre bemedlade befolkningslager. Vad skall detta upplysningsarbete gå ut på? Jo, meningen är, att genom detsamma skall spridas en allmän insikt om, att en begränsning av barnalstringen är nödvändig för landets framtid, och att var och en inför frågan om familjens ökande bör stanna och besinna sitt ansvar.

Det första spörsmålet, som uppställer sig, när man går att undersöka, huruvida det finnes någon befogenhet för framställande av ett sådant yrkande, är givetvis detta: är situationen inom vårt land för närvarande verkligen så mörk? Föreligger det faktiskt en överbefolkning av den omfattning, att en så radikal åtgärd som den föreslagna på grund därav är nödvändig att företaga?

I det avseendet vill jag säga: herr Lindhagen beskyllde utskottet för att grunda sina påståenden på antaganden. Men det är väl i stället så, att herr Lindhagen i sin motion så gott som uteslutande bygger på rena antaganden. Det torde nämligen bli herr Lindhagen svårt att bevisa, att det inom vårt land föreligger något verkligt befolkningsöverskott. Han bygger uppenbarligen påståendet på ett rent antagande, så vida han icke, som utskottet anser, att han gjort, förväxlat frågan om överbefolkning med arbetslöshetsproblemet. Det är klart, att utskottet, lika litet som någon inom riksdagen, kan förbise, att inom vårt land föreligger en väsentlig arbetslöshet, men den är av mera tillfällig beskaffenhet och har under de senaste åren väsentligt nedgått. Herr Lindhagen ville veta, varifrån utskottet fått den uppgiften. Jag svarar, att vi inhämtat uppgifter, som stödjade vår åsikt, dels från socialstyrelsen och dels ur det uttalande, som professor Brisman gjort i den utredning, som han verkställt för statens besparingskommittés räkning, och vilket yttrande finnes i denna kommittés betänkande angående socialförsäkringens omorganisation.

Herr Lindhagen säger vidare, att faran för överbefolkning är så mycket större, som emigrationsmöjligheterna nu äro i det närmaste stängda. Även här grundar han sina påståenden huvudsakligen på antaganden. Det är visserligen sant, att en viss begränsning ägt rum i emigrationsmöjligheterna, men

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

Ang.
befolknings-
frågan.
(Forts.)

man torde böra lägga märke till, att denna begränsning huvudsakligen skett inom ett enda land, nämligen Förenta staterna, under det att emigrationsmöjligheterna till andra länder, t. ex. Kanada, fortfarande stå öppna i rätt stor utsträckning. Det är för övrigt för tidigt att säga något bestämt om huru denna begränsning av emigrationen kommer att verka. De senaste officiella statistiska uppgifter, som föreligga, visa, att emigrationen under år 1923 omfattade över 23,000 personer. Sedan dess har visserligen den åsyftade inskränkningen av immigranternas antal vidtagits av Förenta staterna, men huru den inskränkningen för Sveriges vidkommande kommer att verka har ännu icke kunnat statistiskt belysas.

Går man därefter till en närmare granskning av huvudsaken i det föreliggande problemet, sådant herr Lindhagen här framlagt det, nämligen frågan om barnalstringen, så är det omöjligt att vid ett tillfälle, sådant som detta, yttra sig utförligare. Denna fråga kan av skilda anledningar icke detaljbehandlas i riksdagen. Men jag vill betona, att detta spörsmål har en moralisk sida, som icke bör förbigås. Det bör vidare bemärkas, att herr Lindhagen anser, att det huvudsakligen är de mindre bemedlade klasserna, som skulle gå in för åtgärder i det syfte han berör. Såsom ett skäl för att så bör vara anför han, att det för rasen är en ytterst betänklig sak, att det är de ärtligt belastade och missvårdade samhällslagren, som lämna det största tillskottet till folktillväxten. Motionären likställer alltså mindre bemedlade med mindre önskvärda befolknings-element. Är detta riktigt, vad vårt land beträffar? Jag tror det icke. Och jag stöder min åsikt på följande.

Nativiteten inom Sverige är för närvarande lägre än den någonsin varit, och den är snart den lägsta i Europa. Den har sjunkit från 34 pro mille till för närvarande, om jag minnes rätt, omkring 18 pro mille. Den största nativitet, som numera förekommer inom landet, är, såsom motionären också påpekar, förlagd till landskapet Västerbotten. Är det någon, som kan påstå, att befolkningen i Västerbotten på grund av att befolkningsökningen i förhållande till landet i sin helhet är störst inom detta landskap bör betraktas som ärtligt belastad och dåligt omvårdad? Och att det följaktligen ur rashygienisk synpunkt vore önskvärt att nativiteten där starkt minskades? Nej, det är tvärtom så, det vet den som känner förhållandena, att västerbottningarna utgöra ett alldeles utomordentligt gott folkmaterial, de äro ett resligt, kraftigt, arbetsamt och dugligt folk, de äro ett i idrottshänseende utomordentligt präktigt folk, såsom herr Lindhagen nog har reda på.

Det kan i detta hänseende också ha sitt intresse att nämna, att tre av de ledamöter i denna kammare, som ha sina platser överst på norrlandsbänken, tillsammans ha icke mindre än 33 barn, och dessa fäder ha samstämmigt förklarat, att den omständigheten, att familjerna äro så stora, icke i något avseende för dem föranlett svårigheter eller visat på olägenheter av i befolkningshänseende icke gynnsamt slag.

Utskottet, som förstår och vet, att befolkningsproblemet i andra delar av världen är en ytterst betydelsefull fråga, som där har en helt annan aktualitet än hos oss, vill beträffande vårt land framhålla, att situationen icke är så mörk, att man för den skull bör slå in på en så ytterst tvivelaktig väg som den, som herr Lindhagen rekommenderar.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag skall endast tillägga några få ord.

Då den siste ärade talaren icke inlät sig på de erinringar, som jag tillät mig att göra, behöver jag bara hänvisa till dem. Jag skall endast upprepa, att en statistisk undersökning, grundad på officiella siffror angående anledningarna till arbetslösheten, ingenting bevisar i fråga om den arbetslöshet, som verkli-

gen förekommit och att, då jag pekade på de många tusende hemmen i landet, så har den siste talaren ingenting haft att anföra om denna mycket viktiga omständighet. Det är i alla fall enligt vad erfarenheten synes givit vid handen så, att de talrikaste barnskarorna oftast förekomma i de fattiga hemmen i landet, och det är klart, att dessa barn få en dålig omvårdnad, då man icke kan bestå dem den fysiska fostran och andliga omvårdnad, som i stor mån alstrar ett kraftigt släkte. Det är från dessa hem särskilt som tuberkulossjukhusen och sinnessjukanstalterna till stor del fyllas på grund av denna omständighet.

Jag glömde i mitt förra anförande att tala om den reservation, som finnes fogad till utskottets betänkande. I denna har herr Julin anmärkt, att, om man vill utöva en återhållande inverkan på befolkningens obehöriga tillväxt, man i främsta rummet bör tillse, att sådana personer i släktet, som äro, såsom han uttrycker det, fysiskt och psykiskt undermåliga individer, genom steriliseringsåtgärder hindras från att fortplanta sig. Han åberopar också, att riksdagen redan i viss mån tagit initiativ till att påyrka sådana åtgärder.

Jag får säga, att det skulle vara alldeles utmärkt, om man på det sättet kunde hålla befolkningens tillväxt inom behöriga gränser, att fysiskt och psykiskt mindervärdiga personer förhindrades alstra barn. Det är ett ideal, som reservanten pekade på, som går vida över mitt. Jag har icke vågat mig in på den saken. Jag tror icke, att det är möjligt att bibringa det allmänna medvetandet den uppfattningen, att man skulle undersöka alla fysiskt och psykiskt undermåliga personer för att konstatera det och sterilisera dem. Det är någonting som i den allmänna meningen uppreser sig mot detta, och jag tror icke, att det skulle låta sig göra. Jag har själv varit mycket tveksam för det första, om något sådant skulle vara genomförbart och för det andra om befogenheten av sådana åtgärder, som gå utöver alldeles påtagliga gränser. Jag skulle nästan vilja säga, att mänskligheten aldrig haft så vidare trevligt i världen, det har aldrig varit annat än kamp om tillvaron. Man kan icke säga, att den mänsklighet, som nu lever fyller större uppgifter än föregående generationer. Om man slår in på att sterilisera vissa personer, så kunna pessimisterna säga: låtom oss sterilisera hela mänskligheten, och så blir äntligen den sociala frågan löst i världen och olyckorna avförda från dagordningen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial nr 16, med förslag till ändrad lydelse av § 38 riksdagsordningen, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ersättning åt aktiebolaget Torf, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juni 1920 (nr 277) angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallsslut vid sulfitecellulosa-tillverkning; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående restitution av sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av exportvaror.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Förordnings-
förslag ang.
försäljning av
vissa alkoholfria
drycker
m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker m. m. dels ock väckta motioner om ändring av 6 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka.

I en den 6 mars 1925 dagtecknad, till bevillningsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 141, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker; samt

2) förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Till behandling i sammanhang med nämnda proposition hade bevillningsutskottet upptagit två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner om viss ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka, vilka motioner blivit väckta vid riksdagens början före motionstidens utgång, den ena inom första kammaren, nr 116, av herrar *Björkman* och *Oscar Ericson*, och den andra inom andra kammaren, nr 108, av herr *Wagnsson*. I dessa motioner hade hemställts, att riksdagen för sin del behagade besluta viss ändrad lydelse av § 6 mom. 2 i sistnämnda förordning.

Utskottet hade i det nu ifrågakarande betänkandet under åberopande av vad däri anförts hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, måtte i anledning av samma proposition för sin del antaga

dels I) ett i betänkandet infört, såsom utskottets förslag betecknat förslag till förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker;

dels ock II) ett i betänkandet infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

B) att ifrågakarande motioner I: 116 av herrar *Björkman* och *Oscar Ericson* samt II: 108 av herr *Wagnsson*, om ändring av 6 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka, måtte anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt.

Reservationer hade avgivits, utom av andra, dels av herr *Wohlin*, dels ock av herr *Boman*, vilka dock ej antytt sin mening.

Angående sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr *Wohlin*: Herr andre vice talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 27 tillåter jag mig hemställa,

att betänkandet må företagas till avgörande punktvis;
 att vid behandlingen av punkten A till en början föredragas vart för sig de båda av utskottet förordade förordningsförslagen, det under I intagna, där så erfordras, paragrafvis och momentvis, med övergångsstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställda föredrages;

*Förordnings-
 förslag ang.
 försäljning av
 vissa alkoholfria
 drycker
 m. m.*

att vid behandlingen av den del av betänkandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

(Forts.)

Vad herr Wohlin sålunda hemställt bifölls.

Punkten A.

Det under I intagna förslaget till förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Denna förordning avser

dels alla drycker, som äro tillagade av annat än malt och som antingen äro helt fria från alkohol eller icke innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol,

dels varje maltdryck, som enligt förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker är att hänföra till första klassen eller som från bryggeri utlämnas eller utlämnats på kärl, stämplat med beteckning för maltdryck av denna klass.

Drycker, som nu nämnts, kallas i denna förordning med en gemensam benämning alkoholfria drycker.

Herr **Wohlin**: Herr andre vice talman! Då jag vid detta betänkande fogat en blank reservation, har detta icke skett för att yrka avslag å det föreliggande författningsförslaget. Jag har visserligen från mina utgångspunkter varit tveksam beträffande denna lagstiftning, som i flera hänseenden kommer att medföra en synnerligen ingripande reglering av förhållanden, vilka i mångt och mycket borde kunna regleras med hjälp av redan förefintliga ordningsbestämmelser. Det kan ju icke undgå en iakttagare, att författningen i många punkter är mycket detaljerad beträffande såväl rätten att leverera alkoholfria drycker som lokaler, tidsbestämningar och annat. Då jag emellertid, trots denna min allmänna uppfattning, likväl biträtt utskottets förslag, så har detta skett med hänsyn till de upplysningar, som på området mera sakkunniga personer än jag lämnat angående förekommande missförhållanden i fråga om nykterhetskaféerna på vissa platser i olika delar av landet och särskilt i landets större städer. Jag tillmäter dessa personers omdöme vitsord och jag måste naturligtvis också fästa avseende vid kontrollstyrelsens utredning i samma ämne. Då därtill kommer, att utskottet på en för mig ganska betydelsefull punkt så till vida i viss mån tagit avstånd från kontrollstyrelsens i dess utlåtande framförda åsikter, att utskottet bestämt hävdade näringsfrihetens grundsatser vid tillståndsmeddelande, så har en av mina förnämsta invändningar mot den kungl. propositionen blivit beaktad. Enligt utskottets motivering får ingen inskränkning i dessa rättigheters antal äga rum, för så vida lokalerna fylla de av lagstift-

Förordnings-
förslag ang.
försäljning av
vissa alkohol-
fria drycker
m. m.
(Forts.)

ningen uppställda fordringarna samt rörelsen bedrivs enligt de föreskrivna bestämmelserna.

Min blanka reservation är egentligen uttryck för vissa betänkligheter med hänsyn till 13 paragrafen i lagförslaget, vilken paragraf, i den avfattning den fått i utskottets förslag, enligt min uppfattning i vissa hänseenden kan leda till rätt så egenartade förhållanden på en del platser å landsbygden. Enligt utskottets förslag på denna punkt skall förbudet att förtära en så oskyldig dryck som pilsnerdricka gälla icke endast i fråga om slutna lokaler utan även öppna friluftplatser, där det serveras kaffe och läskedrycker. En person med medhavd matsäck och pilsnerdricka slår sig ned vid något bord, som där är uppställt eller å någon plats nära intill detta område. Därest området i fråga är iordningställt för läskedrycksserveringen medför pilsnerdrickats förtäring straffpåföljd. Detta måste ju te sig såsom orinligt strängt. Nu har utskottet visserligen i görligaste mån sökt förebygga sådana befarade småkitsligheter genom att säga, att förbudet endast gäller utomhus inom områden, som för utskänkingsbedrivande särskilt »iordningstälts». Jag vill medgiva, att detta är en förbättring, i det att förtäringen utanför detta särskilt för servering iordningställda område skulle vara fri. Emellertid är denna begränsning dock så löslig och vag, att det kan hända, att en hygglig person, som vid en dylik friluftsfest av en eller annan art vill till sin matsäck dricka en flaska pilsner, måste gå ett bra stycke bort i skogen från serveringskiosken för att bakom ett träd eller en buske dölja sitt icke synnerligen brottliga förhåvande. Det är därför klart, att jag och flera med mig önskat en annan formulering av paragraf 13, varigenom större frihet skulle i berörda hänseende beredas vid samkväm utomhus. Men då jag utgår ifrån att ett yrkande i denna riktning skulle sakna utsikt till framgång här i kammaren och då jag ogärna vill tänka mig, att myndigheterna skola komma att tillämpa föreliggande bestämmelser på ett olämpligt sätt eller att de skola stödja eventuellt uppkommande trakasserier, så skall jag i detta sammanhang icke göra något yrkande. Då jag avstår härifrån så är det dessutom med hänsyn till uttalanden, som från många håll och även från representanter för landsbygden inom utskottet framkommit angående önskvärheten av vissa ordningsbestämmelser på detta område.

I förhoppning om att förevarande författningsförslag, då det nu av riksdagen godkännes, skall komma att tillämpas på ett förståndigt sätt, får jag, herr andre vice talman, yrka bifall till den nu föredragna paragrafen i förslaget.

Herr Boman: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren har jag vid föreliggande utskottsbetänkande fogat en blank reservation. Det var naturligt, att riksdagen skulle få detta lagförslag med anledning av den skrivelse, som riksdagen avlät förra året. Jag var då motståndare till skrivelseförslaget, men jag inser ju, att något av det, som anfördes till stöd för detsamma, äger berättigande, nämligen det uttalande, som gjordes därom, att den gällande lagstiftningen om sådana rörelser, varom här är fråga, möjliggjorde, att, om en person utövat sin rörelse illojalt och därför blivit förbjuden att fortsätta med densamma, så kunde han dagen därpå fortsätta rörelsen genom en bulvan.

Nu förefaller det mig, som om denna olägenhet — det var så vitt jag vet den enda, som med någon skärpa framhölls — skulle kunna avhjälpas med vida enklare medel, nämligen genom införande av en sådan bestämmelse, som innefattas i nu föreliggande paragraf 14 i gällande förordning. Detta har icke skett, och kontrollstyrelsen har på uppdrag uppgjort ett förslag till författning, som i väsentliga delar är likartat med författningen om försäljning av pilsnerdricka.

Utskottet har visserligen genom att föreskriva, att hänsyn icke får tagas

till av lokala myndigheter gjorda uttalanden angående behövligheten av sådana rättigheter, som här äro i fråga, bättrat på kontrollstyrelsens förslag, men jag kan icke underlåta att hysa den farhågan, att de lokala myndigheter, som skola avgiva yttrande, icke alltid skola kunna frigöra sig från tanken på, huruvida ytterligen en sådan rörelse verkligen behöves.

Förordningsförslag ang. försäljning av vissa alkoholfria drycker m. m.
(Forts.)

Detta är egentligen en av mina största farhågor beträffande detta lagförslag, ty om så kommer att bli förhållandet, blir det ju ett obehörigt hinder för människor att försörja sig med en rörelse, som, om den lojalt utövas, icke har någon betydelse, det torde ingen kunna påstå, i nykterhetshänseende. Att en och annan paragraf här också så avfattats, att den inbjuder till kringgående och kommer att vålla svårigheter i tillämpningen, är ytterligare en sak, som gör, att jag icke är angelägen att få igenom denna lag.

Såsom saken nu ligger, har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande paragraf.

Övriga delar av ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Det under II intagna förordningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka.

Ang. utskänkning av pilsnerdricka vid auktioner.

I detta betänkande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 50, av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl. för sin del antaga följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Härigenom förordnas, att 14 och 24 §§ i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skola, 14 § i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

Konungens befallningshavande må på därom gjord ansökning kunna meddela tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka:

e) för bestämt tillfälle, därest sådant finnes vara nödigt, vid auktioner dock endast i samband med måltider till spisande gäster.

Tillstånd — — — — — tillämpning i Stockholm.

Ang. utskänkning av pilsnerdricka vid auktioner.
(Forts.)

24 §.

I öppen salubod för handel med andra varor än pilsnerdricka ävensom i de för rörelsen använda lägenheter, vid torghandel samt eljest vid yrkesmässig handel med andra varor än pilsnerdricka vare all slags utdelning av sådana dryck förbjuden.

Vid auktioner må utdelning av pilsnerdricka utan betalning icke äga rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1925.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bergman, Alexis Björkman, Carlsson* i Gävle, *Björklund, Elof Ljunggren* och *Ericson* i Boxholm, vilka hemställt, att, då något allmännare behov av lagändring i anledning av motionen II: 50 icke syntes föreligga och en anordning sådan som den av utskottet föreslagna torde erbjuda alltför stora svårigheter ur kontrollsynpunkt i förhållande till sin räckvidd, förevarande motion II: 50 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Bergman: Jag tillåter mig, herr talman, att uttrycka den förhoppningen, att kammaren måtte finna denna fråga allt för obetydlig för att föranleda någon ändring i gällande författning. Det är en vanlig anmärkning i denna kammare, att man icke i onödan bör lappa på nyss stiftade lagar och förordningar, och något allmännare behov av ändring i här föreliggande punkt torde icke heller ha gjort sig gällande i vårt land.

Därtill kommer, att om man bifaller utskottsmajoritetens förslag om rättighet att utskänka pilsner (d. v. s. öl av intill 4 % alkoholhalt) vid auktioner i samband med måltid, skulle påföljden bli, att man skulle på ännu ett område råka ut för den vanskligheten att avgöra, vad som menas med »måltid». Man kan vara övertygad om, att inom kort skulle uppstå dessa bedrövliga fingerade måltider, genom vilka man kringgår författningen, och det ha vi ju haft tillräckligt mycken erfarenhet och obehag av i andra fall. Just sådana saker är det som mer än något annat bidrager till förakt för lager och förordningar, och att speciellt inbjuda till sådant anser jag icke vara lämpligt. Man kan förutsätta, att detta med matematisk säkerhet skulle bli följden av denna förändring, och är man väl en gång inne på den utvecklingen, så är steget icke långt till återkomsten av de fylleriauktioner, om vilka vi för åtskilliga år sedan hade en så sorglig erfarenhet.

Herr talman, jag ber för min del att få yrka bibehållande av status quo, d. v. s. bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Wohlin: Jag vill erinra om att en motion, likalydande med den, som i år väckts, framfördes vid förra årets riksdag och att motionen då tillstyrktes av bevillningsutskottets majoritet, som konstaterade, att gällande bestämmelser, speciellt 24 paragrafen i förordningen om försäljning av pilsnerdricka måste tolkas så, att rättighet att vid auktioner servera pilsnerdricka icke kan medgivas. Då några bärande skäl för ett ovillkorligt förbud i denna riktning icke kunna föreligga och då några nykterhetspolitiska olägenheter omöjliga kunna uppstå därigenom, att personer, som bevista en auktion och som kanhända uppehålla sig där hela dagen, vid detta tillfälle förfriska sig med en medhavd flaska pilsnerdricka, kan jag för min del icke finna, att de svartmålningar, som den föregående talaren gjorde, ha något berättigande. Den föregående talaren sade också, att något intresse för en ändring i nu föreslagna riktning icke förefunnes ute i landet. Det lär dock vara ett visst syd-

svenskt intresse, eftersom i södra Sverige auktioner på landsbygden spela en betydande roll, och kanske göra de det också längre upp i landet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 34, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1925—1926 i vad angår jordbruksärendena;

nr 35, i anledning av väckta motioner om utsträckning av återbetalningstiden för lån från kraftledningslånefonden;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av moment 6 i villkoren för lån från gödselvärdslånefonden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 39, i anledning av väckt motion om anslag till anordnande av mjölkningstävlingar eller andra arbetstävlingar vid jordbruket;

nr 40, i anledning av väckt motion om anslag för utexperimenterande av viss metod att ur torv framställa kvävehaltigt gödningsämne; och

nr 41, i anledning av väckt motion om stuteriöverstyrelsens indragning och ersättande med byrå i lantbruksstyrelsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckta motioner angående vissa egnahemsrörelsen rörande frågor.

Ang. utskänkning av pilsnerdricka vid auktioner.
(Forts.)

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om sänkning
av räntan å
egnahemslån.*

Punkten 3.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 242, hade herr *Werner* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den effektiva låneräntan å egnahemslån skulle sättas till 4 procent även under amorteringstiden, där ej tidigare en lägre räntefot fastställts.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 242 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid förevarande punkt hade reservation avgivits av herrar *Andersson* i Fältborg, *Luterkort*, *Carlström* i Helgagård och *Johanson* i Hallagården, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herr *Werners* motion II: 242 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t verkställa utredning, i vad mån räntan å egnahemslån beträffande tiden efter amorteringstidens inträde skulle kunna sänkas till fyra procent, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Vid den nu föredragna punkten har jag och tre andra ledamöter av jordbruksutskottet fogat en reservation, vari vi hemställa, »att riksdagen måtte i anledning av herr *Werners* motion II: 242 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t verkställa utredning, i vad mån räntan å egnahemslån beträffande tiden efter amorteringstidens inträde må kunna sänkas till fyra procent, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Vi reser vanter ha icke kunnat ställa oss på utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna fråga. Utskottsmajoriteten har på sid. 3 i utlåtandet sagt bland annat: »Vidare är att märka, att en räntesänkning icke kommer att medföra motsvarande lättnad i de årliga utbetalningarna, då den årliga annuiteten (amortering och ränta) alltjämt förutsättes böra vara lika under amorteringstiden, utan endast föranleda en förkortning av amorteringstiden från 34 till 29 år. I varje fall torde, vad den enskilde låntagaren genom den föreslagna åtgärden eventuellt skulle vinna, icke kunna motivera de väsentligt ökade utgifter för staten, som en räntesänkning skulle medföra.»

Beträffande den nu först upplästa punkten, där utskottet säger, att ett genomförande av förslaget endast skulle föranleda en förkortning av amorteringstiden från 34 till 29 år, vill jag för min del säga, att det ju är så, att det är såväl amorteringsdelen som den stående delen av egnahemslånet, som beröres av en räntesänkning. Således är det icke endast fråga om lättnad för den stående delen av lånet.

För att kammaren skall kunna komma närmare in i ämnet, anhåller jag att först få anföras, att egnahemslåneräntan ju till en början var endast 3,6 procent, och att 1919 års riksdag beslöt att höja räntan till $4\frac{3}{4}$ procent. Kungl. Maj:t hade då föreslagit räntans höjande till 5 procent, men i en motion föreslogs $4\frac{1}{2}$ procent. Utskottsmajoriteten stannade då vid $4\frac{1}{2}$ procent i enlighet med motionärens förslag, men reservationerna följde Kungl. Maj:ts förslag. Första kammaren biföll då reservationen, som gick ut på att egnahemslåneräntan skulle höjas till 5 procent, men andra kammaren gick på utskottets linje. Efter sammanjämkning gick riksdagen en medelväg och det är anledningen till, att räntan nu är bestämd till $4\frac{3}{4}$ procent. År 1923 ansåg emellertid riksdagen, att den år 1919 beslutade räntan var efter dåvarande tidsförhållanden för hög. Riksdagen beslöt då att för de 6 första åren, den

s. k. amorteringsfria tiden, räntan skulle sänkas till 4 procent, och detta skulle icke endast gälla lån, bekomna under åren efter 1923 utan även för de årgångar närmast före, för vilka den år 1919 beslutade ränteökningen redan var tillämpad. Således skulle det gälla samtliga årgångar från och med 1920.

*Om sänkning
av räntan å
egnehems-lån.
(Forts.)*

Därest icke denna riksdag gör något uttalande i frågan, är det ej troligt, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framkommer med något förslag i ämnet, och följden blir då, att 1926 kommer 1919 års beslut att träda i tillämpning beträffande de personer, som 1920 erhöles lån. Då har nämligen beträffande de lån, som erhöles 1920, den amorteringsfria tiden utgått, och från och med 1926 skall således betalas $4\frac{3}{4}$ procent och detta icke endast på den stående delen av lånet utan även på amorteringsdelen, fastän räntehöjningen icke inverkar direkt på amorteringsdelen, då annuiteten är bestämd till 6 procent. Men i varje fall, även om det icke på amorteringsdelen redan då har någon inverkan, så är det alldeles tydligt, att de låntagare, som fått sina lån 1920 eller därefter och för vilka den högre räntan kommer att tillämpas, få hålla på att betala amortering och ränta på amorteringsdelen i åtskilliga år efter det att de, som fingo sina lån 1919 och dessförinnan, blivit fria.

För att närmare åskådliggöra dessa verkningar skall jag tillåta mig föredraga ett par exempel. En person har år 1919 kommit i åtnjutande av ett egnahems-lån på 10,000 kronor, ett jordbrukslån. Räntan är då 3,6 procent, och det är den alltså. Han betalar för ena hälften av lånet, som är 5,000 kronor, 180 kronor i ränta. För den andra hälften, amorteringsdelen, betalar han i ränta och avbetalning tillsammans 6 procent eller 300 kronor, alltså 480 kronor tillsammans. Amorteringstiden är för honom 26 år.

En annan person får sitt lån 1920, således året efter. För jämförelsens skull låta vi honom också ha ett lån på 10,000 kronor. Det är en jordbrukslägenhet. Efter nu gällande bestämmelser får denne person 1926 betala ränta på 5,000 kronor efter $4\frac{3}{4}$ procent med 237:50 kronor. Dessutom har han att betala amortering och ränta på 5,000 kronor med samma belopp som den nyss nämnde personen med 300 kronor, och tillsammans blir det 537:50 kronor. Amorteringstiden är för honom 34 år.

Skillnaden i de utbetalda beloppen är ju endast 57:50 kronor, visserligen icke ett så värst stort belopp, men i alla fall för en person i den ställning, som en egnahemsinnehavare i regeln intager, ett icke obetydligt belopp. Det är kanske just detta belopp, kronor 57:50, som husmodern behöver för att komplettera garderoben för familjen, men hon får det icke, ty egnahems-låneräntan måste ju betalas och det i första hand. Så får det gå med vissa andra saker till familjens behov, som det kan. Det är åtminstone ofta på det viset. Den, som i likhet med mig har litet kännedom om hur det är med egnahems-lånetagarnas ekonomi i allmänhet, kan tryggt göra ett sådant påstående.

Detta är dock icke det värsta, att ränteskillnaden för två personer, som fått lån 1919 och 1920, är kronor 57:50. Det värsta är enligt min mening, att den, som fått lånet 1920, får hålla på att betala amorteringen 8 år längre än den, som fick lånet 1919. Han får hålla på att betala 300 kronor — amorteringsdelen — gånger 8, tillsammans 2,400 kronor mer än den, som fick lånet 1919, och han får göra det, då han kommer till en ganska hög ålder, kanske 60 år eller mera. Det är detta förhållande, som man icke berört i utskottets utlåtande, utan man har så att säga nästan velat gå förbi det och i varje fall icke ansett det ha så värst stor betydelse. Emellertid ha vi reservanter ju icke satt i fråga, att räntan skulle sättas till 3,6 procent, utan vi ha följt motionären och ha i det avseendet ansett, att räntan bör fastställas till 4 procent, såsom den nu för ögonblicket är. Då blir ju skillnaden mellan dessa två personer, som jag nu nämnde i mitt exempel, ej så stor. Då blir skillnaden endast den, att den, som fick lånet 1920, får betala 20 kronor mera

Om sänkning
av räntan å
egnehemslån.
(Forts.)

ärligen i ränta och får hålla på att amortera tre år längre, vilket ju i och för sig ej är så avskräckande. Det rör sig visserligen om 900 kronor, som han i en framtid måste betala, men då man ju måste utgå från att räntan, 3,6 procent, är väl låg, kan man icke gärna komma med några rimliga anmärkningar mot en sådan anordning.

Det anförda exemplet torde emellertid tydligt visa, att en ränteförhöjning från 3,6 till 4 $\frac{3}{4}$ procent är alldeles för hög. Det är ett alltför stort steg uppåt, och gränsen mellan dessa två av mig anförda fall blir alldeles för stor, alldeles för svår att komma över. Det kommer ju tydligen att framgå för de personer, som härav beröras, att riksdagen ej har tagit tillbörlig hänsyn till den grupp, som började få sina lån 1920. En ändring torde därför vara av behovet påkallad. Vi reservanter hålla ju dock före, att även om frågan är ur socialpolitisk synpunkt en synnerligen viktig fråga — en av våra allra viktigaste frågor, vågar jag påstå — så har den dock även en statsfinansiell sida, och då man givetvis måste se saken så, ha vi icke kunnat följa motionären såtillvida, att vi yrkat att riksdagen utan vidare skall fatta beslut i frågan. Vi anse, att frågan bör gå till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t får då göra utredningen och framlägga förslag till nästa riksdag, därest det visar sig, att en jämkning bör vidtagas. I denna utredning kan man ju, vilket även reservanterna här antytt, gå in för spörsmålet, huruvida icke annuiteten skulle kunna ändras. För min personliga del är jag dock icke så värst böjd för det, ty skulle man jämka på annuiteten, måste man gå nedåt och sätta den till 5 $\frac{1}{2}$ procent, förmodar jag. Det skulle innebära, att även med en räntesats av 4 procent, amorteringstiden skulle bli ungefärligen, icke fullt men nästan lika lång som den blir, därest 1919 års beslut kommer att träda i tillämpning. Men detta är ju likväl ett spörsmål, som, därest riksdagen beslutar en skrivelse till Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t kan taga under omprövning, och det är ju värt, att man undersöker, om man kan komma fram på den vägen.

I ett annat spörsmål, som ju berör egnahemsrörelsen, har riksdagen för kort tid sedan i annat sammanhang fattat beslut. Detta vill jag endast i förbigående erinra om. Det var med anledning av en motion av en ärad ledamot av denna kammare, som detta beslut fattades. Det gällde då en hemställan, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t täcktes begära, att Kungl. Maj:t till nästa årets riksdag måtte göra framställning om det anslag, som efter utredningen befinnas erforderligt för ifrågavarande ändamål» — och ändamålet var att försöka skaffa hjälp åt dem, som under den s. k. kristiden skaffade sig egna hem och då givetvis fingo betala ett ganska högt pris för dem. Denna sida av egnahemsrörelsen är ju även värd beaktande. Riksdagen har, som sagt, redan fattat beslut i denna fråga, och en utredning är av Kungl. Maj:t begärd. Det vore därför icke ur vägen, förmenar jag, att Kungl. Maj:t även bleve satt i tillfälle att på samma gång utreda frågan om möjligheten av en sänkning utav egnahemslåneräntan till 4 procent.

Med dessa utgångspunkter, tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr **Hellström**: Det yrkande, som gjordes av den siste ärade talaren, innebär formellt, att riksdagen endast skulle begära en utredning om, huruvida egnahemslåneräntan kan sänkas, men i realiteten innebär ett bifall till reservationen, att riksdagen skulle uttala sig för en sänkning av egnahemslåneräntan.

I utskottet ha vi naturligtvis ansett det vara synnerligen önskligt, att man kunde bereda egnahemslåntagarna så stora fördelar som möjligt, men då man skall bedöma denna sak, kan man ej, som den siste ärade talaren gjorde, endast framhålla, hur det ställer sig för egnahemslåntagarna, utan man måste även

taga hänsyn till de kostnader, som komma att åsamkas statsverket, om man skulle vidtaga en nedsättning av låneräntan.

Jag ber att få erinra om, att vi helt nyligen fattat beslut, att riksdagen skulle medgiva Kungl. Maj:t rättighet att under kommande budgetår utlämna lån till ett belopp av 18 miljoner kronor. Vi ha haft ungefär liknande belopp under de senare åren, och om utlåningen kommer att fortsätta så under några tiotal år med kanske växande belopp, är det givet, att man till sist kommer upp till så oerhört stora summor, att en nedsättning av låneräntan med en eller annan procent — låt vara bara $\frac{3}{4}$ procent — kommer att betyda mycket väsentliga öknings i statens utgifter för de sociala uppgifter, som staten avser att främja genom utlämnande av egnahemslån.

Vi ha i utskottet ansett, att man bör undersöka, huruvida en sådan uppoffring verkligen kommer att bereda de lånsökande några större fördelar. Det har framhållits, att det icke är säkert, att, om man får lägre ränta, denna fördel kommer att helt och hållet tillfalla egnahemslåntagarna, utan att det kan vara möjligt, att den i större eller mindre grad i stället kan tillgodogöras av dem, som sälja jord till egnahemslåntagarna. Det ligger nämligen mycket nära till hands, att, då en person skall skaffa sig eget hem, han gör en beräkning av vilken hyra han för närvarande betalar, och vilken hyra han skulle komma att betala i form av annuitet för egnahemslånet, om han med hjälp av egnahemslån får ett eget hem. Då är den som säljer jorden mycket benägen att hjälpa honom med att göra en sådan uträkning, och han finner då, att med den låga ränta, som fordras av staten, kan han betala mycket mera, än han skulle kunna, ifall han fick betala den högre ränta, som t. ex. bankerna taga. Erfarenheterna från egnahemslånerörelsen, sådan den hittills bedrivits, ha visat, att detta icke är en tom farhåga, utan att den farhågan vid många tillfällen förverkligats och kommit att leda till det resultat, att egnahemslåntagarna icke fått den avsedda fördelen av den låga räntan.

För egnahemslåntagarna är det vidare så, att det är egentligen under den allra första tiden, som det är de största svårigheterna. Har en egnahemslåntagare kommit över föret i portgången och fått sitt ställe något så när i ordning, blir det naturligtvis större möjligheter för honom att komma ut med annuiteterna. Då betyder det ej för honom så synnerligen mycket, om han får betala en så mycket lägre ränta än gällande bankränta. Redan med nuvarande egnahemslåneränta kommer han ju avsevärt under bankräntan. Att nu för all framtid sätta ned låneräntan för den egnahemslåntagare, som kommit väl i gång, kan icke, då det är så stora uppoffringar för staten, som det här är fråga om, anses motiverat. Däremot måste det anses synnerligen väl motiverat att vidtaga sådana åtgärder, varigenom man kan underlätta för honom under den första svåra tiden, och det är just på den linjen, Kungl. Maj:t under de senare åren slagit in genom att föreslå utlämnandet av premielån, som kunna lämnas till egnahemslåntagare för en del arbeten, som skola utföras under den första tiden. Dessa premielån kunna lämnas till ett belopp av högst 1.500 kronor efter prövning i varje särskilt fall av låneförmedlaren, och då låntagaren utfört det arbete, för vars utförande han erhållit premielånet, anses detta vara betalt. Enligt min och enligt utskottets uppfattning är det mycket lämpligare, att staten koncentrerar sina uppoffringar på en utvidgning av dessa möjligheter till premielån, som avse att hjälpa låntagaren under den första tiden, än att man genom en generell nedsättning av egnahemslåneräntan skall gynna över lag både dem, som behöva det, och dem, som icke behöva det.

Det har egentligen varit dessa skäl, som varit bestämmande för jordbruksutskottet, då det hemställt, att riksdagen ville avslå de i ämnet väckta motionerna om nedsättning i låneräntan eller skrivelse till Kungl. Maj:t om dess nedsättning, och enligt min mening äro dessa skäl fullt bärande.

*Om sänkning
av räntan å
egnahemslån.
(Forts.)*

Om sänkning
av räntan å
egnahemslån.

(Forts.)

Jag ber, herr talman, att med åberopande härav få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Gabrielsson: Herr greve och talman! Vid 1923 års riksdag var jag i tillfälle att väcka en motion i samma fråga, vari jag begärde, att räntan på egnahemslånen skulle sänkas från 4,75 procent till 4 procent. Vid samma riksdag förelåg en kungl. proposition med förslag till ändrade bestämmelser, innefattande bland annat att, såsom utskottets vice ordförande här påvisat, från och med den 1 juli 1923 egnahemslåneförmedlaren skulle kunna utlämna s. k. premielån. Utskottet ansåg emellertid då, att motionen var behjärtansvärd, och att utskottet borde kunna tillstyrka den, men med anledning av att denna fråga just då icke var aktuell, beslöts endast, att låntagarna skulle få betala 4 procent ränta under den tid, de hade lånet amorteringsfritt, d. v. s. de första 5 åren, och att man först därefter skulle taga ställning till den föreliggande frågan.

Nu har denna fråga blivit aktuell, därför att från och med nästa år, alltså 1926, börja amorteringarna för dem som fingo lån 1920. Då måste man taga ställning till denna fråga, och det var därför jag i år tänkte motionera i samma sak. Men efter mycket överbäggande har jag kommit till det resultat, att man måste se till att hjälpa dem, som fingo lån under kristiden och som verkligen äro i behov av effektiv hjälp. Det var därför jag väckte motionen om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning för att inkomma till nästa års riksdag med förslag till åtgärder att hjälpa dem, som fingo lån under kristiden. Denna motion har också vunnit riksdagens bifall, och jag hoppas, att med det intresse, den nuvarande jordbruksministern har för egnahemsfrågan, han skall söka ordna det så, att denna hjälp blir effektiv.

De farhågor, herr Andersson uttalade, ha egentligen icke samma aktualitet, därför att om man kan hjälpa dem, som fingo lån, under den värsta kristiden, då fastigheterna stodo högt, då byggnadsrisen voro höga och man även fick betala den högre räntan — kan man hjälpa dem effektivt, kan man ju sätta i fråga, huruvida icke det är bättre än att nu sänka räntan. Jag vill dock säga, att jag för min del anser egnahemslånerörelsen och befrämjandet av egnahemsverksamheten så pass mycket värda, att man väl kan vara med om både att hjälpa dem, som fått lån under kristiden, och att sänka räntan till 4 procent, men jag vill liksom jordbruksutskottets vice ordförande påpeka, att det är en ganska dyrbar historia för staten, därför att vi redan äro uppe i över 100 miljoner för egnahemslånefonden. $\frac{3}{4}$ % ränta därå gör 750,000 kronor. Om man tager den inkomsten två år, blir det $1\frac{1}{2}$ miljon, och därmed kunde man hjälpa fram dem, som fått lån under kristiden, dels genom direkt avskrivning och dels genom premielån för att möjliggöra fullbordandet av de byggnader, som de ej kunnat fullborda på grund av bristande medel. Man skulle därigenom hjälpa fram dessa, och jag tror för min del, att det är en ganska nödvändig utgift, som staten där måste påtaga sig.

Jag vill återkomma till vad jag förut sagt, att egnahemsrörelsen har så stort värde, att även om man skulle nedsätta räntan till 4 procent, har man därmed ej gjort för stor uppoffring därför att därmed också, såsom nyss sagts, man befrämjar syftet att skaffa jord åt de mindre bemedlade.

Jag skall icke vidare tala i denna sak utan ber på grund av vad jag framhållit och med hänsyn till att egnahemslånerörelsen är värd allt understöd den kan få, att få instämma med dem, som yrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning. Det blir ju då Kungl. Maj:ts sak att taga frågan om hand, och visar det sig då, att det är nödvändigt och behöfligt, får ju Kungl. Maj:t framlägga förslag i ämnet till nästa års riksdag.

Herr Andersson, Elof: Gentemot vad utskottets ärade vice ordförande här uttalade skulle jag vilja säga, att då han berör just det statsfinansiella spörsmålet, torde han icke hava bemärkt, att jag just i mitt anförande omnämnde, att vi reservanter icke endast beaktat den socialpolitiska utan även den statsfinansiella sidan av detta mycket viktiga spörsmål och att det var just därför vi ansett oss icke utan vidare kunna yrka bifall till motionen utan hemställt, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t i ärendet. Då riksdagen år 1919 fattade beslut i denna fråga, kunde staten — enligt vad dåvarande jordbruksministern i ett anförande i första kammaren yttrade — icke låna medel till en lägre ränta än 6 à 6 $\frac{1}{2}$ %. Det var alltså 1919 mycket väl motiverat att höja egnahemslåneräntan till 4 $\frac{3}{4}$ %. Skulle det visa sig, därest Kungl. Maj:t utreder ärendet, att man nu icke kan låna pengar till lägre ränta än 6 à 6 $\frac{1}{2}$ %, är det alldeles tydligt och klart, att man får lov att bibehålla räntesatsen vid 4 $\frac{3}{4}$ %, såsom den nu är fastställd. Då kan den begäran, som här föreligger, naturligtvis icke föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Då utskottets vice ordförande omnämner, att säljarna av jorden skulle få åtminstone en del av fördelar, en räntesänkning medför, så är ju detta icke något nytt argument utan ett mycket gammalt sådant. Om man läser riksdagsprotokollen från de tider, då denna fråga varit uppe, ser man, att detta går igen vid varje tillfälle. Jag förnekar icke, att det argumentet har sitt berättigande, men jag tror ändå, att det icke har så stort berättigande nu, sedan vi hava fått egnahemskonsulenter, som besiktiga jordbruken, innan egnahemsnämnderna fatta sina beslut. För övrigt ha ju egnahemsnämnderna makt och myndighet att avslå en ansökan, därest jordpriset skulle anses vara för högt.

I vanliga fall är det ju förresten så, att man har villkorliga köpekontrakt. Jag föreställer mig att man i regel skriver köpekontrakt på sådana villkor, att köpet går tillbaka, därest låneansökningen avslås. Jag tror därför, att risken numera icke är så stor för att säljaren av jorden skall tillkansa sig de fördelar, som staten på detta sätt vill lämna köparna av jorden.

Jag vidhåller, herr greve och talman, mitt yrkande.

Herr Boberg: Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande framhöll i sitt anförande, att om nu kammaren och riksdagen fattade ett sådant beslut, som reservanterna önskade, så kunde Kungl. Maj:t icke tyda detta på annat sätt än såsom ett bifall från riksdagens sida till deras förslag. Men ett bifall till reservanternas önskingar kommer att medföra statsutgifter av ganska omfattande slag.

Herr Gabrielsson, som hade ordet efter utskottets vice ordförande, pekade i likhet med denne på den andra väg, man här kunde gå, nämligen premielånevägen, som nu är öppen, och han förordade den vägen. Men märkvärdigt nog slutade han sitt anförande med att förorda reservanternas förslag. Han tycks sålunda vilja gå på båda vägarna. Detta bör, anser jag, hos kammaren väcka betänksamhet, ty det går i alla fall icke att bevilja hur mycket som helst eller att vara hur liberal som helst, då det här är fråga om en rörelse, som har en omfattning av 18 miljoner kronor årligen.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kobb: Herr greve och talman! Den fråga, som här är före, om bestämmande av räntan på lån från egnahemslånefonden, har nog en mycket större betydelse än herrarna kanske tänka sig. Det nämndes här, att räntan för egnahemslånefonden ursprungligen var 3 $\frac{1}{2}$ %, tror jag det var. Ja, redan på den tiden innebar detta beslut ifrån riksdagens sida en alldeles bestämd utgift för statsverket, men en utgift som icke kom till synes. Vi ha nämligen

*Om sänkning
av räntan å
egnahemslån.
(Forts.)*

Om sänkning
av räntan å
egnahemslån.
(Forts.)

aldrig kunnat låna pengar till egnahemslånefonden för en så låg ränta som $3\frac{1}{2}\%$. När sedan riksdagen år 1919 bestämda räntan till $4\frac{3}{4}\%$, innebar detta beslut en alldeles bestämd, betydande utgift för statsverket. Det är nog sant, att den ränta man behövt betala på de upplånade medlen något år sprungit upp i över 6 %, men riksgäldskontoret har då icke föreslagit en så hög ränta, givetvis beroende på att man hoppats, att räntan i fortsättningen skulle kunna gå ned något, vilket den även faktiskt gjort.

Vad jag vill säga här är emellertid, att redan på grund av alla dessa beslut, som riksdagen fattat, beträffande räntan på lån från egnahemslånefonden och från en hel mängd av statens utlåningsfonder, förorsakas statsverket en årlig förlust. Denna förlust beräknades förra året i en utredning, som gjordes genom en tjänsteman i riksgäldskontoret för skattebetalarnas förening, uppgå till, jag vågar icke säga, om detta är den bestämda siffran, men jag tror det var närmare 5 miljoner kronor om året. Vill man se saken i ansiktet, skall man icke begära någon nedsättning i räntan från dessa lånefonder, utan man skall för det eller det ändamålet begära ett direkt anslag av skattemedel av statsverket, ett anslag, som bör bestämmas så att likhet kan komma att äga rum mellan det belopp staten behöver för att betala ränta på de upplånade medlen och de belopp, som komma in såsom ränta på de utlämnade lånen. Det kan icke vara förenat med sunda principer att fortgå på den väg man hittills gått och att låta en så betydande ständigt förlust år från år finnas dold, då den i själva verket finns där ändå.

Då jag tror, att man i denna fråga får gå ut ifrån helt andra principer, än vad motionärerna i detta ärende tänkt sig, och då jag anser, att, om en skrivelse skall avlätas i detta ärende, den måste vara av en helt annan omfattning, än vad den nu föreslagna har, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Andersson i Fältenborg m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Elof, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Andersson i Fältenborg m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av komministerbostället Klockargården nr 1 i Skinnskattebergs socken;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen för statsverkets räkning av elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe; samt

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jönköpings stad av vissa rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping på lön anslagna jordområden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för N. A. Svanberg och P. Larsson från viss skadeståndsskyldighet jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang. befrielse
för N. A.
Svanberg och
P. Larsson
från viss
skadeståndsskyldighet.*

I en till riksdagen den 13 mars 1925 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 126, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att N. A. Svanberg och P. Larsson finge mot erläggande av ett belopp av 2,000 kronor befrias från dem enligt av Svea hovrätt den 2 november 1923 meddelade domar åliggande betalnings- och skadeståndsskyldighet gentemot Kungl. Maj:t och kronan.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner nämligen nr 224 i första kammaren av herr *Johansson, Johan Peter*, och nr 370 i andra kammaren av herr *Olofsson* i Digernäs, vari hemstälts, att riksdagen ville besluta, att N. A. Svanberg och P. Larsson måtte befrias från all dem enligt av Svea hovrätt den 2 november 1923 meddelade domar åliggande betalnings- och skadeståndsskyldighet gentemot Kungl. Maj:t och kronan.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 224 och II: 370, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Nilsson* i Kabbarp, *Norin*, *Andersson* i Fältenborg, *Luterkort*, *Carlström*, *Andersson* i Grimbo, *Hedlund* i Häste och *Sjölander* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande proposition och motioner måtte besluta, att N. A. Svanberg och P. Larsson skulle befrias från all dem enligt Svea hovrätts ifrågavarande, den 2 november 1923, meddelade domar åliggande betalnings- och skadeståndsskyldighet gentemot Kungl. Maj:t och kronan.

Herr **Luterkort**: Herr talman! Jag anhåller om överseende, för att jag tager kammarens uppmärksamhet i anspråk för detta till synes rätt ringa ärende, men jag gör det därför, att jag ämnar vädja till kammaren att bifalla den reservation, som finnes fogad vid utlåtandet och om vilken samlat sig icke mindre än åtta av jordbruksutskottets ledamöter.

Ärendet avser, som herrarna sett, ett efterskänkande av en statens skadeståndsfordran. Kungl. Maj:t har i en avgiven proposition föreslagit riksdagen

An . befrielse
N. A.
og och
P. Larsson
från viss
skadeståndsskyldighet.
(Forts.)

att efterskänka densamma, dock med undantag för ett belopp av 2,000 kronor, som skulle inbetalas. Reservanterna hava i anledning av en motion, som väckts i båda kamrarna, hemställt, att riksdagen måtte för sin del *helt och hållet* efterskänka den ifrågavarande skadeståndsskyldigheten till staten. Jag ber då att få i korthet redogöra för ärendet.

Det förhåller sig på det sättet, att den N. A. Svanberg, varom talas i propositionen, genom entreprenadkontrakt, som ingicks i september månad år 1917, förbundit sig att för Kungl. Maj:ts och kronans räkning uppföra två stycken jägmästarbostäder, en i Malgomaj och en i Dorotea. För detta åtagande hade en annan person, varom det här även är fråga, P. Larsson, tecknat borgen. Det framgår otvetydigt av handlingarna redan från början, att när entreprenadkontraktet ingicks, var det ganska svårt att få överhuvud taget till stånd något avtal med någon, som ville åtaga sig detta. Man ser detta av propositionens ordalydelse, där det heter: »och lyckades det slutligen överjägmästaren att avsluta» detta entreprenadkontrakt.

Jag kan säga herrarna, att jag har läst igenom hela denna akt, som är ganska stor, ty frågan har i olika faser varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, och man kan säga, att dessa personers historia, från det ögonblick de avslöto detta kontrakt, uppvisar en oavbruten lidandets väg. När man läser papperen, gör man sig den frågan, om det verkligen för dessa människor återstått någon olycka att genomgå. Men dessutom kan man säga, att handlingarna ge vid handen, att såväl Svanberg som Larsson gått till det yttersta möjligas gräns för att fullgöra sina skyldigheter mot staten, byggherren i detta fall. Förgäves hava de vädjat till Kungl. Maj:t om lättnader i ena eller andra avseendet med avseende på de åtaganden, som de under en ogynnsam tid åtagit sig. Endast i obetydliga avseenden ha deras ansökningar om lindring i villkoren kunnat vinna bifall, och slutligen har det, såsom herrarna se av propositionen, gått på det sättet, att vederbörande myndigheter ansett sig böra vända sig till domstol för att få kronans skadeståndsrätt fastslagen. På det sättet hava Svanberg och Larsson genom numera lagakraftvunna domar förklarats skyldiga att utgiva till statsverket ett belopp av 27,534 kronor och 70 öre.

Till 1922 års riksdag gjordes motionsvis en framställning om efterskänkande av denna statens fordran. Jag skall icke uppehålla mig närmare därvid, men jag har ansett mig böra nämna detta för fullständighetens skull. Jordbruksutskottet, som då hade samma ärende under behandling, sade emellertid helt kort: »Under erinran om den avvisande hållning, som av 1920 års riksdag intagits i frågor av liknande beskaffenhet, ävensom med hänsyn till de konsekvenser ett bifall till motionerna skulle medföra, finner sig jordbruksutskottet förhindrat tillstyrka desamma»; och resultatet blev ju också ett avslag på framställningen.

I början av februari månad år 1923 var situationen för Svanberg, enligt vad jag inhämtat av akten, den, att han, efter det han förut lyckats med mycket stor möda förvärva ett eget hem, fått gå ifrån detsamma. Under den tid han bodde i Dorotea i och för ifrågavarande arbete, hade han skaffat sig en tillfällig bostad där; han undgick naturligtvis icke den olyckan, att eldsvåda gick över hemmet, varvid även en del papper brändes upp, som han behövt återopa för att styrka sitt då föreliggande krav på att få lättnad i sina åtaganden. Hans hustru hade varit sjuk sedan många år tillbaka, och pensionsstyrelsens ombud i Östersund i Jämtlands norra områden har vid den tiden avgivit ett intyg, som jag skall be att få referera. Det intygas häri, att Svanberg på grund av medellöshet till kungl. pensionsstyrelsen inlämnat ansökan om sjukvårdande åtgärder, vilken ansökan var grundad på densamma vidfogat läkarintyg, som utvisade, att Svanberg, på grund av nervositet och i övrigt nedsatt arbetsförmåga, ej kunde genom eget arbete hava sitt uppehälle. Av sistnämnda ansökan fram-

ginge även, att Svanbergs hustru sedan fyra år är sängliggande sjuk i ledgångsreumatism och på grund därav och Svanbergs oförmåga måst överflyttas till ett vilohem, då familjen upplösts, och att Frösö kommun komme att bestrida den del av kostnaderna för vården, som pensionsstyrelsen ej bestrede.

Beträffande Larssons förhållanden under samma tid skall jag be att få nämna, att han redan i november år 1922 var fullständigt ruinerad och därför vid denna tid måste söka anstånd med verkställigheten av ifrågavarande utslag. Det var i en skrivelse till domänstyrelsen, som han begärde detta, enär, som han sade, han »äger endast ett enkelt bo av ringa värde, som, om utslaget obönhörligt skall gå i verkställighet, berövas mig, jag och min familj, hustru och fem minderåriga barn, helt och hållet utblottas».

Ja, sedan då alla tidigare försök att vinna befrielse misslyckats, hava Svanberg och Larsson nu gjort en förnyad framställning, nämligen den som ligger till grund för förevarande kungl. proposition. Jag ber att få nämna, att Svanberg och Larsson nu tyckas ha kommit så långt, att de egentligen icke längre känna sig mäktiga att själva begära vad de vilja, nämligen fullständig befrielse. De känna uppenbarligen, att det gått dem så mycket emot, att de icke vilja spänna bågen mera än att de icke behöva befara att den skall brista, och därför säga de bara i sin ansökan: »att Eders Kungl. Maj:t måtte i nåder bevilja oss ackord med utbetalande av det belopp, som våra tillgångar vid en eventuell utmätning och försäljning skulle inbringa».

Herrarna kunna alltså finna, att avgörandet av detta ärende egentligen beror på, huru man skall tolka den nu föreliggande ansökningen. Tolkas den såsom innebärande vad jag menar, att den i själva verket innebär, skulle det vara så, att dessa personer alltjämt vilja hemställa att bli befriade från den skadeståndsskyldighet, som svävar över deras huvuden och som de, efter vad som måste anses ostridigt i ärendet, äro oförmögna att fullgöra.

Nu har Kungl. Maj:t icke funnit sig böra tolka denna ansökan utöver ordalagen, d. v. s. den har tolkats såsom innebärande allenast ansökan om ett slags ackord, och detta har Kungl. Maj:t då, på förslag närmast av domänstyrelsen och statskontoret, funnit sig böra precisera så, att om de betala 2,000 kronor, skall resten efterskänkas.

Ser man på de yttranden, som avgivits i föreliggande ärende, finner man däri, enligt min mening, starka stöd för, att denna ansökan bör tolkas som en ansökan om helt och hållet efterskänkande. Jag skall be att få nämna vad till exempel jägmästaren i Dorotea revir säger härom: »Då N. A. Svanberg, som genom entreprenaden blivit både fullkomligt ruinerad och nedbruten, för den skull är oförmögen att någonsin återgälda det utdömda beloppet och då av Per Larsson, som för entreprenaden genom sin borgen satsat sina kontanta tillgångar, cirka 13,000 kronor, genom lagsökning en obetydlig del skulle kunna erhållas ur hans till cirka 1,500 kronor värderade lösöre, får jag på grund av ovan anförda i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes efterskänka den å Svanberg och Larsson genom Svea hovrätts dom utdömda ersättningen.» Detta är alltså ett utlåtande med anledning av denna ansökan, vars sökandena endast tala om detta sålunda formulerade ackord. Jägmästaren i Malgomajs revir, Vilhelmina, säger, att han »på av jägmästaren i Dorotea revir anförda skäl» hemställer »om bifall till den gjorda framställningen». Man kan icke av detta utlåtande läsa ut, att han icke skulle vilja tillstyrka ett helt efterskänkande.

Sedan kommer då domänstyrelsen och talar om dessa utlåtanden, som avgivits av jägmästarna, och säger, att dessa framhållit, att de, »enär sökandena på grund av lidna förluster å förenämnda byggnadsföretag numera och säkerligen för alltid voro oförmögna att gälda de utdömda beloppen, tillstyrkt bifall till sökandenas begäran om erhållande av ett så billigt ackord som möjligt eller

Ang. befrielse för N. A. Svanberg och P. Larsson från viss skadeståndsskyldighet.
(Forts.)

Ang. befrielse
för N. A.
Svanberg och
P. Larsson
från viss
skadestånds-
skyldighet.
(Forts.)

eventuellt efterskänkande av de utdömda beloppen». Domänstyrelsen tillägger emellertid, att »styrelsen finner den gjorda framställningen behjärtansvärd» och föreslår avlåtande av proposition till riksdagen av innehåll. »att, därest sökandena inleverera 2,000 kronor till statsverket, deras skuld i övrigt på grund av förutnämnda dom efterskänkes».

Där hava vi alltså grunden till Kungl. Maj:ts ställning i denna proposition. Domänstyrelsen har till synes godtyckligt funnit, att 2,000 kronor skulle motsvara det ackord, som sökandena tänkt sig och åt vilket de givit detta uttryck, att det beloppet skulle svara mot deras »tillgångar vid en eventuell utmätning och försäljning». Det skulle naturligtvis icke bliva så mycket, ty vi se av ärendet, att en realisation av vad de hava icke skulle inbringa något alls, och så förhåller det sig också i själva verket.

Vid efterskänkandet av detta belopp är det uppenbart, att utgångspunkten bör vara, att sökandena verkligen velat begära ett efterskänkande, fastän de icke vågat komma med en sådan begäran. Detta är, såvitt jag förstår, också motionärernas mening, eller att, då sökandena icke själva vågat säga vad de mena och tänka, motionärerna velat på detta sätt draga fram frågan till riksdagens prövning, så att det verkligen kommer under omprövning vad sökandena verkligen vilja. Detta har också varit tankegången för oss, som förenat oss om reservationen. Det förhåller sig ju också så, att då redan Kungl. Maj:t och utskottet principiellt gått med på ett efterskänkande, det egentligen icke föreligger anledning att här åberopa några särskilda konsekvenser av att gå ett steg längre än Kungl. Maj:t.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen.

Herr Sederholm: Det har inom utskottet icke rått någon som helst meningsskiljaktighet vid bedömande av denna fråga i det avseendet, att här icke skulle föreligga synnerligen ömmande omständigheter, och den skildring, som den föregående ärade talaren lämnade av det lidande, som dessa två personer, Svanberg och Larsson, fått genomgå, vittnar om, att det här icke är riktigt att gå fram med hårda händer, utan att man måste se till, att dessa personer verkligen bliva mildt behandlade.

Att det oaktat utskottet icke velat gå så långt som motionärerna önska, utan stannat vid vad Kungl. Maj:t föreslagit, grundar sig därpå, att ifrån dessa två personer föreligger ett ackordserbjudande, däri de erbjuda sig att mot erläggande av en summa, som skulle tillmätas efter deras förmögenhet, bliva friskrivna från sin skuld till kronan. Sedermera har domänstyrelsen fixerat detta belopp till 2,000 kronor. Jag vågar åtminstone icke, såsom den siste ärade talaren gjorde, hävda, att detta belopp är rent godtyckligt fastställt. De skäl, på vilka domänstyrelsen grundat detta fixerande av beloppet, äro icke framlagda i domänstyrelsens skrivelse, men man har väl ändå rätt att antaga, att det föreligger några skäl för domänstyrelsen att stanna vid denna siffra. Den skiljer sig icke så väsentligt från det beräknade värdet av den ena av dessa gäldenärers tillgångar, som beräknats till 1,500 kronor. Att under sådana förhållanden gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit, har icke utskottet velat inlåta sig på.

I den kungl. propositionen har det vidare upplysts, att dessa 2,000 kronor förutsatts skola tillskjutas av de två gäldenärerna närstående personer. Under sådana förhållanden gäller det här icke att av dessa personer utpressa ackordbeloppet, utan det gäller mera, huruvida dessa 2,000 kronor innebära en så betydande uppoffring för ifrågavarande närstående, att man fördenskull icke skulle vilja gå in härför.

När Kungl. Maj:t vid prövning av denna fråga stannat vid att föreslå ett belopp av 2,000 kronor och ansett, att sökandena skola slippa undan med detta,

anser jag det vara mest konsekvent och riktigt, att riksdagen icke går längre, eftersom i alla händelser utredningen i denna fråga icke är så fullständig, att man har tillräckligt goda skäl att därpå grunda ett längre gående beslut, än vad utskottet föreslagit.

Under sådana förhållanden anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. befrielse
för N. A.
Svanberg och
P. Larsson
från viss
skadeståndsskyldighet.
(Forts.)*

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Kungl. Maj:t har kanske icke kunnat komma till annat resultat än det som nu föreligger, på grund av det sätt och de omständigheter, under vilka ärendet förelades Kungl. Maj:t, men det förhåller sig nu så, att det saknas alldeles förmåga hos dessa två personer att betala något, och detta i förening med billighetsskäl har varit motivet för min motion.

Herr Sederholm nämnde något om, att man skulle kunna tänka sig, att släktingar och grannar ville skjuta ihop den summa, varom här är fråga, men jag tror, att det förhåller sig så, att både släktingar och grannar tycka, att staten redan har fått för mycket av dessa båda personer. Om det gällde att samla ihop för de olyckliga offren i denna affär, så tror jag nog, att det skulle gå bra, men helt annorlunda ställer sig saken, om det är för staten, man gör insamlingen. Jag misstänker, att vilket beslut riksdagen än fattar, kommer staten icke att få ut ett enda öre mer av dessa personer, därför att intet mera finnes att ta.

Jag anförde här, då frågan var före förra gången, åtskilliga fall, där riksdagen av förnufts- och billighetsskäl beviljat befrielse från krav, som icke kunnat infrias, och många andra liknande fall, som sedan förekommit här i kammaren och i riksdagen, skulle kunna anföras.

Så, som jag antytt i min motion, är det ju så, att dessa båda personer äro gamla och i 60-årsåldern. De ha ingen framtid för sig, de äro utarbetade och nedbrutna, och det enda, som de begära, är att bli befriad från trycket av detta krav, som eljest skall plåga dem in i deras sista stund. De önska bliva befriade från detta krav för att icke det sista, som offentligen skall sägas om deras strävsamma liv, skall vara annons om urarvakonkurs för att befria barnen från att indragas i den olycka, som utgjort deras livs stora sorg.

Jag kan icke tänka mig annat, än att kammaren skall besluta i överensstämmelse med reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av klockarbostället i Osby församling m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Kalmar regementes förutvarande mötesplats Hultsfred;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en å Bodens fästnings område belägen tomt med tillhörande gatumark;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överlåtande av utgården Graneberg under Ultuna egendom i Uppsala län mot erhållande av viss annan egendom;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av

viss mark från kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling till Vilhelmina socken; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Norra Vedbo häradsallmanning i Jönköpings län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden m. m. för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000,000 kronor, att direkt utgå av automobilskattemedel.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 7 av herrar *A. Elisson* och *Ernst Svenson*, nr 34 av herr *C. G. Ekman* m. fl. samt nr 50 av herrar *Henrik Andersson* och *N. Gabrielsson* och inom andra kammaren nr 13 av herr *G. Johanson* i Hallagården m. fl., nr 43 av greve *R. Hamilton* m. fl. samt nr 59 av herr *P. Persson* i Trången m. fl.

I den av herrar Elisson och Ernst Svenson väckta motionen hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 4 § i förordningen den 20 juni 1924 om fördelning av automobilskattemedel skulle erhålla följande lydelse:

Konungen äger att av skattemedel, som enligt 3 § skola tillgodokomma visst län, årligen bevilja bidrag till förbättring av för automobiltrafiken särskilt viktiga vägar och broar inom länet samt till underhåll av sådana vägar och broar, vilkas underhåll på grund av automobiltrafik i synnerlig grad försvåras, ävensom till sådan vinterväghållning, som är till särskilt gagn för automobiltrafiken. Vad ————— förordnas.

Herr C. G. Ekman m. fl. hade i den av dem väckta motionen yrkat, att riksdagen, vid anvisande av det i statsverkspropositionen, sjätte huvudtiteln, punkt 13, uppförda anslaget till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden m. m., att direkt utgå av automobilskattemedel, måtte för sin del besluta och hos Kungl. Maj:t begära sådan ändring i kungl. förordningen den 20 juni 1924 och kungl. kungörelsen den 21 november samma år angående fördelning av automobilskattemedel, att av den landsbygden tillkommande andel av dessa medel erforderligt belopp ställdes till förfogande för utdelning enligt av motionärerna angivna grunder till de väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan.

Herrar Henrik Andersson och Gabrielsson hade i den av dem väckta motionen hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring av gällande författ-

ningar rörande automobilskattemedlens användning, att, sedan dessa medel fördelats länsvis, väghållningsdistrikten, oavsett vad i övrigt kunde vara stadgat om vägkassas övertagande av väghållningen såsom villkor för bidrags erhållande, måtte tillförsäkras skälig ersättning för den merkostnad, automobiltrafiken medförde för det egentliga vägunderhållet, att utgå på det sätt, som kunde finnas lämpligast.

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Fortis.)*

Herr Johansons i Hallagården m. fl. motion var likalydande med berörda, av herrar Elisson och Ernst Svenson väckta motion, greve Hamiltons m. fl. motion var likalydande med herr C. G. Ekmans m. fl. motion och den av herr Persson i Trången m. fl. väckta motionen var likalydande med omförmälda av herrar Henrik Andersson och Gabrielsson väckta motion.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å de av herrar Elisson och E. Svenson samt H. Andersson och Gabrielsson, Johanson i Hallagården m. fl. och Persson i Trången m. fl. väckta motionerna (I: 7 och 50 samt II: 13 och 59), måtte till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden m. m. för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000,000 kronor, att direkt utgå av automobilskattemedel;

b) att de av herr C. G. Ekman m. fl. och greve Hamilton m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 34 och II: 43) måtte anses besvarade med vad utskottet under punkten anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. G. Ekman, E. A. Hallin, A. R. Rooth, A. Wiklund, P. Nilsson* i Bonarp, *P. M. Olsson* i Blådinge och *J. Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och i anledning av de av herr C. G. Ekman m. fl. och greve Hamilton m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 34 och II: 43) måtte till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden m. m. samt till underhåll av vägarna i sådana väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000,000 kronor, att direkt utgå av automobilskattemedel, under föreskrift tillika att av nämnda anslag erforderliga medel skulle ställas till förfogande för de myndigheter, som utdelade den enligt 60 § i väglagen på staten belöpande andelen av kostnaden för vägunderhållet på landet, att med belopp, motsvarande hälften av vad som enligt nämnda paragraf tillkomme väghållningsdistrikt, tilldelas sådana väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan;

b) att de av herrar Elisson och E. Svenson samt H. Andersson och Gabrielsson, Johanson i Hallagården m. fl. och Persson i Trången m. fl. väckta motionerna (I: 7 och 50 samt II: 13 och 59) måtte anses besvarade med vad utskottet i det av reservanterna föreslagna yttrandet anfört.

Herr Nilsson, Petrus: Herr greve och talman! Då automobilskatten infördes, avsågs väl därmed, att automobilägarna borde bidraga till den ökade kostnad för underhållet av de allmänna vägarna, som blev en följd av automobiltrafiken. Så har emellertid i stort sett ej skett. De provisoriska bestämmelserna rörande fördelningen av automobilskattemedlen, synas icke vara till-

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

fredsställande. De många motioner, som vid innevarande riksdag väckts om ändring i detta avseende, ådagalägga otvetydigt detta.

Under förra året, det enda år som automobilskattemedel hittills utdelats, tilldelades det egentliga vägunderhållet endast 12 procent av bilskattemedlen, medan största delen tagits i anspråk för vägförbättringar. Det är ett allmänt önskemål, att vägarna hållas i gott skick, men det är ej nog med endast förbättringar av vägarna, utan även underhållet bör vara tillfredsställande. Detta är ett önskemål såväl hos automobilägarna som även hos den trafikerande allmänheten i övrigt.

Även om det är önskvärt att automobilskattemedlen delvis användas till förbättring av vägarna, så är det minst lika önskvärt att de användas till att hålla själva vägytan i ett gott och utmärkt skick.

Automobilägarna hade nog hoppats, då de ålades denna skatt, att de allmänna vägarna skulle komma i ett bättre skick, än vad som nu är fallet. Vägunderhållarna hade också hoppats, att de skulle få något bidrag av dessa skattemedel för det allmänna vägunderhållet. Jag tror, att båda dessa kategorier hava blivit svikna i sina förhoppningar. För vägunderhållarna har vägunderhållet försvårats i oerhört hög grad och blivit mycket betungande särskilt i fråga om de vägar, som äro starkt utsatta för automobiltrafik. Till följd av gällande och tillämpade bestämmelser kanske de likväl ej kunnat erhålla något bidrag av automobilskattemedel till underhållet. Automobilägarna äro ej heller belåtna med det nuvarande förhållandet.

Riksdagen har också misslyckats i att ernå något resultat uti de försök, som gjorts till antagande av ny väglag. Men indirekt har man dock kunnat utläsa, att riksdagen önskade, att det allmänna vägunderhållet överflyttades från de enskilda vägunderhållarna till väggassorna. Därmed, och då automobilskatten infördes, ställde man i utsikt, att vägdistriktet skulle erhålla bidrag av automobilskattemedlen till vägunderhållet, om de överflyttade det på väggassorna.

Huruvida en sådan överflyttning i allo är önskvärd torde vara mycket ovisst att yttra sig om, ty många vägdistrikt ha nog redan gjort den erfarenheten, att sedan de överflyttat det allmänna vägunderhållet på väggassorna, har vägunderhållet blivit avsevärt dyrare, än vad tidigare varit fallet, men en sådan överflyttning torde dock i alla fall vara oundviklig, där automobiltrafiken tagit stor omfattning. Vägdistriktet få därför underkasta sig den merkostnad, som är förenad med detta underhåll. Men då är det ju också till fullo berättigat, att de erhålla bidrag av bilskattemedlen för detsamma.

Som det nu är, kan man icke räkna på någon bestämd tilldelning av automobilskattemedlen. De skola fördelas av vederbörande myndighet. Länsstyrelsen skall pröva förslaget, och vägstyrelserna kunna sålunda icke räkna på något bestämt bidrag från detta anslag. Det vore en fördel, om de, när de uppgöra sin stat för ett kommande år, hade att räkna med, att så och så mycket kunde de beräkna erhålla i bidrag från automobilskattemedlen. Såsom det nu är, är det mycket ovisst om något bidrag kan erhållas även i de distrikt där väggassorna övertagit underhållet.

Motionärerna hava därför yrkat på, att ett bidrag av dessa medel på 15 procent av underhållskostnaderna skulle tilldelas de vägdistrikt, där hela vägunderhållet överflyttats på väggassorna. Jag vill visst icke säga, att det blir en rättvis fördelning, och förra året yrkade jag tillsammans med åtskilliga andra ledamöter i riksdagen, att även i det distrikt, där icke alla vägar övertagits av väggassan, skulle likvisst för vägunderhållet erhållas bidrag av dessa medel. Det strandade emellertid på riksdagens motstånd. Då alltså den vägen icke visade sig framkomlig, har jag hoppats, att något kunde vinnas genom ett bifall till reservationen, som avser, att endast de vägdistrikt, som övertagit hela vägunderhållet, skulle erhålla bidrag, och det var ju på den

punkten, som riksdagen förra året reste det största motståndet. Jag anser därför, att, tills mera rationella bestämmelser bli utarbetade rörande bilskatte-medlens fördelning, det ej bör finnas några betänkligheter att gå den utav reservanterna här föreslagna vägen, och visa sin goda vilja genom att giva något större bidrag till vägunderhållet, än vad nu ägt rum.

Herr greve och talman! Jag anser icke någon annan väg än den reservanterna föreslagit för ögonblicket framkomlig, och jag tycker, att här icke borde resas alltför stora betänkligheter häremot. Då kunde distrikten räkna med en bestämd summa, vilket vore av värde, när de skola uppgöra sina stater, och uttaxeringarna minskas med motsvarande belopp. Vägtungan skulle kanske härigenom kunna lättas något.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. i denna punkt avgivna reservationen.

Greve **Spens:** Herr greve och talman! Reservanterna ha själva i den skrivna reservationen medgivit, att ett bifall till deras förslag skulle medföra en orättvisa mot de väghållningsdistrikt, som ännu ej övertagit samtliga vägar till underhåll av vägkassan. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att denna orättvisa blir desto större, som de flesta väghållningsdistrikten bibehållit naturaunderhållet och en icke oväsentlig del av väghållningsdistrikten funnit med sin fördel förenligt att endast övertaga de stora stråkvägarna inom distriktet och vägarna närmast omkring städer och stadsliknande samhällen. Att övertaga endast denna del av vägarna har i många väghållningsdistrikt befunnits ekonomiskt fördelaktigt, och därigenom har man också övervunnit den nu mångenstädes överklagade olägenheten, att de vägar, som icke befaras mycket, underhållas sämre än förut, då de underhöllos av dem, som bodde nära vägen och hade största intresset av vägunderhållet. I de väghållningsdistrikt, som övertagit hela vägunderhållet, har nämligen många gånger de mindre vägarnas underhåll blivit försämrat på bekostnad av de starkt trafikerade vägarnas underhåll, och detta har naturligtvis väckt missnöje hos väghållarna av de mindre vägarna, vilka nu fått betala mer än förut, men ha fått sämre vägar.

Jag har med detta velat säga, vilket jag också ber få framhålla, att det icke är så säkert, att det är så önskvärt, att vägdistriktet övertaga hela vägunderhållet. Det kan nog sättas i fråga i många fall, om det icke är bättre, att de endast övertaga de mest trafikerade vägarna, nämligen de stora stråkvägarna samt vägarna intill städer och större industricentra samt stadsliknande samhällen.

Av detta skäl och av de skäl, som utskottet anført, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Larsson:** Herr talman! Jag skall icke vidare giva mig in på att utveckla i vad mån meningarna här skilja sig från varandra, men jag anser mig böra säga några ord redan i början av debatten, då måhända de upplysningar, som jag har att giva, kunna ha någon betydelse för den kommande diskussionen.

Beträffande den reservation, som är fogad till den nu föredragna punkten, kan jag emellertid icke helt dela den förste ärade talarens uppfattning rörande fördelningen av automobilskattemedlen. Det torde knappast kunna bestridas, att en närmare undersökning och utredning rörande bästa sättet för fördelning av automobilskattemedlen är önskvärd, innan någon ändring vidtages i nu gällande bestämmelser i detta hänseende. En sådan utredning kommer också att sättas i gång och grundas på det material, som redan finnes, och det, som kan väntas ytterligare tillkomma under årets lopp. Jag kan också nämna,

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)*

Ang.
automobil-
skatte-medlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

att jag har grundad anledning antaga, att denna utredning skall kunna hinna utföras i sådan tid, att ett förslag skall kunna framläggas inför nästa års riksdag.

Under sådana förhållanden förefaller det åtminstone mig, som om det skulle vara föga lämpligt, att riksdagen nu i enlighet med reservationen fattar beslut om vissa ändringar i hithörande bestämmelser, detta så mycket mera som, vilket torde vara herrarna bekant, de gällande bestämmelserna innefatta möjligheter för Kungl. Maj:t att tillgodose behovet, där det är som mest trängande. Vidare är det möjligt att lindra vägdistriktens börda i viss mån på det sätt, att i sådana fall, då det föreligger t. ex. ömmande omständigheter, då ett vägdistrikt är hårt betungat o. s. v., kan Kungl. Maj:t enligt nuvarande bestämmelser medgiva lindring för vägdistriktet, så att de själva icke behöva bidra med den regelmässiga tredjedelen, utan endast med en mindre del av den beräknade kostnaden. Det kan alltså även med nuvarande bestämmelser bliva åtminstone en något så när rättvis fördelning av dessa medel.

Om man, som jag nyss nämnde, kan räkna med, att en utredning i saken skall äga rum och att ett därpå grundat förslag kan komma att framläggas för nästa års riksdag, så tror jag för min del, att det är riktigast och lämpligast, att riksdagen icke nu fattar beslut om ändringar — ändringar, som man ännu icke kan riktigt bedöma, huru de kunna komma att verka.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Det har varit en hastig utveckling på det område, som här föreligger, så att ståndpunkter, som kanske intogs för ett par år sedan, nu måste övergivas, och man tvingas intaga en ny ställning. Vi erinra oss, huru år 1921 en ändring vidtogs i väglagen, som möjliggjorde den övergång till vägkassornas övertagande av vägunderhållet, som vi nu börja skörda frukterna av. Sedan hava vi året 1922, då visserligen väglagen föll, men då samtidigt automobilskatteförslaget blev antaget och man fick de lyckligtvis rikliga medel, som nu finnas, till uppmuntran och understöd av vägunderhåll och vägförbättringar. År 1923 blev det stora genombrottet, då man fann, att man ännu icke på någon tid hade att vänta en ny väglag, utan måste räkna med de möjligheter som den gamla gav. Då började nämligen övergången från naturaunderhåll till underhåll genom vägkassorna, en övergång, som fortsatts och ännu fortsättes. För närvarande har mer än halva antalet vägdistrikt övergått till detta nya system, och man kan med säkerhet vänta, att det blir många flera, som skola ansluta sig därtill, såsom varande det lämpligaste sättet att ordna vägunderhållet vid nuvarande trafikförhållanden. Man får besinna, att svårigheter ännu finnas för dem, som vilja driva igenom övergången, då det fordras $\frac{2}{3}$ majoritet på vägstämman för ett beslut därom, men jag tror, att de vägstyrelser nu äro ganska lätt räknade, som icke för sin del äro övertygade om nödvändigheten av att vägkassorna i stor utsträckning övertaga vägunderhållet, för att få ett i förhållande till trafiken gott sådant underhåll.

Vad nu automobilskatte-medlens användning beträffar, har under dessa år även stått en strid om dem. I ett förslag, som år 1923 på hösten utarbetades av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, finner man, att man där ville gå på den linjen, att i regel skulle icke några medel lämnas till vägunderhåll, utan att allt skulle gå till vägförbättringar. Detta mötte starkt motstånd vid den vägkonferens, som hösten 1923 sammanträdde här och som sammankallades av dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet. Men trots detta fann man emellertid, åtminstone enligt min uppfattning, i förra årets statsverksproposition icke det riktigt säkra grepp på frågan, som jag önskade, d. v. s. man kunde icke vara riktigt säkra på, att en absolut likställighet mellan dessa båda ändamål skulle tillämpas av Kungl. Maj:t. Jag var flera gånger i tillfälle

att påpeka detta här i kammaren. Men sedan kom statsutskottets utlåtande förra året, och därigenom har det, kan man säga, blivit fastslaget, att båda dessa ändamål skola vara fullt likställda. Detta har även tillämpats av Kungl. Maj:t vid den fördelning, som redan är gjord, och ingen anledning finnes att antaga, att det skall bli något annat i år. Jag gör det antagandet på grund av, att såväl i statsutskottets utlåtande som i reservationen är detta önskemål starkt understruket. Att därför anslaget för vägunderhåll förra året icke blivit så stort, som man på sina håll säger sig önska, beror icke på någon motvilja från dem, som lämnat bidraget, utan det beror på dem, som sökt bidragen. Det har även för mig varit en överraskning, att vägdistriktet, även de som varit ganska hårt tryckta, i större utsträckning än jag väntat begärt anslag till vägförbättringar och icke endast till underhåll. Jag vill nämna några siffror från det län jag tillhör. Förra året inkommo ansökningar om anslag till vägförbättringar till belopp av omkring 500,000 kronor och till underhåll av omkring 100,000 kronor. Jag har då dragit ifrån de vägdistrikt, som lagenligt icke kunde få något, men för vilka detta var obekant. I år föreligger naturligtvis icke någon okunnighet om förhållandet. Det har påståtts från reservanternas sida, att man icke skulle känna till dessa bestämmelser i landsorten. Det är naturligtvis ett misstag. Ätminstone vad beträffar mitt län, och det är nog också så på andra håll, uppgöres icke en ansökan, utan att vägstyrelsen rådgör med en vägkonsulent eller också med en distrikts-tjänsteman, och av dem erhålla vederbörande naturligtvis fullständiga upplysningar om vad som kan begäras, liksom dessa sakkunniga också upprätta den tekniska planen. Nu i år är det sammanlagda beloppet av begärda anslag till vägförbättringar i Älvsborgs län 1,800,000 kronor och av anslag till underhåll icke fullt 300,000 kronor. Utav de tjugu vägdistriktet i länet är det elva, som övergått och tagit hela vägunderhållet. Av dessa elva är det sex distrikt, som begärt anslag till underhållet. De andra fem ha underlåtit att göra detta, och då är det av ett visst intresse att se, hur man resonerat. Det var ett vägdistrikt, som hade så hög skatt som 42 öre per vägfyrk. Jag vände mig då till vägstyrelsens ordförande och frågade: varför söka ni icke något anslag till underhåll, ty det är uppenbart, att det skulle vara ganska önskvärt, när ni hava så hög vägskatt och ni givetvis kunna få det? Ja, det kan nog vara sant, sade han, men det är så, att det är angeläget, att alla de penningar vi få komma till användning för den förbättring av vägar, som vi begärt, så att vi vilja icke begära något annat. Ett annat distrikt, som förra året icke begärde något till vägförbättringar, begärde och fick till vägunderhållet 22,500 kronor. I år begärde man till vägförbättringar 18,600 och till vägunderhållet 10,000 kronor. Man ser här, att det absolut icke kan bero på okunnighet om förhållandena, att det skett en sådan omkastning. Även i detta senare fall hade man en jämförelsevis icke så liten vägskatt. I ett tredje vägdistrikt har man kommit och begärt medel uteslutande till vägförbättring, men som vi veta, är skillnaden mellan vägunderhåll och vägförbättring utomordentligt svår att uppdraga. Ett kraftigt vägunderhåll får karaktären av vägförbättring, och detta distrikts båda ansökningar blevo rubricerade såsom avseende vägförbättringar, men den ansöknings, som närmade sig underhåll, tänkte jag tillstyrka i första rummet. Jag frågade dem emellertid därnere, vad de önskade. De sade, att i främsta rummet önskade de medel till det arbete, som var en odisputabel vägförbättring. Dessa exempel äro endast angivna av mig för att visa, huru man från väghållningsskyldigas sida ofta synes se på dessa frågor. Jag erkänner att jag själv blivit glatt överraskad.

Vad sedan möjligheten att få anslag till vägunderhåll beträffar, så nämnde jag beloppen, som begärdes i de ansökningar, som förra året inkommo i mitt län, och jag vill nu meddela, huru dessa medel sedermera utdelades av Kungl.

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.*

(Forts.)

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

Maj:t. 168,000 kronor avsågo vägförbättringar och 62,000 kronor underhåll. Kungl. Maj:t gjorde ingen ändring i det förslag, som länsstyrelsen hade uppgjort. Det visar en fördelning av 30 procent till vägunderhåll, och att det skulle vara någon svårighet för andra län att få anslag i samma proportion. om ansökningar funnits, har jag mycket svårt att tänka mig. Jag talade nyligen med den tjänsteman i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har med dessa saker att göra, och han påpekade, vad jag nyss nämnde, nämligen, att det är så utomordentligt svårt att lägga en bestämd gräns mellan vägförbättring och vägunderhåll, och därför voro enligt hans uppfattning de 10 %, som här ha talats om och som gå igen i reservationen, en siffra, som man inte har anledning att fästa sig så värst mycket vid.

Alltså kan man för närvarande få medel till underhåll i den utsträckning, som kan vara önskvärt och behövt. Då frågar man sig: vad skall det vara till för nytta att lägga om systemet på sådant sätt, att en bestämd del skall gå till underhåll, då det härigenom blir omöjligt att premiera i de enskilda fallen. Resultatet blir delvis enligt min uppfattning det, att man plottar bort en hel del pengar utan att man får största möjliga nytta av dem. En annan olägenhet är den, att man utan tvivel därmed kommer att förhindra, att man vid tilldelningen tager någon hänsyn till den ojämnhet i skattetryck, som finns inom de olika vägdistrikten. Denna ojämnhet är, som vi veta, ganska stor. och det har vid all tidigare behandling av vägfrågor just understrukits, att det är önskvärt, att man kommer till sådana resultat, att det blir möjligt att åstadkomma en sådan utjämning. Det finns möjlighet till sådan utjämning vid denna fördelning av skattemedlen därigenom, att man lämnar en viss högre procent till sådana distrikt, som ha att dragas med högre skatt, och sänker den i någon mån, där skatterna äro lägre.

Vidare säga reservanterna själva, att de kunna inte beräkna vilka kostnader, som deras förslag kommer att medföra, d. v. s. huru stor summa av skattemedel, som kommer att undandragas Kungl. Maj:ts fördelning, och redan detta, att man härvidlag står på fullkomligt osäker grund, är ett förhållande, som enligt min uppfattning bör beaktas. Vidare bör kanske beaktas att på detta sätt skulle en ökad andel av automobilskattemedlen komma att gå till Norrland. Nu säger man ju, att om dessa 15 % skulle lämnas till vägdistrikt i Norrland, så skulle därav följa, att bidragen skulle komma att uppgå till högre belopp än hela den andel av bilskattemedlen, som skulle tillkomma vederbörande län. Därför måste man begränsa andelen och får således sänka procenten. Men också säger man: man skall i stället sulagera dessa län på så sätt, att man tager mera av utjämningsandelen till dessa län, så att de också få till förbättringar av sina vägar. Jag har aldrig motsatt mig några extra anslag till Norrlands vägdistrikt eller till förbättringar av deras kommunikationer, vare sig det gällt vägar eller järnvägar, men jag anser, att det bör ske öppet genom särskilda anslagstitlar, och att likställighet skall råda mellan landets olika delar, när de stora allmänna anslagen skola fördelas.

Man säger nu också, att på detta sätt skulle man premiera övergången till underhåll genom vägkassor, och ingen kan vara mera intresserad än jag, att alla vägar skola underhållas genom vägkassorna. Men jag tror nu för min del, att man redan har nödiga lockmedel. När man nämligen ser uti länens olika distrikt, huru skattemedlen fördelas och hur de ha fördelats, kan man därav sluta sig till, att vid en övergång det lika väl blir ökade vägbidrag såväl till underhåll som till förbättring, som om en särskild bestämd andel till underhåll skulle fastställas. En enda sak skulle bliva bättre, nämligen att man vid upprättandet av budgeten bleve i tillfälle att räkna med ett visst säkert belopp. Då blir budgeten litet säkrare, men för denna enda fördel kan det näppeligen vara skäl i att gå in på en sak, som dock kan medföra så

mycket olägenheter. Hädanefter kommer man i alla fall att för varje år kunna bättre beräkna sannolikheten av att få bidrag till vägunderhåll liksom även storleken av de belopp, som kunna erhållas. Är från år får man nämligen större erfarenhet av, huru dessa medel fördelas.

Nu säga reservanterna, att de givetvis förutsätta, att detta deras förslag endast skall betraktas som provisoriskt, men sedan säga de, att en lång följd av år framåt kommer man antagligen inte att rubba på väglagen. Ja, äro verkligen reservanterna så säkra på detta? Man vet inte, i vad mån väglagen änyo skall behöva ruckas på just på den grund, att vägskatten sammanhänges med kommunalskatten. När den senare frågan kommer upp, är jag övertygad om, att man även får pröva vägskattefrågan. Kommunalskattefrågan är en fråga, som står för dörren, och av denna anledning tycker jag också, att det kan vara skäl att något vänta och se till, huru det utvecklar sig, innan man går in på de mera djupgående förändringar, som detta förslag faktiskt skulle innebära.

Nu är man angelägen om att premiera vägunderhållets övergång till vägkassorna, men samtidigt kommer man med ett förslag i reservationen, som skulle motarbeta en sådan övergång, och det är, när man i slutet av motiveringen säger, att man vill förorda, att även bilskattemedlen skola kunna lämnas till sådana distrikt, som inte ha övergått, för att användas till vägmaskiner och sådant. Om det vill jag säga, att jag har så pass stor erfarenhet, att jag kan påstå, att något verkligt gott, något verkligt gediget underhåll inte kan erhållas på detta sätt. Man måste taga det hela i den meningen, att man måste fordra, att vederbörande distrikt skall övergå till det nya systemet för vägunderhåll helt eller delvis.

Till slut vill jag även framhålla en principiell invändning mot denna användning av bilskattemedel. Om man går på den linjen, att man jämställer detta anslag med det allmänna underhållsanslaget, så kommer man till det resultatet, att med bilskattemedlen kommer man även att bidra till underhåll av sådana vägar, som i mycket ringa utsträckning äro utsatta för automobiltrafik. Ja, man kommer även att bidra till underhåll av sådana vägar, som helt äro bilförbudna, och det kommer naturligtvis att stå i bestämd motsats till vad som nu innehålles i bestämmelserna och även i motsats till vad som alltid varit meningen med bilskattemedlen.

Alltså anser jag, att den föreslagna förändringen för närvarande, som saken har utvecklats sig, inte är behöflig utan att den mera är till skada än till gagn, och jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rooth: Herr greve och talman! Jag har anslutit mig till reservanternas företrädesvis på den grund, att jag anser det vara överensstämmande med billighet och rättvisa, att de nuvarande naturavägunderhållarna få någon lindring i sin tunga vägbörda. På grund av omständigheternas makt ha nämligen naturavägunderhållarna tvingats in på ett väsentligt dyrare underhåll än tillförne. Vare sig vägunderhållet har övergått till ett av vägkassan övertaget vägunderhåll eller naturavägunderhållarna fortfarande bibehålla sitt vägunderhåll, så blir det genom biltrafiken för dem ytterligt betungande. Man kan säga, att det numera inte är möjligt för de gamla naturavägunderhållarna att på ett tillfredsställande sätt underhålla sina vägar. Då naturavägunderhållarna i stället för att fullgöra denna prestation in natura tvingas att betala kontant, så är det uppenbart, att bördan ökas. Det är sålunda av största vikt, att man så snart som möjligt försöker bereda dem en lindring. En lindring skulle givetvis kunna åstadkommas genom förändrade grunder för vägskattens utgörande, men det är icke sannolikt, att den frågan inom den närmaste tiden kommer till

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

avgörande. Tvärtom har man all anledning befara, att det dröjer ett eller annat år, innan man blir överens om den saken.

Greve Spens nämnde, att intresset bland de väghållningsskyldiga inom distrikten inte är synnerligen stort för att överlämna vägunderhållet till vägkassorna. Jag vågar påstå, att ett alldeles motsatt förhållande är rådande. Såsom av den närmast föregående talaren uppgavs, har av rikets väghållningsdistrikt mer än hälften övergått till det nya systemet, och man måste säga, att det har gått mycket fortare, än vad man för något år sedan kunde antaga. Vägunderhållarna ha nämligen själva funnit, att de sakna möjligheter att uppfylla de krav, som med hänsyn till automobiltrafiken åläggas dem.

Greve Spens talade vidare om, att det skulle vara angeläget, att man i reservationen toge bort det villkor, som är förbundet med ett bifall till reservationen, nämligen att samtliga vägar skulle underhållas medelst vägkassan. Häremot vill jag säga, att det i praktiken har visat sig vara ett mycket olämpligt system, att vägkassan övertager endast vissa vägar. Då man ändå måste skaffa redskap, arbetsfolk och allt, som tillhör ett ordnat vägunderhåll, är det rakt ingen mening att på sådant sätt dela upp vägarna. Det visar sig snart, att väghållarna själva icke äro tillfredsställda därmed. De vilja allesammans ha sina vägar i gott skick. Sedan de blivit befriade från vägunderhållet in natura, uppträda de som kontrollanter och vaka noga över, att alla vägar — således även de mindre — bli rättvist och väl underhållna.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet erinrade om, att enligt nu gällande föreskrifter bilskattemedel kunde utgå även till vägunderhåll. Ja, det är riktigt, men därmed är förenat villkor, som äro synnerligen svåra att uppfylla. Man måste nämligen låta upprätta fullständiga arbetsplaner för underhållsarbetet, och det är knappast möjligt att kontrollera, huru ett sådant arbete under ett föregående år utförts. Med den mening, som reservanterna här uttalat, skulle man komma ifrån att upprätta särskilda planer, och kontrollen kunde inskränkas till att undersöka, huru vägstyrelsen i stort sett tekniskt skötte distriktets vägunderhåll.

Det har vidare här framhållits, att det skulle vara att föregripa en förestående utredning, om riksdagen nu toge reservationen. Det kan jag för min del inte alls finna. Man binder sig ju inte på något sätt, och jag tror, att man förr eller senare måste gå därhän, att bilskattemedlen komma till användning för vägunderhållet, och det står ju alltid riksdagen fritt att, om så skulle befinnas nödvändigt, vidtaga de förändringar i villkoren för medlens tillhandahållande, som kunna befinnas erforderliga.

Jag ber att få sluta med vad jag började. Jag finner det vara orättvist och obilligt, att naturavägunderhållarna undanhållas dessa bilskattemedel och sålunda i fortsättningen få dragas med onaturligt tunga vägbördor. På grund därav, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblad: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av detta ärende inom utskottet och därvid anslutit mig till utskottsmajoritetens uppfattning, vill jag yttra några ord gentemot reservationen.

Utskottet har varit mycket välvilligt i sitt bedömande av de motioner, som framkommit i syfte att lätta bördan för de väghållningsskyldiga. Då emellertid de nuvarande bestämmelserna inte ha tillämpats mer än ett år och då det dessutom inte varit möjligt att se, huruvida inte även det underhåll, som det nu är fråga om, skulle kunna tillgodoses enligt nuvarande bestämmelser, förefaller det mig, som om man borde vänta ännu ett år. Avdelningen inom statsutskottet, som haft hand om denna fråga, har behandlat den mycket ingående. Det förelåg ju åtskilliga motioner, som tydde på, att meningsskiljaktigheten var stor inom kamrarna, och därför försökte man på allt sätt komma till rätta

med frågan. Man hörde åtskilliga sakkunniga, som äro förtrogna med väganläggningar, och efter diskussion på avdelningen kom man till det resultat, som föreligger i utskottets utlåtande. Vid slutet av avdelningens prövning av ärendet framkom emellertid den reservation, som nu föreligger. Den kom inte in i tid för att behandlas av avdelningen, utan prövningen av densamma måste företagas först av statsutskottet in pleno. Statsutskottet måste således in pleno försöka sätta sig in i vad denna reservation betydde och hur den skulle komma att verka. Jag tror knappast, att reservanterna själva, av vilka en del frångått sina egna motioner, äro på det klara med vilken verkan en sådan fördelning, som de ha föreslagit, skulle komma att få. De sväva väl liksom vi alla andra i fullständig okunnighet härom. Och det är väl dock otänkbart att kunna binda sig för ett förslag, som inte har kunnat prövas under en förberedande behandling.

Nu anser man, att reservationen skulle innebära en förbättring för de väghållningsskyldiga. För min del tror jag det inte, utan i stället tror jag, att de nuvarande bestämmelserna, som ge Kungl. Maj:ts möjlighet och rättighet att lämna bidrag till vägunderhåll lika väl som till vägförstärkning, äro att föredraga. Jag tror att detta är en smidigare form för att kunna komma dem till hjälp, som ha allra tyngst och svårast, när det gäller vägunderhållet, och det var på grund av detta skäl, förutom många andra, som utskottet inte kunde finna, att man nu endast ett år efter det dessa bestämmelser fattades av riksdagen kunde komma med nya sådana, om vilka man ingenting visste, förrän en ny utredning kommit till stånd. Denna nya utredning är i dag bebådad av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, och jag tror, att den är nödvändig för att överhuvud taget kunna få någon verklig klarhet om, *hur* dessa medel skola fördelas, om man nämligen vill, att de skola bli så rättvist som möjligt fördelade. Det framgår ju av motiveringen till utskottets utlåtande, att de anslag, som lämnats till vissa distrikt, ha gått långt utöver vad vederbörande län hade rätt att erhålla för sina vägar, och detsamma skulle kanske bli fallet, om det förslag, som nu föreligger i reservationen, godkändes.

Dessutom har man här försökt komma fram med det, som riksdagen bestämt avböjde förra året, nämligen att även utlämna bidrag av automobilskattemedlen till naturavvägunderhållarna. Riksdagen har ju bestämt sagt ifrån, att den endast vill utlämna dessa automobilmedel i de fall, där vägkassorna tagit hand om vägarna. Detta för att komma in på en riktig princip, när det gällde att ordna vägväsendet. Men här söker man på en bakväg, genom reservationen, att få riksdagen att frångå sitt förut fattade beslut. Jag kan inte hjälpa, att jag anser detta inte vara riktigt, och jag kan inte heller tänka mig, att kammaren skulle kunna gå ifrån det beslut, som den förra året fattade. Det beslutet tillkom ju på grund av en reservation. Utskottet hade föreslagit något annat, men reservanternas förslag i frågan gick igenom med mycken stor majoritet i båda kamrarna. I andra kammaren har det nu föreliggande utskotts-förslaget nyss gått igenom med mycket stor majoritet, och det finns därför knappast sannolikhet för, att man i år skulle kunna komma fram till vad reservanterna önska, och som jag tror vore synnerligen olämpligt, då ju ännu inte delats ut de belopp, som stå till förfogande efter de nya grunderna. Under år 1924 har sålunda utdelats ett belopp på 3.409.300 kronor med tillämpning av 1922 års grunder och endast 862,100 efter 1924 års nya författning. Alltså är det här möjligt för vederbörande att kunna åstadkomma en fördelning till vägunderhåll i enlighet med den nya författningen, därest det överhuvud taget skulle visa sig vara nödvändigt.

Såsom den föregående talaren även har antytt, ha vägkassorna själva framförrallt begärt bidrag till *förstärkning* av vägarna och endast små bidrag till

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

Ang.
automobil-
skatte-medlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

vägunderhåll. Jag tror, att det varit riktigt, om man från början sett till, att våra vägar grundförstärkts. Ty därigenom åstadkommes säkerligen för framtiden ett mycket billigare underhåll. Det må vara, att det kan kännas betungande för vissa distrikt — det vill jag inte bestrida — men det blir slöseri med statens medel, om man lämnar ut medel till underhåll av vägar, som inte ha nödig grundförstärkning och således inte kunna hålla länge för den trafik, som det här är fråga om, nämligen automobiltrafiken.

Jag kan för min del inte finna annat, än att utskottet här gjort allt, vad det kunnat, för att få fram vad som varit huvudsaken med motionärernas framställning, nämligen att bidrag till vägunderhåll må kunna tilldelas ungefär på samma sätt som bidrag till vägförbättring. Det är egentligen, som här förut sagts, mycket svårt att avgöra var skillnaden i vissa fall ligger mellan vägunderhåll och vägförbättring. Man har i alla fall från utskottets sida velat göra det möjligt för Kungl. Maj:t på grund av den författning, som nu finns, att giva de underhållsskyldiga bidrag i så stor utsträckning som möjligt. Fördelen med det förslag, som utskottet har kommit fram med, och fördelen med den nu gällande författningen är ju den, att det är möjligt att komma till undsättning de sämst ställda väghållningsskyldiga, de som ha den största tungan att bära och således bäst behöva hjälp. Däremot kan ett förslag sådant som reservanternas näppeligen komma att innebära sådan rättvisa. Åtminstone är det inte möjligt för någon, vare sig för oss, som haft att pröva denna fråga, eller för reservanterna själva att säga, hur förslaget skulle komma att verka, därest det skulle bli antaget av riksdagen. Det vill förefalla mig, som om det skulle vara att fastlåsa Kungl. Maj:t och omöjliggöra just för Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som Kungl. Maj:t kan göra inom ramen av nu gällande författning.

Således kan jag för min del inte känna mig övertygad om att den standpunkt, vilken man med stor energi förfäktar och som kommit till uttryck i reservationen, är så grundad, att kammaren fördenskull bör fatta beslut i överensstämmelse därmed. Jag tror, att man har all anledning att låta den författning, som tillkom föregående år, verka åtminstone ännu ett år och under tiden samla alla de erfarenheter, man kan, och företaga de utredningar, som äro nödvändiga för att kunna få fram ett någorlunda rättvist bedömande av, huru dessa medel skola fördelas.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Frändén**: Herr greve och talman! När automobilskatten, gummiring- och bensinskatterna på skilda tider beslutades av riksdagen, föregingos dessa beslut av väl motiverade framställningar om behovet av ökat bidrag till vägunderhållet, som genom den allt mer tilltagande motortrafiken med nödvändighet krävdes. Riksdagen hade ingenting att säga emot de krav, som från de väghållningsskyldiga då framställdes om ett ökat bidrag till väghållningen. Denna tanke har nu ännu tydligare understrukits av utskottet, när utskottet säger: »Att automobilskatte-medlen böra komma till användning jämväl för att bereda lätnader i själva vägunderhållet och för täckande av de merutgifter, som automobiltrafiken otvivelaktigt medfört för de underhållsskyldiga, är av riksdagen redan tidigare fastslaget.» Man kan visserligen säga, att det redan nu finnes möjlighet att få bidrag till det direkta vägunderhållet, men hur skall man gå tillväga för att få detta bidrag? Jo, väghållningsdistrikten skola upp-göra planer och utredningar över den ökade kostnaden för vägunderhållet, och så skall man inom en bestämd tid skicka in dessa planer jämte ansökningen till länsstyrelsen. Om man kommer in med dessa framställningar efter den bestämda tiden, riskerar man kanske endast av den orsaken, att en sådan ansök-

ning icke upptages till prövning. Vidare kan det ju inträffa, att om man har gjort upp en plan för detta bidrags erhållande, klandras planen av mera sakkunniga och så går det hela, åtminstone för det året, om intet. Detta förfarande är ju en synnerligen omständlig procedur, som rimligen borde kunna förenklas. Statsutskottet har ju icke velat vara med om en förenkling av detta spörsmål utan i stället, synes det mig, velat göra frågan ännu mera invecklad, i det att utskottet påyrkat, att dessa utredningar, som väghållningsdistrikten skola uppgöra för att komma i åtnjutande av statsbidrag, skola grunda sig på förhållandena under en tidsperiod av fem år framåt. När man vidare ser, vad utskottet funnit lämpligt föreslå, nämligen att det skulle vara nödvändigt att göra undersökningar om, huruvida automobiltrafiken gjort någon synnerlig åverkan på vägarna, blir man nog ganska betänksam för de undersökningar, som skola göras, för den händelse man skall göra dessa så grundliga, att man även skall börja undersöka, huruvida automobiltrafiken skadat vägarna. Det synes åtminstone mig, som om det bör vara fullt klart, att vägunderhållet genom motortrafikens ökade omfång blivit högst väsentligt betungande för de väghållningsskyldiga. Genom detta uttalande förefaller det åtminstone mig, som om utskottet här nästan velat taga tillbaka vad riksdagen tidigare utfäst till de väghållningsskyldiga i denna fråga.

Denna för oss ute på landet, som hava med väghållningsskyldighet att göra, viktiga angelägenhet är av en sådan betydelse, att det för alla borde vara ett mycket stort intresse för att icke säga en kär plikt att söka ge de väghållningsskyldiga ett verkligt handtag till hjälp på detta område. Som det nu är förefaller det, som om vederbörande myndigheter — jag kan ju våga säga det — vilja använda de influtna skattemedlen till allting annat än lindringar i vägunderhållet. Jag har ju tidigare framhållit mina åsikter i denna fråga, och jag kan icke underlåta att säga detta. Det kom också till synes från alla lantmän, när det stora väglagförslaget var uppe, då vi enhälligt och samfällt från landsbygden fordrade ökade statsbidrag. När nu dessa automobil- och bensinskattemedel lämna så avsevärda belopp, bör man icke tveka att lämna de väghållningsskyldiga ett berättigat bidrag till vägunderhållet, vilket som nämnts tidigare av riksdagen utfästs.

Jag skall icke längre upptaga tiden utan ber endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr greve och talman! Vid denna riksdags början funderade jag på om inte tiden borde vara mogen för att åstadkomma en motion just i den riktning, varom nu är fråga. Den skulle utmytna däri, att av dessa automobilskattemedel skulle ett större belopp gå till det direkta vägunderhållet och icke alltför ensidigt användas för ombyggnader av vägar. Vi äro ju alla ense om att dessa medel böra gå till förbättring av automobilvägarna, men intressena kunna ju ofta tangera varandra, huruvida det är lämpligare att använda dem till underhåll av de nuvarande vägbanorna eller till mindre ombyggnader, som icke kunna komma i åtnjutande av anslag av det stora vägbyggnadsanslaget, för att i varje fall åstadkomma förbättring i vägsystemet.

Nu är det ju emellertid så, att det överallt i landet varit ett synnerligen stort intresse för vägunderhållet. De sista åren hava medfört en glädjande utveckling bland naturavägunderhållarna. Det är ju tydligt, att det är av synnerligen stor vikt, att när de nu godvilligt gått ifrån naturaunderhållet, som ju är alldeles omöjligt att använda, såvida man vill uppnå ett förbättrat vägunderhåll, och övergått till att låta väggassorna övertaga vägunderhållet, bör man ju även se till, att skattebördan icke ökas, så att den blir alltför tung.

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

Jag förmenar därför, att det är av synnerligen stor vikt och betydelse att tillse, att kraven på alltför vidlyftiga vägförändringar och ombyggnader gå sakteliga fram, så att man icke begär, att de medel, som stå till förfogande, skola uteslutande användas för detta ändamål, utan att man tager ombyggnadskraven i ett sakta tempo, så att en del av medlen kunna användas för att lätta skattetrycket för det direkta vägunderhållet.

Nu säger man, att det begärts alltför små medel till det direkta vägunderhållet. Det har nog sin orsak däri, att det ofta är rätt svårt att visa och kontrollera, att det, som för detta ändamål begäres, också kommer just detta tillgodo. Dessutom är detta allenast andra året. Första året funnos icke så mycket medel till förfogande, och detta gjorde, att det förefanns ringa hopp från de olika väghållningsdistriktens sida att få medel till andra ändamål än till direkta vägombyggnader och vägförbättringar. Det är ju givet, att i den mån medlen ökas, blir det också tillfälle att få bidrag till direkt underhåll av de nuvarande vägbanorna. Medlen uppgå innevarande år till omkring 15 miljoner kronor, och man förväntar redan nästa år, då bensinskatten också i full utsträckning kommer detta till godo, en ytterligare ökning, så att de komma att uppgå till omkring 25 miljoner kronor. Då hoppas man ju, att det skall bli möjlighet att understödja även själva vägunderhållet.

Greve Spens uttalade ett tvivel om, huruvida det kunde vara till gagn att så hårt hålla på, att vägkassorna skulle övertaga denna angelägenhet. Jag tror emellertid, att det är riktigt att gå denna väg, därför att den tudelning, som består i att en del vägar övertagas av vägkassorna och en annan del bibehållas vid naturaunderhåll, trasslar till hela vägfrågan. Man får då kvar hela det system av uppskattningar och vägdelningar, som man vill komma ifrån, och vägdelningen blir ännu mera tilltrasslad, om endast en del av väghållningsdistriktens vägar skola underhållas in natura. Det visar sig ju också, såsom här redan omförmåls, att en stor del av väghållningsdistrikten, eller nära hälften, gått med å denna reform.

Jag för min del skulle mycket väl kunna gå med på reservationen, men det finns en passus i densamma, som avhåller mig därifrån, och det är den, att reservanterna först slå fast, att alla väghållningsdistrikt skulle få 15 procent av kostnaderna, men om medlen icke skulle räcka till, få vissa begränsningar ske, så att de icke skulle få mera än som tillkommer vederbörande distrikt. Men sedan säges det ifrån, att detta skulle vara till själva vägunderhållet. Men om det sedan visar sig, att ett distrikt behöver medel till vägförbättringar, skall det hava företräde till de 20 procent, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande för utjämning. Jag befarar då, att det kan uppstå stridigheter om dessa 20 procent, så att vissa distrikt komma att försöka tillskansa sig mera än som rätteligen bör tillkomma dem. Dessa bilskattemedel böra ju komma vederbörande väghållningsdistrikt tillgodo, så att icke en del distrikt taga ifrån andra distrikt vad dem rätteligen tillkommer.

Nu är det ju i alla fall så, att här har uttalats från alla håll en tämligen enhällig mening att dessa automobilskattemedel böra få användas i den riktningen, att de icke blott begagnas till ombyggnader och förbättringar utan även till underhåll, och det synes mig då, som om man kunde låta med förändringen anstå till ett kommande år, då Kungl. Maj:t kan få tillfälle att överväga denna fråga och lägga fram ett förslag i ämnet. Eftersom andra kammaren fattat beslut i den riktningen, tror jag även, att första kammaren bör fatta ett liknande beslut. Vi skola då hoppas, att Kungl. Maj:t kommer fram med ett förslag, som tillfredsställer — jag tror nästan man kan säga — de tämligen enhälliga uttalanden, som gjorts här i kammaren i av mig antydd riktning. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennersten: Herr greve och talman! Jag begärde ordet för att göra klart för kammaren, att även de utskottsledamöter, som ställt sig på utskottets ståndpunkt, kunna hylla samma mening som motionärerna. Frågan är endast om den takt, i vilken man skall gå fram. Sedan den närmast föregående ärade talaren så klart ådagalagt, att en uppfattning, närmande sig motionärernas, väl låter förena sig med den ställning, som utskottsmajoriteten har intagit, skall jag icke besvära kammaren med en förklaring i detta avseende.

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)*

Jag vill till sist endast understryka, att detta ärendes behandling ger ett bevis för, huru det kan hända, att ett beaktansvärt uppslag, som icke i tillräckligt god tid framlägges, hindras att komma till sin rätt. Det förslag, som nu föreligger i reservationen, frambars av en suppleant inom utskottsavdelningen, som icke deltagit i avdelningens förberedande behandling av ärendet, sedan detta ärende var slutbehandlat inom avdelningen. När man hört ett liknande förslag, som det reservanternas framfört, från sakkunnigt håll betecknas såsom behäftat med rätt betydande brister, så är det icke så lätt att kasta om och gå på detta förslag. För egen del vågar jag tro, att den meningskiljaktighet, som här gör sig gällande, icke skall innebära något annat, än att vi alla äro ense om målet men något litet hava divergerande åsikter i fråga om vägarna, och att vi sålunda redan nästa år skola nå det mål, som den siste talaren uppställde.

Med denna motivering ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Det har varit ett visst nöje att åhöra diskussionen, därför att man, såvitt jag förstår, från alldeles bestämt motsatta synpunkter likväl i flertalet fall lyckats komma till en samstämmig konklusion. Såsom exempel på detta vill jag endast erinra om, hurusom greve Spens började med att säga, att han icke kunde vara med om reservationen, därför att ett beslut i överensstämmelse därmed skulle innebära en orättvisa mot de väghållningsdistrikt, i vilka vägunderhållet icke övertagits av väggkassan, under det att herr Lindblad förklarade, att hans huvuderinran vore, att ett godtagande av reservationen öppnade vissa möjligheter för de distrikt, som icke övertagit vägunderhållet, att under angiven förutsättning bli delaktiga av dessa medel. Jag får säga, att jag beundrar en slutledningskonst, som ur så skilda synpunkter kan komma till ett sammanfallande resultat.

Med anledning av att man klandrat det förhållandet, att icke de synpunkter, som återgivits i reservationen, tidigare inom avdelningen — statsutskottets 4:e — kommit till uttryck, vill jag endast erinra om den omständigheten, att den sida jag tillhör och även från motionärernas sida i övrigt ha vi saknat möjlighet att tidigare utveckla vår åsikt på denna avdelning, därför att vi inom densamma icke förfogat över någon ordinarie plats. Det var först på grund av, att ett tillfälle yppade sig i sista ögonblicket för en suppleant att få sitta i utskottet, som tillfälle yppade sig för honom att få anföra reservation. Det förefaller mig som om den omständigheten knappast borde vara lämplig att anföra såsom någon erinran mot att reservanternas uppfattning först i ett senare skede kom till uttryck inom avdelningen.

Medan jag har ordet skall jag i anledning av den förda diskussionen be att få säga, att landshövding von Sneiderns stickprov något förvånat mig. Dessa skulle ju visa, att ute bland de väghållningsskyldiga själva intresset skulle vara starkare för att av dessa medel erhålla bidrag till vägförbättringar än till vägunderhållet. Han är ju lycklig nog att kunna ur en samling av ansökningar inom ett helt län använda de stickprov, som bäst lämpa sig för att bestyrka hans tankegång. Jag är emellertid övertygad om att man från en

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.

(Forts.)

mängd andra håll kan anföra exempel, som skulle leda till ett helt annat slut i fråga om de väghållningsskyldigas intressen. I den mån åtminstone, som detta intresse tagit sig uttryck bland enskilda riksdagsmän, har man förklarat motsatsen vara den verkliga.

Då herr von Sneidern yttrade, att då han ville beteckna det såsom en förman med de nuvarande bestämmelsernas bibehållande tillsvidare, att automobilskattemedlen nu i viss mån skulle kunna användas i skatteutjämnande syfte mellan olika skattetyngda väghållningsdistrikt, så må därå svaras, att detta icke är en riktig medelsanvändning, utan en sådan, som varken av statsmakterna eller framför allt av de beskattade själva åsyftats.

Emellertid vill jag säga, att vad som verkat mest överraskande i diskussionen var den av kommunikationsministern avgivna förklaringen, att man redan till nästa år skulle hava att emot en utredning och, så vitt jag förstår, ett därpå grundat förslag i föreliggande fråga. Ty utskottets utlåtande, för så vitt det kommer att antagas och man verkligen menar allvar med vad som yttras icke blott i klämman utan även i motiveringen, pekar på en helt annan behandling av ärendet än den, som utmynnar i ett förslag redan till nästa års riksdag. Det är på detta område uppenbarligen så, att utvecklingen går snabbt icke blott på de allmänna vägarna utan även inom själva kommunikationsdepartementet. Den uppräknade av utredningskrav, som förekommer på sid. 15 i utskottets utlåtande och däri man säger, att utredningen av den och den frågan från sakkunnigt håll betecknats såsom önskvärd, är, så vitt jag förstår — och jag misstar mig enligt vad jag tror icke på denna punkt — ett uttryck för åskådningen hos den expert, som man ställt till avdelningens förfogande från kommunikationsdepartementet. Det är hans åskådning, sådan den utvecklats inför avdelningen, som däri tagit sig uttryck. Vad säger man då i utskottsutlåtandet? Jo, man erkänner först, att det finnes skäl för motionen och att ett beslut i överensstämmelse med motionärernas uppfattning snart bör komma till stånd. Jag skall icke återge detta. Det förekommer på sidan 14 vissa erkännanden i detta avseende. Men på sidan 15 kommer man sedermera över till att det finnes andra och starkare skäl, på grund varav man nu icke bör fatta beslut i överensstämmelse med motionen. Det är då först och främst att man icke har tillräcklig erfarenhet av gällande bestämmelser, och att man anser, att en sådan ytterligare erfarenhet bör vinnas. Och så fortsätter man: »Nödvändigt anses också vara att vinna utredning om automobiltrafikens omfattning i de olika länen och å de olika vägarna, denna trafiks åverkan å vägarna och det föreliggande behovet av vägförbättringar och vägunderhåll.» Såsom ett önskemål uttalas därjämte, att för »varje vägdistrikt upprättas plan för dylika arbeten, avseende några år framåt, exempelvis fem år, vilka planer därefter borde för varje län av länsstyrelserna granskas och sammanställas». Först sedan utredningar av antydd art — således rörande automobiltrafikens omfattning, denna trafiks åverkan å vägarna och det föreliggande behovet av vägförbättringar och vägunderhåll — först sedan detta material föreligger, bearbetats och i länsstyrelserna prövats i vad de avse planer för fem år framåt, kunde man enligt utskottets yttrande komma fram till en grundval för revision av fördelningsbestämmelserna i nu angivna liksom i andra hänseenden.

Då jag läste detta måste jag säga mig att det var ett utredningsprogram, som förutsatte mycket lång tid och mycket omfattande undersökningar. Jag tror också, att vid den tid, då detta skrevs inom avdelningen, hade man också den uppfattningen, att det man krävde omöjligen kunde vara verkställt så snart, att förslag skulle kunna läggas fram redan till nästa år. Nu finner jag emellertid att en sådan förklaring avgives av departementschefen och jag vill icke tro, att den kommit till för att avvärja ett beslut i överensstämmelse med reser-

vationen. Jag får likväl säga, att jag har mycket svårt att förstå, huru ett godtagande av utskottets utlåtande med denna motivering med anvisning om behovet av en sådan utredning m. m. kan förenas med uttalandet om, att man med säkerhet har att vänta ett förslag i ärendet redan till nästa års riksdag. Låter detta sig göra, vill jag emellertid säga, att det är ett framsteg, som i och för sig är erkännansvärt och som man i och för sig icke kan ha något att erinra emot.

Men då återstår frågan: begås det någon orätt, är det något orimligt och olämpligt, om beslut redan nu fattas i överensstämmelse med reservationen, och om *jämsides* med detta beslut en utredning sker, så att man har möjlighet att inhämta erfarenhet av detta besluts tillämpning för att sedermera nästa år få nya och kompletterande förslag i fördelningsfrågan? Å hela detta område går utvecklingen så oerhört fort, att det är rätt naturligt, om man år från år gör vissa justeringar av bestämmelserna för automobilmedlens användning. Och då kan jag icke finna annat än att det ingalunda vore till någon skada, om man nu bifölle reservationen. Därigenom finge dessa medels användning på därmed avsett sätt omedelbart tillämpas samt jämsides därmed utredning bedrivs för vinnande av ytterligare insikt i fråga om lämpliga grunder för bestämmelserna i fortsättningen. Ty det är ett faktum, som det förefaller mig omöjligt att bestrida, att de väghållningsskyldiga kommit i synnerligen hårt läge, när, samtidigt med att vägunderhållet betydligt fördyrats på grund av det nya trafikmedlets vägslitning, man jämsides därmed skärper kraven i fråga om vägförbättringar. Det är då icke rimligt att förklara, att vi skola dröja med att använda automobilskattemedlen, och detta trots att medel influtit i betydligt större utsträckning och till betydligt större belopp än varmed man exempelvis föregående år räknade. Jag kan icke finna annat än att det ges anledning till att *dels* besluta i överensstämmelse med reservationen men *dels* också att till nästa år förvänta en förnyad prövning och ett därav dikterat förslag, grundat på en mera omfattande erfarenhet i ämnet. Skall däremot det program fullföljas, som här i utskottsutlåtandet rekommenderats, kan jag icke se, hur det skall bli möjligt att infria både den ena och den andra av här givna anvisningar.

Då jag tror, att reservanternas förslag är det för ögonblicket lämpligaste, tillåter jag mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr greve och talman, mina herrar! En och annan torde kanske erinra sig, att jag vid skilda tillfällen förordat automobilskattens användande även till lättande av vägunderhållet eller, med andra ord, att vägunderhållet skulle vara likställt med vägförbättring med avseende å anspråket på bidrag från automobilskattemedlen. Detta skedde även på en tid, då en motsatt uppfattning gjorde sig gällande på inflytelserikt håll, medan nu däremot den allmänna meningen tycks vara den, att vägunderhållet bör åtnjuta sådan likställighet, som nyss nämndes. Det är därför endast i överensstämmelse med en allmän mening, som jag fortfarande vidhåller den åsikten, att vägunderhållet bör tillgodoses.

Likaså har jag i denna kammare förfäktat nödvändigheten av att förbehålla automobilskattemedlen åt de väghållningsdistrikt, som helt eller delvis övergått till att själva låta vägkassan övertaga vägunderhållet, detta därför att utsikten för automobilskattemedlens erhållande skulle utgöra en lockelse till den önskvärda övergången till underhåll genom vägkassan. Denna lockelse har ju också även med nuvarande bestämmelser visat sig vara verksam, då, enligt vad som upplysts, ett mycket stort antal — eller över hälften av landets väghållningsdistrikt — övergått till sådant underhåll. Men att från dessa utgångspunkter, vägunderhållets krav på bidrag av automobilskatte-

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)*

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)

medel och önskvärdheten av att väggkassorna övertaga vägunderhållet, komma till reservationens slutsats, därom kan jag icke vara med.

Herr von Sneidern har redan utförligt utvecklat både de praktiska och principiella betänkligheterna emot det förslag, som reservationen innebär. Jag har endast föga att tillägga. Jag ville dock till en början stryka under de principiella betänkligheterna.

Det förhåller sig ju så, att automobilskatten har införts icke för att bereda en vanlig statsinkomst utan för att bereda tillfälle till att gottgöra de kostnadsökningar och skador, som av automobiltrafiken vållas. Det kan då omöjligt vara riktigt eller i överensstämmelse med de förutsättningar, på vilka skattens införande vilade, att låta automobilskattemedlen till väsentlig del användas till ökning av det vanliga statsanslaget till vägunderhållet, fullkomligt oberoende däraf om och i vilken mån vägunderhållskostnaderna ökas genom automobiltrafik, att sålunda låta ett sådant bidrag utgå utan någon visshet om huruvida underhållet blivit bättre och sålunda utgå även till distrikt, där vägunderhållet är oförändrat eller till och med försämrat. Detta kan som sagt icke vara riktigt eller stå i överensstämmelse med de förutsättningar, som lågo till grund för automobilskattens införande.

Principiellt kan man också säga, att när reservationen vilar, och väl måste vila, på den förutsättningen, att *alla* vägar inom ett vägghållningsdistrikt böra övertagas av väggkassan, skulle den därigenom föra in utvecklingen på eventuellt oriktiga banor. Det är nämligen så, att inom stora delar av landet är det ingalunda nödvändigt eller ens önskvärt, att väggkassan övertar alla allmänna vägar till underhåll. I vissa delar av landet, om också inte i Skåne, är det en mycket naturlig och riktig anordning, att de större och mera befarna vägarna övertagas av väggkassan, under det de mindre befarna, mera avlägsna vägarna fortfarande bibehållas vid naturaunderhållet.

Innan jag lämnar det principiella, skall jag taga upp den siste talarens yttrande, att automobilskatten dock icke var avsedd att bereda skatteutjämning. Detta är fullkomligt riktigt. Automobilskatten var icke avsedd att bereda någon skatteutjämning i annan mån än en sådan utjämning blir nödvändig genom de ökade kostnader, som automobiltrafiken föranlett, men det är minst lika riktigt att säga, att automobilskatten ingalunda var avsedd att bereda medel till någon allmän lindring av de bördor, som skulle finnas, även om automobiltrafiken icke existerade.

Att nu genom ett bifall till reservationen för framtiden undandraga en väsentlig del av automobilskattemedlen från hittills gällande fördelning skulle — detta är ett tillägg till de praktiska synpunkter, herr von Sneidern anförde — medföra orättvisa i åtskilliga fall. Det finns nu åtskilliga företag, som fått eller förväntas inom den närmaste framtiden få bidrag av automobilskattemedel, och det finns andra, som icke varit fullt färdiga med sina utredningar men vilka kunna vänta att få anslag av de medel, som inflyta ett annat år. Om nu tillgången på automobilskattemedel att fördela i överensstämmelse med hittills gällande grunder väsentligen inskränkes, genom att en stor del av dessa medel användes till förstärkning av statens ordinarie vägan-slag, så minskas ju tydligen möjligheten för dessa uppskjutna företag att komma till sin rätt, och den tillfälligheten, att utredningen blivit färdig några dagar före eller efter det väggkonsulenten och länsstyrelsen handlagt ärendet, kan således få en ödesdiger betydelse.

Som sagt, herr von Sneidern har utvecklat både de principiella och framför allt de praktiska skäl, som tala emot reservationen. Under hänvisning till vad han anført och under åberopande av vad jag nu i någon mån tillagt, anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
automobil-
skatte-medlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)*

Greve Spens: Jag skall be att endast få yttra några ord för repliker.

Herr Rooth anmärkte, att jag skulle ha yttrat, att väghållningsdistrikten icke vore så angelägna att överta hela vägunderhållet. Så föll sig inte precis mina ord. Jag nämnde, att de flesta väghållningsdistrikten hade bibehållit naturaunderhållet och att väghållningsdistrikten till ej oväsentlig del funnit med sin fördel förenligt att övertaga endast de stora stråkvägarna. Att nu mera än hälften av väghållningsdistrikten skulle ha övertagit samtliga vägar inom distrikten till underhåll, får jag bekänna var för mig en nyhet, ty så sent som i höstas var så icke fallet.

Nu är det ju emellertid ett stort intresse — däri ger jag herr Rooth fullkomligt rätt — att vägarna övertagas till allmänt underhåll, och på många håll finns det även ett stort intresse, att hela vägunderhållet övertages. Men man har mångenstädes ansett, att detta skulle bli för dyrt. Vägstämorna hava därför på flera håll övertagit endast en del av vägarna, och vägstämmorna hava vid besluts fattande såväl därom som om samtliga vägnars övertagande uppställt en hel del villkor om att väghållarna skulle få åtnjuta ersättning ur väggkassorna. Dessa villkor ha varit sådana, att Konungens befallningshavande icke kunnat fastställa besluten. Jag är inte riktigt säker på, att inte även sådana beslut av vägstämmorna, som icke kunnat fastställas av länsstyrelserna, upptagits vid beräkningen, att över hälften av väghållningsdistrikten beslutat överta hela vägunderhållet.

Vidare har det anmärkts både av herr Rooth och av herr Johan Nilsson, att det vore att föredraga, att *alla* vägarna övertoges av väghållningsdistrikten. Nu har ju emellertid herr Hammarskjöld redan bemött den saken. Jag vill dock, eftersom herr Johan Nilsson sade, att det tilltrasslade vägdelningsarna, när blott en del av vägarna övertoges till allmänt underhåll, tillägga, att efter den ändring i väglagen, som vidtogs förra året, då det bestämdes, huru de väghållningsskyldiga i distrikt, där endast en del vägar övertagits av väggkassan, skulle bidraga till kassan, inträtt ordnade förhållanden på detta område.

Herr Rooth nämnde, att då väghållningsdistrikten inköpt maskiner och anställt arbetare, vore det fördelaktigare att övertaga hela vägunderhållet. Däremot vill jag säga, att det också finns ganska goda skäl för att gå den försiktigare vägen att övertaga endast de mest trafikerade och svårhållna vägarna samt därvid inköpa så mycket maskiner och anställa så många arbetare, som man anser nödvändigt för att sköta de vägar, som övertagits till underhåll. Skulle det sedan visa sig, att med dessa eller flera maskiner och arbetare lämpligen kunna övertagas ytterligare vägar, går det ju lätt att utsträcka antalet vägar, som man tar in till underhåll medelst väggkassan.

Jag skall nöja mig med detta och ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Kvarnzellius: Herr talman! Det är ju så, att denna fråga i främsta rummet är en fråga för landsbygden, och därför kan det vara av intresse att konstatera, att sympatierna för reservationen företrädesvis komma från de landsbygdsbetonade representanterna i riksdagen. Jag vill därmed inte ha sagt, att man inte får vittnesbörd om att även de mera stadsbetonade representanterna ådagalägga ett mycket varmt intresse för denna fråga; det är bara den lilla skillnaden, att de vilja inte göra någonting vidare än bara deklarerera detta livliga intresse för den och så länge som möjligt undvika att i handling ådagalägga detta sitt varma intresse för dessa väghållningsskyldiga.

Jag har ju i någon mån också varit i tillfälle att göra mina iakttagelser på det här området, och i det fallet måste jag till min ledsnad konstatera, att jag skiljer mig ifrån åtskilliga av de föregående talarna, som även bort

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.*

(Forts.)

ha ganska rika tillfällen att få kännedom om huru det förhåller sig på landsbygden. Min erfarenhet är den, att genom automobiltrafikens tillkomst och utveckling har väghållningsbesväret i ytterligt hög grad ökat för de väghållningsskyldiga på landsbygden.

Nu kan man ju konstatera, att de väghållningsskyldiga äro mycket intresserade för att få bättre vägar, och detta bekräftas bäst av den omständigheten, att så många väghållningsdistrikt gått in och begärt anslag för vägförbättringar. Men det har inträffat i åtskilliga fall, att sedan medel för detta ändamål beviljats, så ha de väghållningsskyldiga nödgats meddela, att de icke kunna använda sig av dem, därför att deras ekonomiska förhållanden icke medge den ökade beskattning, som är en oundgänglig förutsättning för att de skola komma i åtnjutande av dessa medel. Det är å andra sidan förenat med mycket stora svårigheter att åstadkomma en rättvis fördelning av väghållningsbidragen till själva väghållningen, ty det är så många omständigheter, som därvidlag måste tagas i övervägande, såsom jämförelse mellan olika väghållningsdistrikts vägskatt och förhållandet mellan de väghållningsdistrikt, som överflyttat väghållningen på väggassan, och dem, som fortfarande bestrida väghållningen in natura. Det är därför jag för min del ansett, att man i det förslag, som här kommit fram, fått ett användbart sätt, visserligen icke det fina instrument, som herr von Sneidern enligt sitt anförande tydligen önskade få, varigenom man kan undvika att i något enda fall ge ett bidrag, där det kanske icke är fullt motiverat — det är visserligen sant — men i stort sett dock ett instrument, som skulle verka betydligt rättvisare och bättre än det nuvarande förfarandet. Detta är min bestämda övertygelse.

Nu ber jag att för min del få med stor tillfredsställelse konstatera det meddelande, som lämnats av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att redan till ett kommande år ett förslag kan vara att emotse för riksdagen från Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden är det ju klart, att man skulle kunna med större jämnmod bära, att riksdagen i år stannade för det förslag, som statsutskottet här framlagt. Men jag kan omöjligt vara med om att detta skulle ske på de grunder, som här anförts, att när medkammaren redan fattat sitt beslut, har denna kammare intet annat att göra än att fatta ett liknande beslut. Jag är övertygad om att de talare, som i dag med sådan förkärlek göra sig till förespråkare för den arbetsmetoden, vid många andra tillfällen komma att hävda en alldeles motsatt åskådning.

Till mitt uttalande om tillfredsställelse över det intresse herr statsrådet tydligen hyser för dessa frågor vill jag knyta den förhoppningen, att när den utredning, som har utlovats, sätts i gång, Kungl. Maj:t ville godhetsfullt tillse, att även en fyllig representation ifrån just dessa väghållningsskyldiga ute på landsbygden beredes säte och stämma i detta utredningsarbete, så att det verkligen blir möjligt för dem, som bäst känna var skon klämmer, att få göra sin mening hörd. Jag tror, att det finns en betydande sakkunskap i dessa frågor att tillgå bland våra lantmän, som under sin praktiska verksamhet förvärvat sig mycket stora insikter på området.

Emellertid kan jag icke underlåta att understryka, vad jag vid tidigare tillfällen ansett mig böra med mycken kraft betona, nämligen att denna automobilbeskattning har tillkommit för att bereda de väghållningsskyldiga en lättnad i någorlunda samma proportion som den olägenhet, automobiltrafiken för med sig och har berett dem. Man kan inte säga, att så är förhållandet nu, och jag kan omöjligt frigöra mig ifrån det intrycket, att de, som ha hållit i pennan eller dikterat vad som står i utskottsmajoritetens förslag, icke haft någon så värst livlig åstundan att så fort som möjligt komma ifrån ord till handling. Ty om herrarna fortsätta och läsa på samma sida, som min vän på stockholmsbanken herr C. G. Ekman citerade, skola ni finna, att det

är en hel del saker utöver vad han angav, som utskottet anser böra komma under öfvervägande, innan de väghållningsskyldiga skola få någon hjälp direkt av automobilskattemedlen för att bereda dem lättnad.

Mina herrar! Många av er, som i dag med sådan förtjusning ansluta er till statsutskottets förslag i förevarande ärende, bruka vid andra tillfällen uttala nödvändigheten av att man bereder någon lättnad i de tryckande skattebördorna. Här är ett tillfälle till handling, till att räcka en hjälpande hand åt en stor del av landets befolkning genom att bifalla reservationen, ty därigenom bereder man alla väghållningsskyldiga, utan hänsyn till om de äro jordbrukare eller inkomsttagare, ute över hela vår landsbygd en betydande lättnad i deras skattebörd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Herr Kvarnzelius har sagt, att man genom ett bifall till reservationen skulle åstadkomma, att väghållarna erhöle skatteutjämning och lägre skatter. Jag vill då säga herr Kvarnzelius, att han enligt min mening fullkomligt misstagit sig och att man i stället när detta mål genom att gå utskottets väg, varigenom möjlighet lämnas för Kungl. Maj:t att åstadkomma en lämplig skatteutjämning. Jag vill därvidlag också vända mig mot herr Ekman, som ansåg, att medlens användning för sådant ändamål icke skulle vara det rätta och icke vara medgivet. Jag vill då påpeka följande.

När distrikten — vilket är det vanliga fallet — begära bidrag både för vägförbättringar och för vägunderhåll, har Kungl. Maj:t i sin hand att till de distrikt, som äro mindre tyngda av skatter, i främsta rummet lämna anslag till vägförbättringar, vilket medför en ökad börda för distriktet, men när däremot distriktet har höga skatter, finns det en möjlighet för Kungl. Maj:t att i stället lämna ökat bidrag till underhållet. Jag kan för min del inte finna annat än att detta innebär en riktig användning och att däremot icke kan göras någon invändning. Ty märk väl: vad är skillnaden mellan förbättring och underhåll? Jag sade nyss, att dessa ändamål gå ihop och att man icke kan draga någon skarp skillnad mellan dem. Men det kan man säga, att förbättringar åstadkomma dels bättre vägar, dels sådana, som icke kräva så stort underhåll, och därigenom blir så småningom underhållet lättare för distrikten. Den, som är förmögen, kan mera arbeta för framtiden och detta på ett klokt och förutseende sätt. I en sådan situation äro de bättre situerade vägdistrikten, och därför kunna de gå in för vägförbättringar och böra erhålla medel till dessa. På detta sätt tillgodoser man intresset av goda vägar på effektivaste sätt, men vägunderhållarna få även lindring i vägunderhållet, fastän de få vänta något på denna förmån. Deras starkare ekonomiska ställning gör det emellertid möjligt för dem att vänta och när de själva äro villiga att göra det, böra de uppmuntras till en sådan vägpolitik. Däremot böra de distrikt, som ha mera ont om pengar, få bidrag till underhållet, och, märk väl, detta betyder en sänkning av deras kostnader för vägunderhållet, ty de kunna få, inbegripet det vanliga statsbidraget till underhåll, ända upp till två tredjedelar och enligt förslaget ännu mera av detta underhåll, som de, i händelse de icke få något bidrag, i sin helhet få bära själva, det vanliga statsbidraget naturligtvis undantaget. Då därför herr Kvarnzelius nu t. ex. nämnde, att han såg dåliga vägar, då han var ute och reste i Kopparbergs län, vill jag påpeka, att han kan underrätta väghållarna, att de kunna få understöd till underhållet, om vägkassan övertar vägunderhållet och uppgör en ytterligt enkel plan för arbetet, och att han därigenom kan tillgodose deras önsknings på ett helt annat sätt, än om medlen skulle fördelas jämnt över alla distrikt.

*Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.
(Forts.)*

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.

(Forts.)

Herr Frändén yttrade, att man tidigare begärt ökat statsbidrag till vägunderhållet, och det veta vi alla. Men förslaget hade då den formen, att medlen skulle utgå till landstingsdistrikten, som man tänkte år 1922, eller både tidigare och senare, efter de *beräknade* kostnaderna för underhållet. Nu är förslaget att automobilskattemedel skola utgå med hälften av det ordinarie bidraget, som nu utgår, icke efter den *beräknade* utan efter den *verkliga kostnaden*. Härigenom öppnas en möjlighet att särskilt understödja de rika distrikten, ty för de rika distrikten är det naturligtvis lättare att själva erlægga de 55 procent av kostnaderna, som återstå, när de få hela 45 procent av staten, än för de fattigare, även om underhållet göres mindre väl, att erlægga dessa 55 procent.

Som sagt, jag ser saken så, att man genom ett bifall till reservationen icke skulle komma att understödja och hjälpa de fattigare distrikten utan de rika.

Vad sedan motiveringen för utskottets hemställan beträffar, kan jag delvis gå med på den kritik, som framkommit.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Rooth: Herr greve och talman! Jag ber att få förklara, att jag visst icke har den uppfattningen, att vägförbättringarna skola eftersättas för vägunderhållet. Förbättringar och underhåll böra gå hand i hand med varandra och göra så helt naturligt.

Landshövding von Sneidern talade om att ifrån hans län hade inkommit ansökningar företrädesvis om anslag till vägförbättringar, om jag icke missförstod honom. Ja, det är ju helt naturligt med de nu gällande bestämmelserna, ty när det gäller underhåll av vägar, har man ganska svårt att reda sig med nuvarande stadganden. Vi ha inom det väghållningsdistrikt, jag tillhör, begärt och fått ett visst anslag till underhåll av vissa vägar, och det har visat sig, att när vi skola redovisa detta anslag, är det förenat med ganska stora praktiska svårigheter.

I anledning av landshövding Hammarskjölds anförande skall jag be att få säga det, att jag visst inte menar, att detta bidrag av automobilskattemedel, som här ifrågasättes, skulle utgöra någon lindring av väghållningsbördan i allmänhet, utan jag menar att det skulle utgöra en skälig ersättning för det ökade vägunderhåll, som har uppstått genom automobiltrafiken.

Vidare ber jag att få säga det, att jag naturligtvis tänker mig, att det skulle utövas någon kontroll över att icke medlen så att säga »rinna ut i sanden» utan att det verkligen blir ett bättre och för biltrafiken tillfredsställande underhåll av de allmänna vägarna, och jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t har möjlighet att meddela sådana bestämmelser, att icke väghållningsdistrikten få sköta sina vägar hur de behaga.

Herr Asplund: Jag uppkallades av herr Kvarnzelius' yttrande, att reservationen söker bereda lättnader för såväl naturavägunderhållare som inkomstagare. Det är visserligen sant, att om man endast läser reservationens kläm, så finner man, att den innehåller, att medel skulle utdelas endast till sådana distrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst väggkassan. Där finnes ju ingenting sagt om underhållarna, men om man i stället sätter jordbrukare eller f. d. naturaunderhållare, blir det ju en likhet i fråga om skattekändring mellan dessa och inkomsttagarna. Men pudelns kärna finns inte i klämman, utan den står i motiveringen på sid. 75 i reservationen, där det uttalas, att en sådan tolkning bör givas bestämmelserna angående automobilskattemedlen, att även till sådana vägdistrikt, vilka icke övertagit underhållet på väggkassan, bidrag av automobilskattemedel skall kunna utgå på visst sätt. »Då sådana redskap för vägarbeten», säges det vidare, »anskaffas

och drivas genom vägstyrelsens försorg, har ju faktiskt vägunderhållet i *den delen* redan övertagits av vägkassan, även om de naturahållsskyldiga fortfarande utföra det övriga underhållsarbetet och svara för vägens beskaffenhet.»

Hur blir det då i ett sådant fall beträffande beräkningen av vägskatten? Naturaunderhållarna stå fortfarande för det totala underhåll, som åligger dem. Det anses, att de erlægga in natura en vägskatt, som då beräknas till ett högt belopp per vägfyck, ehuru kassan kanske utför en mycket väsentlig del av arbetet. Men inkomsttagarna inom detta distrikt få fortfarande betala hela det beräknade beloppet vägskatt i kontanter utan ett öres lindring i sin väg-tunga. Lindringen kommer således uteslutande naturaunderhållarna till godo.

Jag har närmast på grund av denna motivering för mitt vidkommande funnit det alldeles omöjligt att understödja reservationen och ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag kan inte underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på huru motståndarna här operera på två skilda linjer. Den ena linjen är den, som anknyter till herr statsrådets och chefens för kommunikationsdepartementet löfte att redan till nästa år skulle föreligga utredning och förslag i detta avseende, medan däremot de, som gå på den andra linjen, avslöja sig klart som motståndare till varje förändring och som anhängare av det nu rådande tillståndet, vilket betecknas som synnerligen lämpligt och i fortsättningen användbart. Därav följer givetvis, att även om Kungl. Maj:ts nästa år skulle komma med ett förslag, är det icke alls därmed sagt, att detta förslag blir bifallet eller att man då får någon ändring till stånd, utan man kan mycket väl trots detta Kungl. Maj:ts löfte komma i det läget, att motstånd möter på ungefär samma linjer som nu.

Med anledning av vad min ärade kamrat på denna länsbank sade, får jag också påpeka, hurusom också han i det fallet gav anvisningar, som varsla om vad som kan inträffa nästa år. Han betonade, såvitt jag förstod honom, om också mera indirekt, att det givetvis måste uppställas alldeles särskilda krav på beskaffenheten av de vägföretag, som skola erhålla bidrag av automobilskattemedel, liksom han fann det önskvärt, att man skulle åstadkomma fullständig rättvisa mellan vägförbättringsföretag, som till en viss tidpunkt hade framlagt sina önskemål, och sådana, som sedermera skulle inkomma. Jag undrar, om den situationen någonsin blir förändrad, så att det icke kan alltjämt uppstå företag, som kunna göra samma anspråk på bidrag, som de, som framfört sina krav till en viss given tidpunkt. Det skälet kan, såvitt jag förstår, ständigt komma att åberopas såsom skäl för motstånd, närhelst ett avgörande kan tänkas komma att ske.

Jag tror sålunda, att de, som verkligen vilja om möjligt åstadkomma en ändring beträffande bilskattemedlens användning, ha all anledning att försöka göra det nu. Från den utgångspunkten vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. automobilskattemedlens användning för vägunderhåll m. m.
(Forts.)

Ang.
automobil-
skattemedlens
användning
för vägunder-
håll m. m.

(Forts.)

Herr *Frändén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Frändén* jämte 22 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—66;

Nej—52.

Vid omröstningen röstades

ja av herr andre vice talmannen, herrar Klefbeck, Berglund, Stendahl, Thorberg, von Sydow, Magnuson, Möller, Berge, Wahlmark, Hjalmar Hammar-skjöld, Julin, Borell, Fehr, Carl Svensson, Åkerman, John Karlsson, Björkman, Bårg, Kobb, Swartz, Westman, Thulin, Carl Gustaf Hammar-skjöld, greve Spens, herrar Per Gustafsson, Jeansson, Erik Anderson, Johan Nilsson i Kristianstad, Gustaf Nilsson, greve Wachtmeister, herrar Bror Petré, Östergren, Linder, Persson, von Geijer, Jacob Larsson, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Olof Olsson, Antonsson, Pålsson, Lindblad, Boman, Wig-fors, fröken Hesselgren, herrar Gustav Hansson, Karl Andreas Andersson, Sigfrid Hansson, Isak Svensson, Sandegård, Heyman, von Sneidern, Vennersten, Björnsson, Ström, Hellberg, Strömberg, Örne, Alfred Petré, Pers, Åström, Sandler, Carl Eriksson, Waller och Asplund; samt

nej av herrar Clason, Hederstierna, Carl Gustaf Ekman, Sederholm, von Stockenström, David Bergström, Karl Gustafsson, Rooth, Elisson, Johan Bernhard Johansson, Martin Svensson, Petrus Nilsson, Boberg, Dahl, Clem-medtson, Elof Andersson, Widell, Pettersson, Johan Johansson, Edward Larson, Ernst Svensson, Vrang, August Johansson, Lundell, Tengdahl, Johan Carlsson, Ingeström, Franzén, Bergman, Lindgren, Åkerberg, Lyberg, Sche-din, Norling, Per Andersson, Norin, Jonas Andersson, Carl August Carlsson, Enhörning, Kvarnzelius, Tjällgren, Johan Peter Johansson, Frändén, Österström, Henrik Andersson, Rosén, Bergqvist, Hellström, Rogberg, Almkvist, Jonsson och Gabrielsson.

Herrar Larsén, Bodin, Alexander Nilsson och Vindahl förklarade sig avstå från att rösta.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
anläggning av
vägar m. m.

Punkten 15.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet förehåft till behandling två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 8, av herr *L. Tjällgren* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 10, av herr *P. Persson* i Trången m. fl., däri hemställts, att riksdagen måtte för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

*Anslag till
anläggning av
vägar m. m.
(Forts.)*

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herr *Tjällgren* m. fl. och herr *Persson* i Trången m. fl. i ämnet väckta motionerna i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *S. H. Kvarnzelius*, *O. Bergqvist*, *J. G. Waller* och *A. R. Rooth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och de av herr *Tjällgren* m. fl. och herr *Persson* i Trången m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Herr Tjällgren: Herr talman! Såsom av utskottets utlåtande, sid. 18, framgår, har jag tillåtit mig att väcka en motion, vari jag hemställt, att riksdagen måtte öka det av Kungl. Maj:t äskade anslaget för omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar från 3,000,000 kronor till 5,000,000 kronor. Statsutskottet har emellertid av finansiella skäl icke ansett sig kunna gå med på denna min hemställan utan har avstyrkt den och föreslagit, att riksdagen måtte bevilja det av Kungl. Maj:t äskade anslaget, nämligen 3,000,000 kronor. Emot detta beslut ha herr *Kvarnzelius* med flera reserverat sig och föreslagit ett belopp av 4,000,000 kronor.

De skäl, som jag har anført till stöd för min motion, äro huvudsakligen desamma, som anförts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess skrivelse till Kungl. Maj:t. Den återfinnes på sidan 17 i den föreliggande huvudtiteln, och jag skall icke nu besvara kammaren med att citera något ur densamma. Nu ha ju icke heller reservanterna gått in för att tillstyrka det belopp, som av mig begärts, men reservanterna ha i alla fall gått längre än utskottet, i det de föreslagit 4,000,000 kronor för det ändamål, varom här är fråga.

Jag skall därför nu inskränka mig till att yrka bifall till den av herr *Kvarnzelius* med flera vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Lindblad: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att det är nödvändigt att stanna inom den gräns, som Kungl. Maj:t föreslagit, och icke överskrida denna. Det vore att alltför mycket rubba den budget, som är uppgjord. Detta förslag om 4,000,000 kronor kom också fram i sista stund, då man redan diskuterat utskottets hemställan i statsutskottet. Ingen hade förut framställt något förslag, som gick ut på att tillstyrka någon av motionerna, men i sista stund framkom, som sagt, ett förslag om att öka det anslag, som det här gäller, från 3- till 4,000,000 kronor. Då nu emellertid för de uppgifter, som punkten i fråga avser, så ansemliga summor blivit använda från arbetslöshetsmedlen, cirka 60,000,000 kronor, så förefaller det

Anslag till
anläggning av
vägar m. m.
(Forts.)

mig, som om man finge stanna vid vad utskottet här föreslagit och vad Kungl. Maj:t överhuvud taget yrkat. Om det också är aldrig så nödvändigt att anlägga vägar, får det ju ske inom en viss begränsad ram, därför att möjligheter icke finnas att använda hur mycket pengar som helst på vägarbeten. Vi ha verkligen icke varit sparsamma i fråga om detta under de senare åren och komma väl icke att vara sparsamma under de kommande åren heller. Det är ju alldeles uppenbart, att vägar behövas, och att det finns åtskilliga vägföretag, som vänta på att komma till utförande och som icke kunnat utföras, men å andra sidan får man ta hänsyn till de finansiella förhållandena, och då tror jag, att man kan säga, att vad vägarna angår har riksdagen givit sitt bifall till rätt så stora anslag.

Jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Såsom framgår av statsutskottets utlåtande har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmält, att behovet för en följd av år framåt är 9,500,000 kronor per år för att man någorlunda skall kunna tillgodose de krav, som på detta område göra sig gällande. Av ekonomiska skäl har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen stannat vid att hemställa, att regeringen måtte hos riksdagen äska 7,500,000 kronor. Detta har emellertid — och det förstår jag mycket väl — Kungl. Maj:t icke kunnat biträda med hänsyn till den ekonomiska situationen. Å andra sidan föreligger emellertid här ett mycket starkt behov av ett något högre anslag än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det förhåller sig nämligen så, att en hel del väghållningsdistrikt under kristiden satts igång och slutfört betydande väganläggningar efter medgivande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som ställt i utsikt, att statsbidrag framdeles skulle erhållas. För detta ändamål ha dessa väghållningsdistrikt nödgats upplåna betydande belopp, och jag känner fall, där det statsbidrag, som sedermera har utgått till vederbörande väghållningsdistrikt, icke ens uppgått till så stort belopp som räntan på det kapital, som de upplånat för att kunna sätta igång och utföra dessa väganläggningar. Herrarna förstå, att på det sättet skulle dessa väghållningsdistrikt aldrig komma ifrån den skuld, i vilken de satt sig genom att, för tillgodosende av ett mycket viktigt intresse, nämligen motarbetandet av arbetslösheten, på det sättet skaffa medel och sätta igång arbeten.

Det är ur dessa synpunkter, som, såvitt jag kan finna, mycket goda skäl tala för, att riksdagen sträcker sig så långt, som det överhuvud taget är möjligt i detta avseende, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Vennensten: Herr talman! Den senaste ärade talaren har ju själv uttryckligen erkänt, att Kungl. Maj:t haft goda skäl att icke sträcka sina krav längre i fråga om detta anslag än i den föreliggande statsverkspropositionen gjorts. Det förefaller mig, som om det vore uppenbart, att alla de ärade motionärer, som här gjort sig till tolk för kravet på högre anslag, böra känna tillfredsställelse med det sätt, varpå vägfrågorna i utskottet blivit behandlade. Om man går ut ifrån, att det främsta vi för närvarande ha att tillse är, att sparsamheten genomföres så grundligt, att produktionen här i landet återigen kan få ett uppsving, vilket ju är en grundförutsättning för hela vår ekonomi, så säger jag: är det icke då klokt att hålla på den försiktigt uppgjorda budget, som vi nu ha framför oss och som ändå icke lyckats realisera alla de sparsamhetskrav, för vilka jag antar, att de flesta av oss gärna vilja göra sig till tolk, är det icke klokt, säger jag, att hålla sig inom denna ram och vänta, att ett kommande års riksdag skall kunna vara något mera liberal i fråga om anslag till vägväsendet, detta dels i förhoppning om att

dessas anslag då skola kunna inrymmas i den budget, som uppgöres vid det årets riksdag, och dels i förhoppning om någon ljusning i det statsfinansiella och allmänt ekonomiska läget utöver den vi hittills kunnat skönja.

För egen del vågar jag icke ta på mitt ansvar att gå längre än vad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit och den, som uppmärksamt läser den motivering, som utskottet har givit för sitt förslag, skall, det synes mig vara uppenbart, villigt erkänna, att man här sökt göra sitt bästa för att kunna ett kommande år tillfredsställa kravet på högre anslag. Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på att genom den föreliggande kungl. propositionen — om jag då får medräkna automobilskattemedlen — ha icke mindre än 19,175,000 kronor kommit vägväsendet tillgodo på olika sätt. Härutöver har motionsvägen begärts icke mindre än 2,750,000 kronor. Jag undrar, om det inte vore en rätt väg att gå, att vi även här satte sparsamhetskravet så pass högt, att vi beredde möjlighet för bättre tillgodoseende av såväl detta viktiga krav som många andra, som under de gångna åren måst något skjutas åt sidan. Jag anser också, att vi böra beakta det, som en föregående ärad talare på göteborgsbänken har framhållit, nämligen att vi under den gångna tiden skaffat oss icke mindre än 2,500 kilometer nya och, som jag hoppas, även goda vägar genom de arbetslöshetsmedel, som för ändamålet använts.

Jag skulle slutligen vilja säga, herr talman, och detta icke blott med hänsyn till det föreliggande vägärendet utan även i avseende på de efterföljande punkterna rörande vägfrågor, att utskottet har sökt ge uttryck åt den mening, som jag förmodar är rådande inom vida kretsar bland dem, som känna förhållandena i fråga om våra vägar ute i landet, nämligen att man nu, då man är tvingad till största möjliga sparsamhet, bör söka i någon mån fylla behovet utöver vad som hittills kunnat ske genom att bättre och mera rationellt utnyttja de anslag vi redan ha. Med den sakkunskap, som varit tillgänglig inom avdelningen, har man, såvitt jag förstår, lyckats påvisa, att vi för närvarande — såsom också från auktoritativt håll eljest har framhållits, jag tänker därvid särskilt på landstingens Norrlandskommitté — i många fall bygga för dyrt, och från åtskilliga håll — jag tänker även på ett uttalande från befolkningen i Västerbotten — har man klagat över, att man tvingas bygga dyrt. Är det icke en rationell vägpolitik, mina herrar, att tillgodose sparsamhetens krav och samtidigt söka med de medel, som vi ha till vårt förfogande, åstadkomma största möjliga effekt i fråga om vårt vägväsendes utveckling? Det är dessa synpunkter, som jag för min del anser tala så starkt till förmån för utskottets ståndpunkt, att jag hoppas, att kammaren skall biträda denna mening. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: I valet mellan utskottets långa motivering och dess förslag om ett anslag på 3,000,000 kronor och herr Kvarnzeliuss' korta motivering och ett anslag på 4,000,000 kronor föredrar jag obetingat det lägre anslaget och den långa motiveringen. Jag anser det absolut nödvändigt, att den utredning, som utskottet här föreslår, kommer till stånd snarast möjligt. Vi ha icke råd att fortsätta med så dyrbara vägbyggnader, som vi under de sista åren ha utfört i stor utsträckning. Vi komma ingen vart med vägbyggnaderna hur stora anslag vi än bevilja, om vi skola fortsätta med så dyrbara vägtyper.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzeliuss m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
anläggning av
vägar m. m.
(Forts.)*

Anslag till
anläggning av
enklare vägar.

Punkten 16.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för anläggning av enklare vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet förehäft till behandling en inom första kammaren av herr *A. von Sneidern* väckt motion, nr 94, däri hemställts, att riksdagen måtte för anläggning av enklare vägar anvisa för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 800,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr von Sneiderns motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte för anläggning av enklare vägar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! I denna punkt föreligger även till behandling en motion, som jag har väckt, i vilken jag begär ett ökat anslag till enkla vägar i södra Sverige. År 1921 beslutades att 200,000 kr. skulle komma till användning för enkla vägar i södra Sverige sedan anslaget förut varit förbehållet Norrland. Nu har detta anslag å 200,000 kr. börjat sina, och jag har därför begärt ytterligare bidrag, enär en hel del ansökningar ligga inne rörande arbeten, som väl skulle behöva komma till utförande. Utskottet har avstyrkt framställningen men hänvisat till sitt yttrande under föregående punkt. Går man till denna punkt och läser vad där står, så finner man, att utskottet för sin del helt har avslutit sig till de synpunkter, som jag lagt på denna fråga, nämligen att för skogsbygder och liknande bygder i södra Sverige är det motiverat och önskvärt, att en vägtyp, billigare än den vanliga, kommer till användning. Det hade under sådana omständigheter varit önskvärt, att utskottet kunnat gå med på min motion, då jag varit i tillfälle att påvisa, att verkliga vägbyggnader ligga och vänta på pengar. Emellertid har utskottet begränsat sig till att hänvisa till en fortsatt utredning rörande vägtyper, ehuru det säger, att denna utredning av vägtyper gäller mindre enklare vägar än ödebygdsvägar. Då emellertid trots detta ingen reservant har gått på mitt förslag, icke heller från de delar av landet, jag representerar, trots att det funnits reservanter, som tillstyrkt ödebygdsvägarna, ehuru det egentligen är de, som skulle bli föremål för utredningen, så vill jag under sådana omständigheter icke driva till någon votering och icke ens göra något yrkande, men jag vill använda tillfället att begära hos herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att han särskilt uppmärksammar denna punkt och de önskemål, som ligga bakom densamma. Jag har i min motion motiverat detta, och de önskemål, som där äro framhållna, äro understrukena av utskottet och genom riksdagens beslut ha de nu även vunnit riksdagens gillande. Jag vill därför hoppas, att statsrådet, när statsrådet återkommer med proposition i detta ärende, måtte beakta dessa önskemål och hemställa om så stort anslag som möjligt till dessa vägar.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag skulle kanske icke hava begärt ordet, då den föregående ärade talaren här icke framställt något yrkande. Men då han indirekt vände sig emot mig och liksom en smula beklagade, att jag icke reserverat mig till förmån för hans motion — ty någon annan kunde det väl knappast gälla — vill jag säga, att jag i allra högsta grad sympatiserar med motionen och dess strävanden och gärna vill förena mig med motionären i

den vädjan, han riktade till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet.

*Anslag till
anläggning av
enklare vägar.
(Forts.)*

Emellertid måste jag säga, att i detta fall har motionären verkligen skäl att vara nöjd, ty en så välvillig behandling, som hans motion fått här i utskottsutlåtandet, förekommer, såvitt jag har mig bekant, ganska sällan i riksdagen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 250,000 kronor.

*Anslag till
ödebygds-
vägar i
Norrbottens
m. fl. län.*

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet förehåft till behandling tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 93, av herr *O. Bergqvist* och den andra inom andra kammaren, nr 215, av herr *A. H. Hedström* m. fl., i vilka motioner hemstälts, att riksdagen måtte besluta att utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna extra reservationsanslaget 250,000 kronor för anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisa ytterligare 350,000 kronor eller inalles 600,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herr Bergqvist och herr Hedström m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte för anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 250,000 kronor.

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *S. H. Kvarnzelius*, *O. Bergqvist*, *J. G. Waller*, *C. I. Asplund*, *K. V. Rydén*, *P. Nilsson* i Bonarp och *J. Olofsson* i Digernäs ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och de av herr Bergqvist och herr Hedström m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte för anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor.

Herr Bergqvist: Herr talman, mina herrar! Under en följd av år har riksdagen anvisat särskilda anslag till anläggande av s. k. ödebygdsvägar i de fyra norrländska länen. Detta anslag bestämdes år 1918 till 400,000 kronor för 1919 och utgick under följande år med samma belopp. Sedermera har beloppet blivit sänkt med hänsyn till de statsfinansiella svårigheterna, och för innevarande år är det bestämt till 250,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår begärt 600,000 kronor till vägar av denna art i Norrbottens, Västerbottens,

Anslag till
ödebygdsvägar i
Norrbottens
m. fl. län.
(Forts.)

Västernorrlands och Jämtlands län, men så har fråga uppkommit, att även Kopparbergs län skulle få del av anslaget till ödebygdsvägar, och för att tillmötesgå önskningarna i detta hänseende, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, att ytterligare 50,000 kronor skulle anvisas. Tillsammans blir detta alltså 650,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid endast begärt 250,000 kronor för samtliga nu angivna fem län. I en motion, som väckts av mig i denna kammare — en likalydande motion har väckts av en del ledamöter i andra kammaren — har jag begärt höjning utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och yrkat, att anslaget sättes till 600,000 kronor. Denna motion har av utskottet avstyrkts.

Emellertid hava i utskottet några reservanter enats om att för nästa budgetår begära ett anslag till ödebygdsvägar i Norrland och Dalarna av 400,000 kronor. Jag ber för min del att på det varmaste få tillstyrka denna reservation. Det finnes ännu så oändligt många människor, som bo långt ute i ödemarken och ha det synnerligen svårt, därför att de sakna så gott som alla kommunikationer. Jag kan nämna några ödebygdsvägar, som behöva byggas i Norrbotten och Västerbotten. Dit hör en väg från Jukkasjärvi till Soppero. Den är 6 mil lång. En annan väg behöves från Jokkmokk till Kvikkjokk, 11 1/2 mil lång, en väg ifrån Arjeplog till Jäckvik, 6 å 7 mil lång, en väg ifrån Vilhelmina upp till Dikanäs, den är väl cirka 10 mil lång och en från Sorsele till Ammernäs 9 mil lång o. s. v. Detta är endast en axplockning. Man kan förstå, att då så stora behov föreligga, ett belopp av 250,000 kronor är alltför otillräckligt, eftersom det gäller icke blott de två nordligaste länen utan även Västernorrlands och Jämtlands län, varjämte Kopparbergs län skulle komma till. Den arbetslöshet, som gjort sig gällande, utgör ett ytterligare skäl att något höja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget. Dessa vägarbeten äro en utmärkt reserv, till vilken man kan hänvisa arbetslösa personer, vilka bo där uppe i ödebygderna, då tillfällena till skogsarbete synas bli alltmer begränsade.

Nu har det framhållits, att utredning pågår angående frågan om byggnads sättet av enklare vägar, däri inbegripna även ödebygdsvägarna, och jag för min del anser, att det är fördelaktigt, att en sådan utredning blir slutförd. Men redan de påbörjade vägarna äro av den omfattning, att det anslag, som av reservanterna begäres, fullväl går åt, enär de beräknas draga en kostnad av 920,000 kronor. Dessa 400,000 kronor, som i reservationen föreslås, gå därför åt för de vägar, som redan äro under arbete.

Jag skall icke upptaga tiden med att närmare motivera denna reservation, men jag vill nämna, att andra kammaren med mycket stor majoritet har antagit densamma.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Lindblad: Jag skulle så innerligt gärna hava yrkat bifall till den framställning, som kommit från norrlandsrepresentanterna, i hela dess vidd. om jag icke behövt fråga mig: var skola vi taga alla dessa pengar? Ja, det borde herrarna själva fråga sig, då ni framställa alla dessa yrkanden om ytterligare anslag på den ena miljonen efter den andra. Men man frågar sig aldrig: på vad sätt skola vi få dessa miljoner, som man yrkar på?

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten av-

givna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindblad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 6 punkten 18 avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr andre vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 59.

Punkterna 19—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen medgiva, att för bedrivande av arbeten å till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader finge av de till företag inom fiskehamnsgruppen II anvisade anslag användas ett belopp av 250,000 kronor.

*Ang. byggande
av vissa
fiskehamnar.*

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft *dels* en inom första kammaren av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad och *E. B. Andersson* i Fältenborg väckt motion (nr 36), däri hemställdes, att riksdagen måtte medgiva, att för påbörjande av anläggning av en skydds- och fiskehamn vid Torekov i enlighet med det av styrelserna och de sakkunniga senast framlagda förslaget av den 15 februari 1924 finge av de till företag inom fiskehamnsgruppen II anvisade anslag användas ett belopp av 100,000 kronor, *dels ock* en inom andra kammaren av herr *O. Isacsson* väckt motion, nr 69, däri hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående behovet av och kostnaderna för iordningställande av fiskehamnen i Vitmälla, samt att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad och *E. B. Andersson* i ämnet väckta motionen, måtte medgiva, att för bedrivande av arbeten å till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader finge av de till företag inom fiskehamnsgruppen II anvisade anslag användas ett belopp av 250,000 kronor;

Första kammarens protokoll 1925. Nr 27.

Ang. byggande
av vissa
fiskehamnar.
(Forts.)

b) att riksdagen med bifall till herr Isacssons berörda motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående behovet av och kostnaderna för iordningställande av fiskehamnen i Vitemölla, samt att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herrar *J. B. Johansson* i Fredrikslund, *P. Nilsson* i Bonarp och *S. Persson* i Fritorp, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr greve och talman! Denna punkt gäller, såsom herrarna se, påbörjande av hamnbyggnaden i Torekov. Jag måste beklaga, att statsutskottet behandlat detta ärende så snävt och återkommit med samma motiv, som tidigare så många gånger anförts för uppskov med ärendet. Men nu har det skjutits så länge på detta ärende, att spörsmålet varit aktuellt ända sedan 1900. Det firar således i år sitt 25-årsjubileum. Det kunde varit på tiden, att man äntligen fått ett avgörande, ty det är icke så, att riksdagen ställt sig avvisande mot detta förslag. Frågan har redan en gång varit föremål för kungl. proposition, vilken då omfattade ett förslag till mera genomgripande utbyggnad av hamnen än det förslag, som nu ligger färdigt i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Riksdagen har tvenne gånger begärt att få fram ett förslag i detta ärende, och statsutskottet har tidigare understrukit behovet, men de statsfinansiella skälen ha hindrat beslut i positiv riktning.

Nu anföres också, att ytterligare utredning skulle vara behövlig i ärendet. Men så vitt jag har mig bekant, ligger ju förslag färdigt i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag hade trott, att detta redan föregående år skulle hava kommit fram på riksdagens bord. Jag efterhörde det då i syfte, att om jag icke finge tillfredsställande svar, skulle jag hava väckt en motion redan i fjol i frågan. Men jag fick av dåvarande kommunikationsministern ett bestämt löfte, att frågan skulle tagas upp i kungl. proposition till denna riksdag. Därmed lät jag mig nöja föregående riksdag. Samma löfte fick jag under hand i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Denna myndighet försäkrade, att den för sin del skulle taga upp saken i sina petita till Kungl. Maj:t. Men man ser, att man icke alltid skall förlita sig på löften, utan man får lov att ligga i, om man skall få fram någonting här i riksdagen.

Det är insett av alla och är av alla erkänt, att hamnen i Torekov måste iordningställas, om den fiskarbefolkning, som där finnes kvar, skall kunna taga upp sin näring och bedriva den med fördel. Sedan finns det ju ett annat motiv, som tidigare anförts och som ju är lika aktuellt nu som det någonsin varit, och det är, att man skulle där kunna få en nödhamn. Nu är det klart, att om man fått löfte om att frågan skall komma fram ånyo, borde man ju tro, att löftet icke bara är ett tomt ord. Men jag vill här betona och understryka, att man icke kan leva på hopp och löften i oändlighet. En gång måste det ges besked i frågan: få vi anslag till denna hamnbyggnad eller icke? Man bör icke uppehålla oss med fagra löften på detta sätt undan för undan. Därför måste myndigheterna någon gång taga position i ärendet, så att befolkningen får veta vad den har att rätta sig efter.

Nu har jag icke mycket hopp om att med den ståndpunkt, som statsutskottet intagit till frågan vid dess behandling, någon i kammaren, som ej känner saken, skulle våga följa den ende kammarreservanten, ej heller tror jag — även om man skulle önska det — att det kan vara möjligt att med framgång yrka bifall till ett anslag till hamnbygget och därigenom få ett beslut. Jag får därför återigen vädja till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att det löfte, som vid upprepade tillfällen givits, måtte infrias till kom-

mande år, så att frågan då kommer fram på riksdagens bord. Jag hoppas, att om den då kommer fram, den skall hava bättre utsikter att få en tillfredsställande lösning än den har nu vid det yrkande på bifall till anslaget, som jag, herr greve och talman, likväl tillåter mig att framställa.

*Ang. byggande
av vissa
fiskehamnar.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! I anledning av herr Nilssons anförande ber jag helt kort att få giva den förklaringen, att om jag kommer att vid nästa riksdag i egenskap av statsråd hava med denna sak att göra, skall jag söka se till, att frågan då kommer fram.

Herr **Rosén**: Kostnaden för denna hamnanläggning uppgår till ett avsevärt belopp, jag minns icke huru många hundratusen kronor det var. Det är möjligt, att hamnen är behövlig, men vid den ytterligare utredning, som väl kommer att göras utöver den, som fiskehamnssakkunniga verkställt, torde väl kanske böra tagas under övervägande, om denna hamn verkligen bör hänföras till s. k. fiskehamnar. Jag har nämligen det intrycket från ett besök, som jag gjorde där, att platsen förnämligast är en turistort, och att man kanske lägger mera an på att fånga turister än fisk.

Jag har intet yrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera av de båda momenten i utskottets hemställan.

Sedermera gjordes till en början enligt de i avseende å mom. a) förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till den av herrar Johan Nilsson i Kristianstad och E. B. Andersson i Fältenborg i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. b).

Punkten 25.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

*Anslag til
under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.*

I sammanhang härmed hade utskottet förehäft till behandling två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 9, av herrar K. A. Andersson och I. Svensson och den andra inom andra kammaren, nr 12, av herr O. Olsson i Kullenbergstorp m. fl., i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herrar K. A. Andersson och I. Svensson samt herr O. Olsson i Kullenbergstorp m. fl. i ämnet väckta motionerna, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Anslag till
under-
stödande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)

Reservation hade anförts av herrar *P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp och *S. Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de av herrar *K. A. Andersson* och *I. Svensson* samt herr *O. Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte till understödande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Herr Andersson, Karl Andreas: Herr talman! Då jag tillsammans med en ledamot i denna kammare väckt motion vid denna punkt, kan jag kanske be att få säga några ord.

Det gäller, som herrarna behagade finna, ett anslag till upphjälpande av mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen i första hand föreslagna. Anslaget för detta ändamål har under en följd av år utgått ibland med 300,000 kronor ibland med 150,000 kronor årligen, men så har det sjunkit ned till den grad, att förra året icke beviljades något anslag alls. För nästkommande budgetår har Kungl. Maj:t föreslagit 100,000 kronor, men vi motionärer ha nu hemställt, att ett extra reservationsanslag skall utgå med 300,000 kronor.

Bestämmelserna för detta anslag säga i huvudsak, att för att komma i åtnjutande av anslag för detta ändamål skola vederbörande intressenter eller kommuner bekosta minst en tiondel av vad hamnförbättringen drager i kostnad. Detta innebär, att man kan vara säker om, att ansökningar för detta ändamål endast framkomma, då verkligt behov av hamnförbättring föreligger. Det är min övertygelse, att det är ett oklokt sätt att gå fram, då riksdagen låter sin sparsamhet gå ut över anslaget till detta ändamål. Som bekant äro erforderliga hamnar en nödvändig förutsättning för att fisket skall kunna bedrivas. Hamnar äro ungefär lika viktiga eller väl så viktiga för fiskarbefolkningen som vägarna äro för lantmännen. Kammaren har här i dag under en mängd punkter till vägar i landet anslagit mellan 19 och 20 miljoner kronor, automobilskattemedlen inberäknade. Då man ser härpå, tycker man icke, att det är en rättvis proportion mellan anslagen till dessa två ändamål i riksdagen. För min del behjartar jag i mycket hög grad dessa vägförbättringar, och jag vill tillägga, att jag röstade för dem exempelvis även då det gällde Norrland. Men jag vill också säga, att då man nu offerar betydande belopp för koloniserande av nya områden i vårt land, skall man icke samtidigt glömma att göra vad man kan för att bibehålla möjligheten för vårt folk att taga sig fram på de förvärvsområden, som redan finnas i landet, och jag vill som min mening uttala, att fisket är ett av dessa områden, där det kan beredas nya utkomstmöjligheter för landets befolkning. Men för att detta skall kunna ske går det icke an, att statsmakterna låta alltför stor sparsamhet gå ut över anslagen för fisket.

Nu är det givetvis icke någon större utsikt, att riksdagen skall bifalla vår motion, men jag vill hemställa till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att han ville taga denna sak under förnyad och noggrann omprövning, och jag hoppas då, att han skall finna det möjligt att till nästa riksdag framlägga förslag om ökat anslag till nu ifrågavarande ändamål.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Lindblad: Hur behjärtansvärt detta ändamål än är, nödgas jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Då departementschefen icke ansett sig kunna gå längre och statsrevisorerna rörande själva byggandet av fiskehamnar ha påpekat, att de äro för dyra m. m., tror jag det kan behövas, att man tar sig en liten funderare på, hur man skall gå till väga för att billigare och bättre ordna fiskehamnsfrågan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Anslag till
under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)*

Herr Andersson, Karl Andreas: Jag skall endast be att få rätta ett uttalande av den föregående ärade talaren. Mig veterligen ha statsrevisorerna icke framställt någon gång anmärkning mot användningen av detta anslag. Det är nämligen ett annat anslag, mot vars användning de gjort verkliga anmärkningar, nämligen det, som avser byggandet av sådana hamnar, som utslutande bekostas av statsmedel. Och jag vill tillägga, att på denna punkt har statsutskottet icke varit ängsligt för att ikläda sig ytterligare engagemang; det har nämligen i föregående punkt tillstyrkt en utredning angående fiskehamnsbyggnaden i Vitemölla.

Herr Lindblad: Det var nog icke något misstag av mig, vad jag yttrade angående statsrevisorerna, ty de ha även sysslat med dessa fiskehamnsbyggen och kostnaderna därför. Jag ber alltså att fortfarande få yrka bifall till denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 26—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkten 55.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkten 57.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. viss
ersättning till
statens
järnvägars
änke- och
pupillkassa.

Punkten 58.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för beredande av ersättning åt direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa för postavgifter i samband med till kassans pensionärer verkställd utbetalning av krigstids- och dyrtidstillägg för tiden 1 januari 1918—30 juni 1923 för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 20,600 kronor.

I samband härmed hade utskottet förehaft till behandling en inom första kamaren av herr *J. B. Johansson* i Fredrikslund väckt motion, nr 20, däri hemstälts om avslag å Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å den av herr *J. B. Johansson* i Fredrikslund i ämnet väckta motionen, måtte för beredande av ersättning åt direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa för postavgifter i samband med till kassans pensionärer verkställd utbetalning av krigstids- och dyrtidstillägg för tiden 1 januari 1918—30 juni 1923 för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 20,600 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *J. B. Johansson* i Fredrikslund, *P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *P. M. Olsson* i Blädinge, *J. Olofsson* i Digernäs och *S. Persson* i Fritorp ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till den i ämnet väckta motionen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågakvarande framställning.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr greve och talman! Vid denna punkt ha åtta ledamöter av statsutskottet anmält reservation, och jag tillåter mig med några ord motivera densamma.

Går man först till de båda hörda myndigheterna, riksräkenskapsverket och statskontoret, finner man, att det förstnämnda verkets yttrande över ifrågakvarande framställning, som gäller ersättning för postavgifterna till statens järnvägars änke- och pupillkassa för distribuerande av de kristids- och dyrtidstillägg, som tilldelats densamma av statsmedel, har följande lydelse: »Dyrtidstilläggen utgöra en så betydande förmån för kassans pensionärer, vilkas intressen kassan har att tillgodose, att densamma icke kan anses ha fog till anspråk på att de kostnader, som föranletts av utbetalningarna av dyrtidstilläggen, skola ersättas av statsmedel», men verket hemställer, att om anslag skall beviljas, framställning då måtte göras till riksdagen. Statskontoret uttalar, visserligen i andra ordalag, ungefär samma uppfattning.

För egen del anser jag, att de förmåner, som denna kassa erhöi genom de kristids- och dyrtidstillägg, vilka av riksdagen beviljades, voro så pass stora, att ytterligare anspråk på den här ifrågasatta ersättningen icke äro berättigade. Jag tycker också, att kassan borde ha gjort framställning om ersättningen för dessa postavgifter samtidigt med att den på sin tid gjorde framställning om själva dyrtidstilläggen, och icke komma nu, närmare sex år efteråt. Säkert är, att om det varit en enskild person, som kommit så långt efteråt med en dylik framställning, hade denna säkerligen avvissats. Utan att närmare ingå på kassans ekonomiska ställning vill jag dock nämna, att kassan har en synnerligen stark ekonomisk ställning; den har på de senaste tio åren tredubblat sin kapitalfond, under det att delägarnas antal knappast fördubblats, och det senaste räkenskapsåret hade kassan möjlighet att av sin årsinkomst få ett överskott på omkring 3½ miljoner kronor, som tillades kapitalbehållningen, vilken kapitalbehållning vid sista räkenskapsårets slut utgjorde 46,682,000 kronor och vid detta laget torde vara uppe i omkring 50

miljoner kronor. Det föreligger således inga som helst ekonomiska skäl för att lämna detta anslag, utan det är andra skäl, som i detta avseende varit bestämmande.

Då, såsom jag nämnde, båda de hörda ämbetsverkens uttalanden gått i avstyrkande riktning och det här gäller ett nytt anslag, som enligt min åsikt det icke är skäl att utbetala, tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Ang. viss ersättning till statens järnvägars änke- och pupillkassa.
(Forts.)

Herr statsrådet Larsson: Herr talman! Då jag för min del har tillstyrkt Kungl. Maj:t att göra denna framställning till riksdagen, har det huvudsakligen varit två skäl, som därvid varit för mig vägledande. Det ena var det, att jag icke gärna kunde bortse från att det här föreligger en viss skyldighet för staten att ersätta de postavgifter, som kassan har fått lägga ut för att sända dessa dyrtidstillägg till pensionärerna. Och det andra var det, att denna kassa, i olikhet med en hel del andra liknande kassor, icke har tjänstebrevsrätt. Det var dessa båda skäl, som föranledde mig, oaktat det tveksamma tillstyrkande, som gjorts från riksräkenskapsverket och statskontoret, att ändå lägga fram saken för riksdagen.

Det bör ju kanske i det här sammanhanget också erinras om, att riksdagen tidigare har bifallit ett liknande förslag, och vidare — det är kanske icke det minst viktiga i detta sammanhang — att man behöver icke vara rädd för att ett sådant här förslag kommer tillbaka, emedan saken nu har ordnats på annat sätt. Det kan alltså icke gärna komma i fråga, att ett dylikt anslagskrav återkommer.

Jag hoppas, att kammaren liksom statsutskottet bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Vennersten: Herr talman! Efter det herr statsrådet angivit de skäl, varpå utskottets förslag är grundat, har jag ingen anledning att vidare inlåta mig på frågan, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given vassel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten 59.

Lades till handlingarna.

Punkterna 60 och 61.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 150, till Konungen i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kolonisationsfrågans inriktande på rikets kolonisation.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Anna Karolina Sillén;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten beträffande ekonomibyggnader vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande av och driftkostnaderna vid en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) jämte i ämnet väckta motioner;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag dels till hyra m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare, dels ock till bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid dylik anstalt; samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för telegrafverkets räkning av fastighet i Oskarshamn; ävensom

bankoutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, i vad avser användningen utav de till universitetet i Uppsala hörande åkerlotternas avkastning; samt

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner m. m. åt vissa kronojägare i Villingsbergs revir, i vad angår pensionsväsendet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,18 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollen för den 25 och den 28 nästlidne april.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Tyskland och Sverige avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention;

statsutskottets memorial nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under sjätte huvudtiteln;

bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till konvention angående motarbetande av smuggling av alkoholvaror m. m.;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial nr 3, angående ersättning åt sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets tjänstemän och vaktbetjäning; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av väckta motioner angående vidtagande av åtgärder till förhindrande av vidare utplantering och spridning inom landet av den tyska haren;

nr 54, i anledning av väckt motion angående vissa prästgårdsarrendatorers befriande från skyldighet att gälta vissa utskylder; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av statens centralfryshus i Hallsberg.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 64—68 samt bankoutskottets utlåtanden nr 37 och 38.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3.35 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
